

Ljubljanski

ZVON.

LETO
IV.

ZVEZEK
4.

1884.

Vsebina 4. zvezka:

	Str.
1. Gorázd: Judit. Balada	193
2. L. Pesjakova: Tri sestre. Narodna pripovedka.	194
3. Dr. I. Tavčar: Mrtva srca. Povest (Dalje)	195
4. Dr. J. Vošnjak: Na Silvestrov večer 1883. leta IV.	207
5. J. Trdina: Bajke in povesti o Gorjancih. 20	216
6. Jos. Starè: Pisma iz Zagreba. VIII.	223
7. Sava: Sanje. Pesen	228
8. I. Trinkó: Narodne stvari. IV. Divje žene ali Krivjopete	229
9. Fr. Robidovčeva: Beseda o ženstvu	232
10. K. Štrekelj: Novejši pisatelji ruski. II. Turgénev. (Dalje)	237
11. G. Jereb: Josip Gódina-Vrdélski † (Koncc)	241
12. Književna poročila: VII. K. Štrekelj: Lovčevi zapiski	243
13. Slovenski glasnik	247

Ljubljanski

VON

Leposloven in znanstven list.

Izdajatelj:

Janko Kersnik, Fr. Levec, Jos. Stritar, dr. Ivan Tavčar.

LETO IV.

V LJUBLJANI, 1. APRILA 1884.

ŠTEV. 4.

J u d i t.

Balada.

1.

Gorjé ti, Betúlija, jutri, gorjé!
Zdrobile te bodo asírske roké.

In tvoje sinóve poklal bo naš meč,
In tvojih hčérá ne boš vídela več.

Pa, kar jih naš meč ti pomóril ne bó,
Glej, vsak nam kot súženj pokóril se bó!“

Srdit Holofernes takó se rotí,
V šotóru s prijatlji za mizo sedí.

In šótor žarí se od tisoč svetíl,
In miza šíbí se od dragih jedíl.

In čáše se zlate od vína pené,
In vójvodi lica od vína goré.

Še bolj od ljubézni srcé mu gorí, —
Užíga mu lépa ga júdovska hčí!

Že kúpo do vrha nalíla mu je
Pa sladkimi ustmi napíla mu je:

„Grešíl je, grešíl in razžalíl Bogá,
Moj národ, zató pred tebój trepetá.

Od brátov iz mesta pritekla sem k vam, —
Oj, mislí skrivnostne tú v prséh imám.

A tébi le, vójvoda véliki moj,
Skrivnóst razodéti vsò hočem nocój!“

„Na zdravje ti čášo to pijemo vsi —,
Najlepša si, Judit, za moje očí!

Še predno razsvéti nam zôra nebó,
 Premagan sovražnik bo s tvojo rokó.
 Ves tábor zatôrej nocój se radúj,
 Zavéznico svojo spodobno spoštúj! —
 In čaše veselo okrog zazvenčé,
 In vójvodi vedno bolj lica goré.
 In vójvodi vedno bolj srce gorí,
 Užgala ga njemu je júdovska hči.
 In pámet objela mu vinska je moč,
 Továriše vzela mu pôzna je noč.
 In Judit se bliža, — izdájica tá!
 Vójvodi se bliža, da — dóm mu prodá?
 Tik njega stoji že, da — vse mu pové? . . .
 Gorjé ti, Betúlija, jutri, gorjé!

2.

„Na boj, oj, továriši, sije že dán!
 In súlice óstre in meče ob dlán!“
 „A kje nam je vójvoda? Stopaj naprej!
 V objemu mar júdinji? — Brate povej!“ . . .
 Tam góri na zidu pa žena stoji,
 Glavó Holofernovó v róci drží . . .
 Hu, grôza napade Asírce in strah:
 Kakó jih od mesta spodita na mah!
 A tisoč za njimi se óri glasóv:
 „Bog živi te, Judit, do pôznih rodóv!“

Gorázd.

Tri sestre.

Narodna pripovedka.

Drava mirna in živahna Soča
 Sestri bistre Save sta obé,
 Vse trí hčere krasne imenitne
 Drage nam slovenske so zemljé.
 Razgovarjale nekđaj se sestre
 — Luna plavala je vrh nebá —
 Ktera njih dospela bi najprva
 Jutri v širi naročáj morjá.
 Savo so objemale in Sočo
 Skôro svetle sanje presladkó,
 A potuhnena začenja v daljo
 Drava teči tího in skrivnó.

Probudivši se zagleda Sava
 Sestro proti morju se valéč,
 Vsa srdita dere čez skalovje
 In se spušča v divji tek šuméč.
 Kvišku plane še živahna Soča,
 Ki prekanili sta jo zamán,
 Ker z močjó zažene silovito
 Ona se takòj v nasprotno strán.
 Skozi ozke struge tam bobneča
 Ter prodirajóč gorám srcé,
 Vzpenja v temnih se duplín soteske
 In napaja prva vseh morjé.
 Lujiza Pesjakova.

Mrtva srca.

Povest.

Spisal dr. Ivan Tavčar.

Sedmo poglavje.

(Dalje.)

Bogomir stopi v sosedno sobo. Povsod tuji obrazi. Tu so sedeli očetje, ki so prišli ne radi, in samó svojim gospém in gospodičnam na ljubo. Že sedaj, ko se je veselica komaj pričela, grozno so se dolgočasili. Pušili so cigare, ali pa vzdihovali pri polu izpraznjeni kupi ter v duhu preračunovali, koliko bo stal nocojšnji večer. Tudi igralo se je. In črno krdelo prežalcev je oblegalo mizo, kjer se je tarokiralo ali preveransiralo. Ti gledalci so kritikovali vsako karto.

V kotu se je bila zbrala okrog političnega svetovalca — voditelja — tolpa ponižnih poslušalcev. Bili so to fanatični obrazi, s slovenskimi črtami ali z duhom germanskim. Govorili so o politiki ter metali kamenje na rod, ki je bil njih rod! Bogomir hoče hitro mimo.

Pri tem je čul nehoté naslednji razgovor.

„Na njegov značaj ne dam črvivega oreha!“ pravi jeden z velikim nosom in dolzim obrazom.

„Ne sodi prehitro!“ odgovori politični svetovalec. „Poslušajte mene! Poslušajte mene!“ bití oni z dolgo glavo. Pri prvi volitvi bode Ernest Malec volil panslavista in čez leto dnij bode sam panslavist!“

„Ni mogoče! Izkazal se je že v trdih bojih!“ Politični svetovalec ni prenašal opozicije med svojimi pristaši, za tega delj je govoril te besede skoraj srdito.

A dolga glava nasprotuje.

„To je špekulant in špekuliral bo tudi s svojim prepričanjem!“

„Tiste jame so mu morda pojedle nekoliko očetovih grošev!“ vsili se tretji.

„Kaj jame! Sin, sin, ta ga obira!“

Te besede je Bogomir še čul, potem pa prekorači prag sosedne sobe. V tej sobi je štal biljard in igrali so štirje mladi gospodje. Zaspán točaj je markiral igro, a gospodje so kričali, v resnici prav grozno

so se pri svojih visokih letih še vedno radi ogrevali o tistem ognji, ki nam ga v krvi užigajo nagi komolci mladih deklet. V tej družbi se je kazalo tudi nekoliko redov, a malo.

Ob straneh, na mehkih sedežih so čepale matere z zadovoljnimi obrazi ter se s pogledi ozirale po svojih hčerkah, kateri pogledi so jasno oznanjevali: Kaj ne? to je dekle, moja hči!

Po stranskih kotih so se šopirile gospé, ki niso več plesale, ki so pa pri tacih prilikah rade razkazovale svoje drage obleke, svoja naga tolsta pleča, in dolgi rep kipečih svojih čestilcev! A zakonski možje so sloneli kje pri strani, pozabljeni in prave ničle nocojšnji večer. Vmes so se pletle vojaške uniforme, rožljale sablje, in star general s sivo brado se je trudil okrog mladega, krasnega dekleta, ki je koketiralo — ne s sivo brado, a z zlatim robom pod to sivo brado!

Summa summarum: mnogo smijanja, mnogo plesanja, mnogo nepotrebne govoričenja, in mnogo potú! V srci pa je vender čutil vsakdo, da je bilo lani in predlanskem ravno tako, in vsak si je želel, da bi bil že skoraj v gorki postelji. Če si pa vprašal koga, kako se ima, kratkočasnosti in izvrstnosti tega plesa prehvaliti ni mogel!

Bogomir sloni pri stebri ter opazuje to burno življenje pred seboj. Skoraj se je pričel dolgočasiti, kar se mu položi tuja roka na ramo.

„Vraga, ali si ti Lesovój, ali nisi?“

Vprašani se začuden obrne. Pred seboj opazi malo osebo v fraku in lakiranem obuvalu, ki se je svetilo kakor srebro. Ta oseba si je česala globoko na čelo svoje lasé, kakor je bilo nekdaj pri otrocih navada, da je bil obraz videti, kakor brez čela. Temu možu so se cedili lasje od dišav in na prsi si je bil nekje nataknil rudečo rožo. Pri vsakem koraku so se na nogah prikazovale krvavo-rudeče nogovice. Bil je to elegantno-modern človek! Na fraku je nosil še celó rumene, zlate gómbe, da je bil z ničevno svojo fizijonomijo v resnici podobnejši lakaju, nego spretnemu in priljubljenemu plesalcu. V rokah je tiščal ženski pahljač, ki si ga je bil izposodil pri svoji plesalki ter ga po plesu pridržal, da je vzbujal večjo pozornost.

„Ali si ti Lesovój?“ vpraša še jedenkrat ter se pri tem s pahljačem vseka po suhem stegnu, kar je menil, da je silno elegantno. „Vraga, od kod pa je tebe prineslo?“

Bogomir ga nikakor ne more spoznati.

„Mene boš vender poznal! Ferdinand Sodar! Na univerzi sva bila prijatelja!“

„Resnično! Ti si, Sodar!“ odgovori hladno. Že na univerzi mu ni bil po všeči medeno-hlinavski ta značaj.

„Bog te živi! Bog te živi!“ govori oni. „Poglej, jaz sem sedaj notar v Lukovci in denar si delam, ha! ha! A danes sem grozno presiran, (notar Sodar je govoril rad v tujih izrazih), tu sem aranžer in skrbí imam, skrbí! Prijatelj, ti ne veš koliko tako aranžiranje opraviti daje!“

„Kaj?“ začudi se Bogomir, „Kako si prišel ti med preroke? Na univerzi si hotel pokončati vso Nemčijo?“

„Ej, univerza! Slaba šala, prijatelj! Sedaj smo v življenji in pametnejši in denar si služimo. Slovenščina je za dijake. Sedaj smo Nemci in v srci smo bili vedno Nemci, kar je pametno. Slovenščina je za dijake! Hi! hi!“

In sam se je smijal temu hromemu dovtipu. Bogomir si je dejal sam pri sebi, da je to človeče ravno to postalo, kar je bilo o njem pričakovati. A mladi notar mu ne dá časa, da bi dolgo premišljeval o taki značajnosti. Zopet se udari s pahljačem po stegnu ter pravi:

„Ne stoj tu, kakor kip! Pleši vraga! Čakaj, predstavim te nekaterim gospodičnam, lepim in bogatim. O vsaki ti vem povedati, koliko bo imela dote, in povedal ti bom, če boš hotel! Hajdi!“

Bogomir mora ž njim. In oni s pahljačem, s katerim se je še vedno bil po stegnu, vlačí ga okrog med gospodičnami ter ga predstavlja: „Gospod Lesovej — gospica!“ Bogomir napravlja svoje priklone. Mladi notar pa se radosti, da je zopet vzbujal pozornost s tem, da je kazal nepoznanega plesalca. Potem pa se postavi sredi dvorane, popravi si nekoliko obleko, da se zablistajo krvavo-rudeče nogavice, trešči s pahljačem ob stegno ter kriči:

„Kadrija! Gospôda, ka—dri—lja! Prosim dve koloni!“

Osmo poglavje.

Kad prvi put do mene sjedjela,
Te joj kradom modre oči pazih,
S divnom slutnjom nješto me prorazi,
I razigra od srca do čela.
Kad joj danas pazim obraz mili,
Oko mene vas se sviet zavrti,
Zadrhće mi ko list srdce živo.

Stanko Vraz.

Kadrija v dveh kolonah! Kdo je ne pozná dolgočasnosti take kadrije? Okrog tebe sopara, po parketu odtrgani kosci ženskih oblek, nad teboj bobneča godba, tebi nasproti pa bled človek, ki premika z nenaravno grandeco okorne ude! Tik sebe imaš družico, polovično opravljeno, z umetnim cvetjem čez in čez prepreženo, in z obrazom, na katerem vsaka črtica oznanjuje, da hoče od tebe, svojega plesalca, kratko-

časena biti! In končno še najhujše! V tvojem sosedstvu se je naselil zaljubljen parček, in ta se ti nosi, kakor golob in golobica na strehi. Ti sam imaš neprestano zavest, da moraš kaj govoriti. Ali kaj? Tvoja plesalka te je pogledala že jedenkrat, dvakrat, in vselej menj prijazno, in končno se jej prav jasno čita na obrazku, da je neprijetno razne-nadena, in da obžaluje, ker ima tacega dolgočasneža na svoji strani. Nekaj se mora izpregovoriti. Jezik se vender le razveže in besede, katerih se je človek z vsemi svetimi prisegami ogibati zavezal, izrujejo se ti iz grla: Gospodična, kako se zabavate nocojšnji večer? — V resnici, tvoja usta so jih izpregovorila, banalne te besede! Otrpneš o njih, kakor riba, zamrznena v ledu! A pomagati se ne dá: Gospodična, kako se zabavate nocojšnji večer? — Pa vir je vender odprt. Potem si hipoma sredi govornice, živahne in navdušene. A ko je kadrilja končana, ne veš, kaj si govoril. In glava te boli! Da bi jo vrag vzel, tako kadriljo!

Bogomir si izvoli plesalko, aristokratske zunanosti in z nekako ošabnim obrazom. Bil je slovensk obraz, in če si ga ovil s pečo, bil bi mnogo krasnejši nego sedaj, ko ga je venčalo umetno cvetje. Precejšnja samozavest se je prodajala po tem obrazu, in Bogomir je kmalu zvedel, kje korenini omenjena samozavest.

Po splošnih prvih frazah mu je povedala, da je vzgojena v nemškem institutu, in da tudi pri plesu nima navade, govoriti s Hamletom besede, besede in samó besede. S tem je hotela izraziti, da tudi pri plesu ljubi resne razgovore.

„Gospod Lesovėj,“ vpraša potem ponosno, „ali govorite angleški?“

Bogomir otrpne. Angleški? Kakor bi to bilo v Lukovci kaj navadnega!

„Ne, gospodična! Ali govorite Vi slovenski?“

Zasmijala se je ter odgovorila porogljivo: „Ne! Čemu vprašujete?“

„No, ker je slovenščina v tej deželi mnogo potrebnejša od angleščine!“

„Za kuharice in krščenice gotovo!“ Te besede izpregovori prav zeló občutno. A vender se ni hotela v resnici razsrditi, ker se je bala, da jej sicer odide prilika, pokazati svojo veljavo.

„No, ali angleška literatura Vam bodé znana?“

„Nekoliko, gospodična.“

„Kateri angleški pesnik Vam najbolj ugaja?“

Že je hotel imenovati tebe, večni Shakespeare, a premisli se; Bog zná, kakov ukus ima ta ženska! Za tega delj odgovori hladnokrvno: „Teško je soditi, gospodična. A recimo: Tomaž Buckle.“

In v resnici ni opazila jame, katero jej je skopal pred nožico s tem, da je slavnega zgodovinarja postavil na čelo angleškim pesnikom. Mirno in zavestno odgovori:

„A meni ugaja najbolj Coleridge!“

„Coleridge! Dober poet je!“

„Ste li čitali njegovega „Starega mornarja?“

„Ne, gospodična.“

„Škoda! To je prava poezija!“ In sedaj prične pripovedovati, kako je star mornar od treh svatov jednega ustavil. Bogomir pa mora poslušati celo dolgo pripoved o tem nesrečnem mornarji: Kako je na jugu hudobno ustrelil ptico albatros, kako je potem razkačen duh preganjal ladjo, kako so tovariši pri luninem svitu pomrli, kako ga je sveta Devica z dežjem okrepčala, in kako pokoro je moral delati nesrečni mornar!

In Bogomir si je takoj raztolmačil položaj. Ta drobna ženska se je pred plesom iz kake knjige o angleški literaturi na pamet naučila poglavje o Coleridgeji, in sedaj je s tem poglavjem mučila svoje plesalce! Zrak na okrog se je izpremenil v tekoč svinec, in skoraj ni mogel več dihati. K sreči se je kadrilja končala. Bogomir se zahvali svoji plesalki za ukusen in poučen razgovor. Pogleda jej v obraz ter opazi, da si barva obrvi: pri desnem očesu jej je bila obleдела polovica obrvi, da se je takoj vedelo, kje mejita priroda in umetnost.

„Nevarna ženska je to!“ misli si Bogomir. „Barva si obrvi in z angleško literaturo pita svoje plesalce!“ Z olehčanim srcem pobegne v stran. Kmalu potem pride njegova plesalka mimo. Vodil jo je gospod, ki je v življenji brez dvojbe prodajal rozíne ali kaj tacega.

„Gospod, ali poznate starega mornarja!“

Vprašani razkorači obraz: „V Trstu sem jih poznal nekoliko!“

Sedaj je Bogomir za gotovo vedel, da se je gospodična na pamet naučila kapitel o Coleridgeji! Táka je ta ženska učenost!

Tedaj pa je prikipela veselica do svojega vrhunca. Že poprej se je pripovedovalo, da ima družba nečesa veselega pričakovati. Bolj posvečeni v tajnosti slavnostnega odbora so pripovedovali za trdno, da se bode o svojem trenutku tudi nekaj mask oglasilo ter s svojimi dovtipi pomnožilo izvrstnost nocojšnjega večera.

V resnici se hipoma odpró vrata iz ženske garderobe in v dvorano se vsuje vrsta kostumiranih parov. Maskirane pa so samó ženske. V tej družbi se je razkazoval nekakov vojvoda Alba z zajčje-plašnim obrazom; potem se je videlo nekoliko turških paš z obleko, ki se je dobro poznala na odru lukovškega nemškega gledališča; nekoliko Kitajcev,

in sploh jednacih kostumov, ki se dado v cenó napraviti, ali pa pri gledališči izposoditi. Cvet vsem pa je bil markí Poza, lukovški markí Poza! Z obrazom, kakor ga imajo naši rovtarji, in s tankimi nožicami, ki pa že prav čisto nič méč kazale niso, persifiral je Schillerjevo dramo, da je bilo groza! Ta markí je pričel takoj z veliko strastjo plesati ter je bil v črnem svojem plaščku in z brezmečnimi nožicami brez ugovora smešna prikazen. Priletna gospá, mimo katere je priplesal čudni ta Maltezovec pa je vender (tako, da je vsakdo lahko slišal) vskliknila: „Ah, wie herzig!“

In Vi bi morali tedaj videti malega markija, kako je zavihтел svojo glavo in plesal in plesal!

Ženske maske se razkropé med občinstvo in kmalu priča glasno smijanje tu in tam, da so se pričeli tisti znani napadi, ki hočejo biti dovtipni, a so skoraj vedno neslani. Tudi pred Bogomirom se ustavi maskiran parček: prva, črno-lasa Turkinja, s koketnim fezom; druga pa fantastično opravljena. Hotela je predstavljati vzpomladansko vijolico: tega dišečega cvetja je viselo vse polno okrog nje, in še celó glavico jej je pokrivala modra vijola. Pod modrim tem cvetom pa so se žarili rumeni lasje ter se čarobno družili z modrim cvetom. Krasna, ljubezniva je bila ta vijolica in nosek izpod črne maske zrèč in pod njim rudeča usta so se videla Bogomiru nekako znana. Tudi modre oči je imela, ki so ga nagajivo opazovale izmed temnega žameta.

„Kaj stojiš tu, kakor bi bil lesén?“ vpraša Turkinja.

„Doma ti pa kostanj kradejo, ti gozdni čuvaj, ti!“ dostavi vijolica.

Bogomiru šine kri v lice. Usta so ravno tista, nosek tudi, in ti rumeni lasje! A vender ni mogoče! Kako naj pride kmetsko dekle semkaj! Od samega začudenja niti besedice izpregovoriti ne more.

„Poglej ga, še vedno je lesén!“ oglasi se zopet Turkinja.

„Saj sem ti pravila, da bo kaka kislá stvar!“ dodá vijolica. Tudi te besede je čul tedaj v gozdu! Sedaj dvojba ni več mogoča! Oni dve smeje odhitita v gnečo. Bogomiru pa pólje čudna sreča po duši. Kakor bi se bil vsilil nebeški žar v dvorano, vidi se mu hipoma vse v večjem blesku. Še celo smešni plesalci so mu sedaj uzori moške lepote! Ničesar ni več premišljeval; samó to je vedel, da bode danes zopet gledal obrazek, ki ga ni mogel pozabiti od tistega dné. Danes je tu, in sedaj ni več smešno, če jo ljubi!

Tedaj pa se postavi naš Ferdinand Sodar sredi dvorane, tleskne s pahljačem po stegnu ter pove, da je ura polunoči in da zahteva zakon, naj se milostive gospodične demaskirajo.

Splošni ah! in a! oglašša se po dvorani. Gosposkične snemajo maske, žanjejo pohvalo od svojih čistilcev ter hité k materam, katere jih s skrbno-zadovoljnimi pogledi vzprejemajo. Izvrstno se je posrečilo vse! Družba vstaja, da bi se odpravila k „supeju“. Gosposkične in gospé se ogrinjajo z belimi mantiljami ter pobirajo cvetje, s katerim so jih obložili tlačani-plesalci. Tudi očetje prihajajo pravit, da so že zasedli prostore. Ves ta čas se je oziral Bogomir kakor jastreb po dvorani. Izmed belih oblek in črnih frakov ne more opaziti vijolice, po kateri je hrepenelo njegovo srce. Konečno jo ugleda. Ondu pri vratih v garderobo je stala — brez maske — ter snemala bele rokavice z belih rok. Pogled je obračala po plesalcih. Morda je iskala njega? V resnici sreča se oko z očesom. Bila je ona, kakor je živela v njegovem srci! Dobro opazi, da se jej razširi lahna rudečica po cvetočem obrazu, kakor se razširi jutranja zora po mladem nebu. Čaroben smehlaj se jej zaziblje okrog ustec, — potem pa izgine v garderobi. Bila je ona in njega je hotela še jedenkrat videti!

„Lesovój,“ oglesi se v tistem hipu notar Sodar, „dovoli, da ti tu predstavim svojega prijatelja, gospoda Viktorja Malca!“

Vsa poezija izgine pri tem imenu! Bliskoma se obrne — in pred njim zviija telo tisti dolgi človek z repi okrog ušes, ki ga je poprej videl pri biljardu. Nemileje mu usoda ni mogla oženiti nočojšijega večera! In ta človek naglašša še celó skupno sorodstvo! Bogomir nekaj odgovorí, a sam ne vé kaj.

„Morda hočete z nami supirati?“ vpraša mladi Malec.

„Obžalujem! Voz sem naročil, a tudi glava me močno boli. Predolgo sem že tu!“

„Škoda, dobrega šampanjca imamo.“

„Lahko noč, gospôda!“

V srdú zapusti dvorano ter se v pozni noči odpravi proti Višavi.

* * *

Med zimo je odpotoval Bogomir Lesovój. Imel je opravke v mestu, kjer mu je umrl oče. Spravljal je v denar zupuščino. Tako je pretekla zima, in ko se je zopet povračal na Višavo, bila je že vzpomlad v deželi in kostanjevi gozdje v belem cvetju. Nekega jutra se oglesi pri njem notar Sodar. Pové mu, da ga samó mimohodé obiskuje in da gré na Nižavo, kjer obhaja lišni gospodar danes svoje godovanje.

„Kakor tihotapec se plazim danes tja!“

„Kako to?“

„Ernest Malec postal je čez noč narodnjak! Vrag vedi, kaj mu je seglo v možgane! Pri zadnji volitvi je volil narodno in sedaj ga pisano gledajo moji prijatelji in neradi bi videli, da se pečam ž njim!“

„A ti se vender pečaš?“

„Moj Bog, kaj hočem. Moj klijent je in pije se dobro vino pri njem. Tudi dekleta so lepa in bogata!“

Prijatelja se ločita. Ko dospè Ferdinand Sodar na Nižavo, bilo je skoraj poludné. Na dvorišči je stalo polno voz. Ernest Malec se je radostil svojega rojstva, in povabil je bil gostov, da se je vse trlo po starem poslopji. V prostorni dvorani sta bili pripravljene dve dolgi mizi in kmalu je sedela okrog njiju vesela in navdušena družba.

Deveto poglavje.

Eine grosse Epoche hat das Jahrhundert geboren ;
Aber der grosse Moment findet ein kleines Geschlecht.
Schiller.

Tu so sedeli! V srcih vseh je živel denašnji dan in s težko dušo so ga pričakovali vse leto. Danes pa so sedeli pri mizi in z žarečimi obrazi si podajali roke. Vsi so tu bili in z radostno dušo pričakovali skled, da bi jih praznili. Sedaj in sedaj je privzdignil ta ali oni kupo, obrnil jo proti oknu in zaljubljeno-melanholično zrl na barvo cekinastega vina. In potem jo je izlil v želodec in dobro mu je dejalo po vseh udih.

„To je veselje!“ vzklikne gospod Škrjanček, ki je leto in dan bil zakopan med akti v Lukovci. Pisaril je v davkariji ter si bil počasi izpisaril svoje srcé. Tega, kar imenujemo prepričanje, pa gospod Škrjanček nikdar poznal ni.

„To je barva, prava, poštena barva, ah!“ In izpije in iz srca vzdihne. Za njim se oglasi gospod Kremen, ki je bil sodnik v Lukovci.

„To je pijača, Škrjanček! Ko bi človek tacega vsak dan imel le jeden poliček! Škrjanček, vsaj jeden poliček, kaj ne?“ Izpije in žalostno povesi glavo.

„Poliček, Kremen, jeden poliček! Pa še nekaj, Kremen, še nekaj!“ Škrjanček imenitno dene v gube svoj obraz.

„Poliček — pa suhega mesá, Kremen, takisto v skledo položenega med kisló zelje, Kremen!“

„Vem, vem!“ odgovori Kremen, „potem bi si ne želel ničesar na svetu in rad bi delal in zobal prah v pisarni!“

Umolknetá in padeta po skledah, ki so se ravno servirale. Jed in pijača sta jima bili v življenji — ideal!

Tik njiju si je bil izbral danes svoj prostor gospod doktor Zima. Kaj je bil naš gospod doktor Zima? Sedaj samó kos mesá z glavo,

truplom in dvema nogama. Nekdaj je imel lep talent. A nesreča je hotela, da je spisal še precëj dobro razpravo o repatih zvezdah. Spisal pa je jedino to delo, in (kakor je že pri nas v navadi) dobil ž njim patent do duševne lenobe. In v tej duševni lenobi si je zamastil in zamoril srce in dušo.

„Kako se Vi zovete?“ vpraša mladega človeka tik sebe. Bil je to gimnazijalček svetlega pogleda. S svojim sorodnikom, pogorskim župnikom je prišel ter sedaj tik „slavnega“ doktorja sedel z vzvišanimi občutki in z verno udanostjo sesal v sé besede učenega doktorja. Bilo je to mlado srce, polno kakor kristal čiste ljubezni do slovenske domovine in polno najbogatejših upov za prihodnost. Bilo je to srce kakor mlado zelišče vzpomladi, potrebno podpore dobrega vrtnika. Bilo je to bitje, kakor jih ima mnogo naša uboga domovina, in na katera bi morali vedno nebeškega blagoslova klicati, da bi nam zvesta ostala do počitka v grobu!

„Kako se Vi zovete, mladi prijatelj?“

„Jakob Ozimek, gospod doktor.“

„Aha! Jakob Ozimek! Ozimek! Lepó ime!“ In doktor Zima zgrabi velik šop zelene salate ter si napolni usta ž njo, da mu zastajajo glasovi v učenem grlu.

„Poglejte, Jakob Ozimek, Vi ste še mladi, jako mladi! In to so lepi časi in upe si kujete v svojem srci, Bog vé, kake upe. A nekdanj pridete do spoznanja, da vsi ti upi niso bili niti prevrtanega oreha vredni; pridete do spoznanja, da smo mi Slovenci ničle, ljubi moj Jaka Ozimek, slabotne ničle! Vidite, takisto slabotni smo, kakor drobna prepelica. Hitela je iz Afrike proti severni domačiji. Ali viharji od morja so jo vrgli nazaj — v saharsko puščavo! Ondu pa je s žulji med perotami obležala, obležala v pesku in pustinji! In potem umira in umre! Ha! ha! Kadar dozorite, Jakob Ozimek, pridete gotovo do tega spoznanja, in povem vam, da Vas bode to vse — prav malo skrbelo potem!“

Z groznim cinizmom je govoril te besede, vlival smrt v mlado dušo in trgal z neusmiljeno roko upe iz nje. In ali jih morda ni tacih „pesimistov“ v istini med nami, kateri nam s suhimi svojimi idejami ostrupávajo mladino? Da bi jih zadelo nebá prokletstvo!

Gospodu doktorju je stopalo vino v možgane, ker pridno je pil.

Oni pa je tudi pil, in objele so ga vinske moči. Strašna praznosta mu je nastala v srci. Kjer je klilo poprej mlado, živo cvetje, hipoma je pogrnalo resje in trnje! Žalostno povesi glavo.

„Torej, pravite, gospod doktor, da mi Slovenci nimamo nikake prihodnosti?“

„Ne-e-e! Ne, ne-e! Kaj hočemo mi Slovenci? Mi smo ničle, gospod Ozimek, prave ničle!“

Med tem se je življenje pri mizi razvnelo in hrup je nastal. Tu pa tam so žvenketale kupe in pile se zdravice. Iz tega kaosa pa se je začul sedaj pa sedaj gospod Škrjanček ali Kremen.

Prav spodaj pri mizi, pri vhodu v sobo sta sedela še dva junaka. Mi ja takoj imenujemo po imenu ter povemo, kdo sta. Bila sta učitelj Oroslav Žlica in pa podučitelj Vekoslav Kozica. Tudi ta dva sta se veselila denšnjega dne ter obirala tolste krače. Sedela sta se vé, kolikor najbolj mogoče oddaljena od gospodov — duhovnikov ter z zaničljivimi pogledi sedaj pa sedaj streljala na božje služabnike.

Bila sta to liberalna učitelja, tedaj v navadi pri nas Slovencih.

Ernest Malec je bil tisti dan židane volje. Tik svojega sorodnika, gospoda Lavrencija Sodarja je sedel. In mnogo rečij napravlja jima skrbi.

„Ej, ti Sodar,“ toži Ernest, „cene ni, cene!“

„Prav res, cene pa ni!“ odgovori Lavrencij s klavernim glasom.

„Vina imam nakopičenega v kletih, da ne vem kam ž njim! Ali cene ni, cene!“ In Ernest Malec se skloni k onemu rekoč:

„Veš, kaj ti rečem, Lavrencij? Če bi takisto malo toča poškopila vinógrade ter jih malo raztolkla, povem ti, kupčiji bi ne bilo na kvar!“

Tudi Lavrencij na široko razblekne svoj tolsti široki obraz.

„Bog vé, kako še pride,“ reče potem, „Bog vé? Jaz pa sem letos tak, da se ne bojim črnih oblakov. Prav nič se jih ne bojim, bo vsaj vino kaj cene imelo! Ha! ha!“

„Istina, ceni bi ne škodilo, hi! hi!“ Tako sta govorila ta dva poštenjaka. Na mestu, kjer nosijo drugi srce, imela sta brez dvojbe mehove, vina polne.

V najburnejšem hripu se dvigne tedaj rakovski gospod župnik, Andrej Blagor, s svojega sedeža. Slabosti je bil udan, da je v verzih napravljal najčudnejše napitnice. Poprej, ko so se napravljale oficijalne napitnice, je molčal. Ali sedaj je prišla njegova ura. Pograbi kupo rumenega vina in vstane. Vsakdo je vedel, da pride napitnica. Vse umolkne. Gospod župnik pa takoj ukuje gospoda Ernesta Malca — v strašne rime. Na dolgo in široko ga primerja zlati posodi in v to posodo nameče vsakovrstnih biserov in dražih kamenov.

„On je zlata posóda,
K'ma ljubezen do svoj'ga naroda,
Naj mu zažvenketá čaša,
Če je taka tud' volja vaša!“

Z navdušenjem se dvigne vse ter hiti k domačemu gospodu. Takoj zadoni žvenket vinskih kup! Ali tedaj se odpró vrata in v sobo stopi — Bogomir Lesovėj!

Ernest Malec obledí, potem pa mu prijazno hití naproti ter vzklikne, kakor bi se Bog' vé kako veselil prišedšega gosta. S silno sladkostjo ga seznaní z družbo. Ali na čelu se mu prikaže znoj v svetlih kapljah. Posadí ga na svojo stran ter mu natočí vina. Druga družba kmalu pozabi njiju, in klepeče med seboj. Tudi ta dva se podasta v razgovor.

„Strije Ernest, Vam bi se bilo gotovo čudno zdelo, če ne bi se bil oglasil danes tu pri Vas. Ali prišel sem in srečo Vam voščim, Ernest Malec, v spomin tistim, katere ste Vi — pomorili!“

Vzame kupo s penečo pijačo in nasloni se proti onemu.

Le-tá se pretrese, in roka na mizi se mu skrči v pest. Potem pa vender odpije na zdravijco. Od čela se mu uderó debele kaplje na lice. S servijeto si hitro obriše obraz.

„Pa je v resnici vroče tu!“ pravi Bogomir hudobno.

„Vročé! vročé!“

„Ali ostaniva pri svojem razgovoru! Strije Ernest, Vi podpisujete tudi — meníce?“

Ernest Malec obledí kakor stena. Ravno je hotel piti. Ali tresóči se roki odpade kupa, da se mu draga pijača razlije po obleki in da se steklo žvenketaje razleti po tleh. Družba plane kvišku ter prihití h gospodarju, ki je brez močí in bled kakor kip sedel na svojem mestu.

„Potolažite se, gospodje,“ reče Bogomir. „Govoril sem mu o starem prijatelji. Revez se je samega sebe umoril in to zavoljo svoje žene. Tožna taka usoda je pretresla gospoda Malca. Drag prijatelj mu je bil!“

„Drag, prav drag!“ pritrjuje Ernest in beseda mu prihaja tako težko iz grla, kakor bi ga nekaj dušilo. „Saj ni nič, le pijte, gospodje! V moje zdravje pijte, gospodje! Le pijte, gospod Kremen! gospod Smola!“

In hipoma se zopet pomirijo. Bogomir prične na novo:

„Vi toréj tudi meníce podpisujete?“

Oni ni mogel odgovoriti, samó debele svoje oči je s strahom, s smrtnim strahom uprl nánj.

Nekaj časa nastopi molčanje.

„Strije Ernest, koliko je vredna ta-le Nižava, koliko bi Vi dejali?“

„Nižava? Vredna? Menim do štirideset tisoč goldinarjev.“

„Štirideset tisoč! Lepa posest! Vi torej podpisujete meníce! In glejte, jaz sem posestnik nekaterih tacih papirjev!“

„Vi!“ vzdihne.

„Jaz! In ako je Nižava toliko vredna, treba se mi pač ni bati, da bi kaj izgubil pri Vas, gospod Malec!“

Ko ne dobi odgovora, reče še: „In pa saj bi tudi spodobno ne bilo, ako bi ljubljeni Vam sorodnik pri Vas izgubil svoje imetje! Ali ne, gospod Malec?“

„Ne! ne!“

„Vi podpisujete torej menice! In danes sem Vas moral s tem razradostiti, da vsaj veste, v kacic rokah počivajo sedaj Vaši podpisi. Ernest Malec, še jedenkrat na spomin istih, katere ste Vi — že veste!“

In ko sta odpila, reče glasno: „Sedaj, strijc Ernest, pozdravil bi še rad domačo gospó in gospodične!“

„Na vrtu so!“ zajecljá Ernest. Ali bil je tako prestrašen, da ni mogel vstati. Otrpel je obsedel na svojem mestu, ko se je gost priporočal.

Tedaj pa se je gospod doktor Zima storil domačega.

„Počakajte, gospod Lesovój, ali kakor se že zovete, počakajte, jaz grem z Vami! Počakajte! Samó to-le še izpijem!“

Ko se oni vidoma začudi nenaravni tej priljudnosti, pravi: „No, jaz sem doktor Zima! In to-le še izpijem, toliko bode te vsaj počakali! Ni vraga, da bi ne!“

Potem si ulije natočeno vino v svoje grlo in obrnivši se proti Jakopu Ozimku, izpregovori patetično: „Tako, Jakob Ozimek!“ In podá mu roko, „sedaj pa preudarite, kar sem Vam pravil! Tehtne besede!“

Polasti se Bogomira ter ga potisne skozi vrata. Za njima pa gré Ernest Malec in kakor v megli ja vidi zapuščati sobo.

(Dalje prihodnjič.)

Na Silvestrov večer 1883. leta.

Spisal dr. Jos. Vošnjak.

IV.

Fužnim srcem javljamo, da je naša nepozabljiva . . . . gospá Albina . . . . dné . . . 1883. l. po dolgi in mučni bolezni mirno v Gospodu zaspala.“

Uboga Albina!

Tedaj še le po dolgi in mučni bolezni je zapustila svet, od kate-rega se je tako nerada ločila! Pred mnogimi, mnogimi leti, ko sem novopečen doktor medicine in kirurgije tam nekje pod gorami svojo nadepolno prakso začel, bila je prvi bolnik moj. Vsak zdravnik se

gotovo še spomina, kako čudno mu je bilo pri srci, ko je bil poklican k prvemu svojemu bolniku. Če ga ne bo mogel ozdraviti, ali če ima celó nesrečo, da mu umrje, gorjé nesrečniku, on je kriv smrti in naj si ima še tako dobra spričala in še tako temeljito znanje, izgubil je zaupanje in si je bode le počasi in težko spet pridobil. Želim vsem mladim kolegom, da jim je usoda mila pri nastopu trnjeve prakse in da jim ne pošilja hujšega prvega bolnika, kakor meni.

Prejšnji večer sem se bil pripeljal s svojo, ne ravno obilno ropotijo in drugi dopoludan spravljal medicinske in druge knjige iz zaboja, ko nekdo potrka na moja vrata. V sobo prihiti mlada ženska osoba. Po obleki sem sodil, da je hišina ali kuharica.

„Oh, le brž, brž, gospod doktor! Naši gospé je tako slabo; še nikdar jim ni bilo tako hudo; kar omedlujejo od samih bolečin. Prosim, da précej pridete. Jaz moram še v štacuno po goruščice in kamilic.“

„Čakaj, da mi pokažeš, kam?“

„Res, gospod doktor, Vi še ne veste, Vam pa čem pokazati.“

Ko po stopnicah hitim za njo, sreča me hišni moj gospodar: „Kam pa tako naglo?“

„Nevaren bolnik! Hiteti moram.“

Gospodar v tem zagleda hišino in se namuzne: „Aha, h gospé Albini! Po tem potu boste še dostikrat hodili.“

„Kaj menite?“

Pa gospodar gré smeje se gori po stopnicah, hišina pa me spet priganja: „Brž! Le brž!“

In pospešil sem svoje korake preko trga, dokler nisva stopila v jedno najčednejših hiš, kjer mi je na mostovži v prvem nadstropji naproti prišel dobro rejen gospod srednjih let. Bil je g. Jakob, uradnik in hišni lastnik in kar je glavna stvar, mož gospé Albine.

Jaz se mu predstavim.

„Hvala Bogu, da ste prišli!“ veseli se dobrodušni mož. „Bili smo zdaj nekaj časa brez zdravnika in v pravih skrbéh, da nobenega le-sem ne bode. Prosim, vstopite, uboga žena moja že silno težko čaka.“

Odprè vrata in me pelje skozi dve sobi do spalnice. Med potom mi pravi, da je gospó napadel tako hud glavobol z omotico, da se je kar na zofu zgrudila, kjer leži še zdaj.

Stopiva v spalnico z gardinami zatemnelo.

Gospá Albina vpraša z bolestnim glasom: „Ali si ti, Jakob? Kaj pa gospod doktor, ali ga še ni? Meni je tako slabo, oh! oh!“

„Umiri se, ljuba Albina, gospod doktor je že tukaj.“

Gospá Albina obrne glavo proti meni, ki sem bil v tem pristopil, odpre na pol svoje oči, pogleda me, pa trepalnice kakor utrujene kmalu spet zakrijejo oko.

Sédem na stol, katerega mi je primaknil gospod Jakob k zofi, in zdaj začnem po navodu slavnih svojih profesorjev delati diagnozo. Vprašam, kje so bolečine, kedaj so se začele in ob enem potipljem žilo.

„Iz žile, gospod doktor,“ reče gospá Albina z nekoliko krepkejšim glasom, „ne boste nič pozvedeli. Moja žila zmerom jednako bije, naj mi je tudi tako hudo, da bi umrla. Moja bolezen je le v glavi, tu, tukaj!“ in gospá prime mojo roko in si jo pritisne na čelo. „Tukaj, pa v sencih in na temenu imam grozne bolečine. Ne čutite vročine, da mi kar puhti iz glave?“

„Zares, zdi se mi, da imate toplo glavo.“

„Kaj toplo? Gori! Gori! Jakob! hitro mi spet obéži glavo. O joj!“

Ni mi trebalo daljšega preiskovanja, z diagnozo sem bil précej gotov: hysteria — slovenski izraz: máternica je še bolj karakterističen — mučiteljica sedanjega ženstva in še hujša mučiteljica trpinčenih zdravnikov.

Izpovedati se moram, da tačas, ako smo govorili o hysteriji, nismo si drugzega mislili, kakor neko nervozitétu in pretirane, izmišljene bolečine. Zdaj se tudi o tej ženski nadlogi sodi drugače. Priznava se, da je svoje vrste bolezen in da se mora ravno tako resno ozdravljati, kakor druge bolezni.

„Upam, da Vam bo kmalu odleglo,“ tolašim bolnico. „Zapisal Vam bom zdravilo, katero gotovo pomaga.“

„Da bi le, a jaz imam malo upanja. Jakob, odpri vender gardine, da bo videl gospod doktor pisati.“

G. Jakob stori po povelji, in ko se solnčni žarki — bilo je meseca majnika — vlijó po čedno pospravljeni sobi, imel sem še le priliko, v lice videti svojo bolnico.

Bila je mlada gospá, imela je kakih šest in dvajset let. Lepotica se ni mogla imenovati, ker je bilo lice razmerno predolgo in nos preveč rimljansk, a gosti kostanjevi lasje, ki so se krožili okoli srednje-visocega čela, temne oči od gostih trepalnic obsenčane in prijetne poteze ob rudečih ustnih delale so obraz prijetno-simpatičen.

„Jakob! Pokaži gospodu doktorju recepte doktorja T., kateri me je zdravil dozdej.“

Ljubo mi je bilo doznati, kaj je ordiniral prednik moj, ki se je bil nedavno odtod preselil, da ne bi morda s tistim zdravilom začel, s katerim je on prejenjal.

Zapišem recept, ukažem, kar je trebalo, ter se poslovim. Gospod Jakob pa me prosi, naj pridem gotovo še pogledat proti večeru.

Mračilo se je, ko napravim drugo svojo vizito pri prvem svojem bolniku. Dasi bolezen ni bila nevarna, bal sem se vender, da se je morda pohujšala, ker sem se spominal tistih, se vé da nalašč izbranih slučajev na kliniki, ki so nam bili s svojimi božjastnimi napadi po cele tedne in mesece predmet za učenje. Sploh mlad zdravnik, izstopivši iz bólnice, ravna se iz početka v diagnozi in prognozi naravno po slikah bolezni, katere je videl na kliniki in se vsled tega le prečestokrat moti. Na kliniko ne jemljó in na njej ne ozdravljajo najnavadnejših boleznij, kacega nahoda, katara, kake zagrljenosti itd., ki se zlasti pri otrocih začenjajo s hudo vročino; in ko zdravnik v privatni praksi vidi take simptome, précej misli na nevarne eksanteme, tifus, pneumonio itd., a drugi dan, ko pride, pri malem bolniku ne najde družega, nego nahod ali pokvarjen želodec.

Resnično sem se tedaj razveselil, ko mi stopivšemu v sobo že sama gospá Albina pride naproti in me pozdravi s hvaležnim smehljajem.

„Kapljice so izvrstno pomagale, glavobol je izginil, le omotna sem še, pa do jutri upam, da bom spet dobra. Hvala Vam! Jakob!“ kliče gospá Albina in Jakob pride naglo iz druge sobe. „Ostani pri gospodu doktorju, kajti drevi ste naš gost,“ s temi besedami se spet k meni obrne — „ako še niste kam drugam obljubili. Moja mati mi je poslala rakov, za kapljico dobrega boš pa ti, Jakob, skrbel.“

Udal sem se rad prijaznemu vabilu ter ostal pri večerji, katera je bila obilna in ukusna. Gospá Albina je slúla, da dobro razumeje kuhinjske umetnosti; izredno velike rake pa sva z gospodom Jakobom zalivala z mnogimi kapljicami starega pohorskega vina, kakor zlato se bliščečega in kakor vinsko cvetje dišečega.

Še le pozno po noči sem zapustil gostoljubno družino.

In od tedaj sem res, kakor mi je prerokoval hišni moj gospodar, mnogi in mnogikrat prehodil pot do hiše gospoda Jakoba, bodi si kot zdravnik, in to po največkrat, kajti gospá Albina je časih hudo trpela vsled svoje nervoznosti, časih pa tudi vabljen h kaki domači zabavi. Gospod Jakob je bil pravi uzor pohlevnega zakonskega moža; storil je vse, kar je gospá velela, pa ne da bi kedaj kazal kako nejevoljo; še na tihem mrmrati mu ni prišlo na misel. Bil je kacih dvajset let starejši od žene in vedel je ceniti srečo, da se je ravno njemu Albina udala v zakon. Njen oče, imovit mož, sicer hčeri ni branil, ko mu je povedala, da si je izbrala Jakoba, dejal pa je Jakobu, ko je prišel slovesno snubit: „Gospod Jakob, Vi smete res govoriti o sreči, da ste se priženili v tako imenitno žlahto.“

In gospod Jakob je vedel ceniti to srečo ter se skušal nje vrednega kazati s svojim pohlevnim in ubogljivim vedenjem. In pri tem se je prav dobro počutil. Drugim zakonskim možem v tistem kraju pa je bil gospod Jakob hud trn v peti in kaj bi ne bil? Slišati so morali in to večkrat od svojih zakonskih: „Oh, da bi vsi možjé bili taki, kakor gospod Jakob! Od njega se učite! Ali ste kedaj slišali, da je on oporekal svoji ženi, kadar česa želi? Vi letate po krčmah in kavarnah, kadar se vam zljubi. In on? Nikamor ga ni, ako mu gospá ne dovoli!“

In žene so ugibale, da bi se moralo po smrti gospoda Jakoba njegovo truplo sežgati in od prahú dati vsacemu možu le homeopatična doza, in zadostovalo bi, ko bi se vsak navzel le homeopatičnega dela Jakobovih lepih svojstev. Možje pa so se od same togote med seboj norca delali iz gospoda Jakoba in v svoji hudomušnosti še celó to in ono govorčili o gospé Albini. Gospod Jakob pak k sreči o vsem tem ničesar ni slišal ter se pošteno redil.

„Povejte mi vendar, gospá, kako se je zgodilo, da ste si izbrali gospoda Jakoba svojim soprugom?“ vprašam gospó Albino, ko sva necega poletnega popoldné sedela na vrtu, ki se je za hišo raztezal do mestnega zida. Zdravnik sme kakor izpovednik vse vprašati; naše ljubeznjive ženice pa itak težko čakajo, da izpovedó svoje tajnosti.

Gospá Albina se nasmehne. „Že marsikomu se je čudno zdelo, da sem se udala možu, ki je toliko let starejši od mene in nekako flegmatičnega temperamenta.“

„Da ste si izbrali mirnega flegmatika, zdi se mi naravno in je sreča za Vas, ker imate tako razdražene živce.“

„Sreča?“ odvrne pikro gospá Albina. „Kdor intenzivno čuti, želi jednako iskrenega sočutja. In da so moji živci razdraženi, mari sem kriva jaz? Ko bi jaz imela mesto svojih rahločutnih živcev vrví kakor menda Vi v životu, morda bi bila sreča, gotovo pa Vas ne bi nadlegovala tolikokrat s svojimi boleznimi. Pa vi zdravniki, dobro vas poznam, vi mislite, da so naše bolečine le izmišljene. Jaz nisem škodoželjna, pa ko bi Vas samó jedenkrat tak glavobol, taka omotica, tako pehanje skozi sence in oči, tako zvonjenje in trobentanje po ušesih, krč v želodci —“

„Prosim, prosim,“ prestrižem besedo, „nisem vedel, da ste tako neusmiljeni. In kdo Vam je pravil, da ne verjamem Vašim pritožbam?“

„Kdo? Vse Vaše vedenje! Kadar trpim najhuje, pravite hladnokrvno: Do jutri bo že bolje!“

„In Vam li ni odleglo do jutri?“

„Ni ne! Trpela sem časih, kaj vem, koliko dnij, pa sem morala dan za dnevom poslušati: Bo že bolje do jutri!“

„Ali Vam to ni bilo v tolažbo? — Pa začeli ste praviti o svoji možitvi.“

„Res, o možitvi! A če pričakujete kaj romantičnega, prevarite se. Ko sem imela petnajst let, poslali so me roditelji v Gradec v neki dekliski zavod, kjer sem se več let urila v jezicih, na klavirji, v plesu in kaj malega tudi v ženskih opravilih. V sedemnajstem letu so me pustili na prvi javni bal. Tam sem se seznanila z mladim gospodom —“

„Kateremu je bilo imé Jakob, kaj ne? Vse drugo si lahko mislim.“

„Kateremu ni bilo imé Jakob! Slaba diagnoza, gospod doktor!“

„Ne? Zdaj pa stvar postaje zanimiva.“

„Prav malo zanimiva!“

In Albina, ki se je časih rada skazovala s kacicim Heinetovim citatom, tačas modernim pesnikom, dostavi z tožnim glasom:

„Es ist eine alte Geschichte —“

„Pa Vam, gospá, ni pócilo srcé?“

„Le šalite se, le! Morda še pride dan, da boste vzdihovali:

„Ich weiss nicht, was soll es bedeuten,
Dass ich so traurig bin . . .“

Tačas sem res hrepenela po smrti, kako čudno! In zdaj besede „smrti“ še slišati ne morem. Iz početka sem po nezvestem žalovala, potem pa, ko sem slišala, da se je z drugo poročil, vzkipela od jeze. Vrnila sem se domóv in tačas pride v ta kraj —“

„Gospod Jakob —“

„Uganili ste! Stanoval je nasproti naši hiši, zagledal me pri oknu in, kakor mi je pozneje trdil, sam pri sebi dejal: „Ta ali nobena!“

„In Vi, gospá, ste tudi précej čutili v srci, da on je tisti —“

„Ki me bode spremljal v življenji zvesto in zanesljivo, gospod doktor! No, da resnico povem, tega tačas nisem čutila, a s časom uvidela in, ko me je snubil, rekla sem: dà!“

„In potem je bila poroka, in po poroki?“

„Godba in ples, ker ste že tako radovedni,“ reče s smehom gospá Albina. Pa smeh jo kmalu mine in zamišljeno gleda na pletenje v rokah, s katerim se prsti mehanično bavijo. Po kratkem molku me vpraša:

„Kam, menite, da sva šla na ženitovanjsko potovanje?“

„V Trst, Benetke ali še dalje na jug.“

„Motite se!“

„Tedad morda preko Dunaja, v Solnograd, Inomost?“

„Tudi ne; pa saj ne uganete! Peljala sva se v Marijino Celje! Vi se čudite?“

„Za mlade zaročence je tako romanje nenavadno.“

„Moja mati je to želela. Odpeljala sva se pozno po noči na železnico, od Karpfenberga pa z vozom v Marijino Celje, kamor sva došla proti večeru. V neki krčmi sva dobila prav čedno stanovanje z razgledom na vrt. Dasi je že sedem let od tačas minilo, vendar mi je še vse v živem spominu.“

„Verjamem.“

„Spet ste na krivem poti, gospod doktor, pa Vam ne zamerim. Po večerji si Jakob po svoji navadi zapali cigaro, se ve da z mojim dovoljenjem, jaz pa grem v drugo sobo, da pospravim obleko iz kovčegov. Bilo je tačas po binkoštih. Skozi odprto okno —“

„Sijali so sentimentalno lunini žarki, ali ne?“

„Ako hočete, da nadaljujem, ne motite me!“ reče gospá Albina malo nejevoljna. „Luna ni sijala, a ko sem stopila k oknu, migljalo je nad menoj neštevilno zvezd tako jasno, tako svetlo! Z vrta pa je rahla vzpomladanska sapa s sladko vonjavo cvetočih sadnih dreves polnila sobo. Nikdar ne prej, ne slej mi ni bilo tako čudno pri srci . . . Dolgo, dolgo sem slonela pri oknu in sanjala o krasnih bodočih dnevih . . . Ko bi me bila v tem trenutku objela ljuba roka in mi na uho zašepetal prijazni glas: ‚zjedinjena sva, ljubiva se do smrti!‘ marsikaj bi bilo zdaj drugače. — A ostala sem sama! . . . Najedenkrat slišim v prvi sobi neko čudno hromenje in rohnenje. Vzburjena iz sladkih sanj grém gledat in — kaj vidim? Jakob sloni na zofi in — smrči!“

Jaz se na glas zasmejem: „Grda proza pri sveti poeziji!“

„Smešno se Vam zdi in — komu bi se ne? A meni je bilo v tem trenutku, kakor da bi mi kdo bodalo porinil v srce. Bežala sem v drugo sobo nazaj in zaklenila vrata. Čez nekaj časa sam slišala, da je nekdo skušal odpirati ter klical moje imé, pa jaz se nisem oglasila. In tačas sem spet hrepenela po smrti! No, človek se počasi vsemu privadi in zdaj bi menda ne mogla spati, ko bi ne slišala po noči tega smrčanja.“

„Tudi mlinarji se vzbudé, ako poneha kolesni ropot,“ dostavim in začnem v medicinski svoji modrosti razkladati, zakaj ljudje smrčé in da se časih dá pomagati; pa umolknem, ko vidim gospoda Jakoba vstopiti skozi vrata na vrt.

„Šah ali piket!“ kliče veselo, ko me zagleda — „če utegnete?“

„Kar Vam je ljubše.“

„Tedad naj bo nocoj šah.“ In ostal sem in hitro mi je minil čas v prijetni družbi.

Dnevi tekó, pa si niso podobni, pravi sv. pismo. Dnevi so tekli in tedni in leta. Necega večera spet priteče hišina po mene in ko pridem, vidim na postelji ležati gospoda Jakoba. Težko je sopel. Ko ga nagovorim, pogleda me, a ne spozna. Usta so bila na desno potegnena leva roka pa je ležala, kakor mrtva na odeji. Mrtvoud ga je zadel. Drugi dan je vzdihnil svojo blago dušo. Pokopali so ga in vse žene so bridko stokale, da ne bode več živega vzgleda za njihove predne možé.

Gospá Albina je žalovala, kakor se spodobi vdovi. Potem se je preselila v neko večje mesto, kjer se je v drugič omožila.

Po nekih letih pa je v drugič obvdovela.

Lani v poletnem času sem imel opraviti blizu znanih in slovečih toplic na slovenskem Štajerskem. Tam slišim praviti, da gospá Albina že vse poletje biva v neki bližnji vili. Grem jo obiskat. Ko pridem v njeno stanovanje, pové mi hišina, da je gospá na vrtu. Grem tedaj na vrt, kjer sem jo videl sedeti v senci košatega oreha. Počasi se jej bližam po peščenem potu.

Gospá Albina začudena vzklikne: „Ali ste res Vi, gospod doktor?“ Vstane s sedeža in me srčno pozdravlja.

Predno sem odgovoril, nadaljuje: „Kaj ne, vstrašili ste se, ko ste me zagledali? Senca sem, senca!“

In spet se skloni utrujena nazaj v naslanjač.

Prav je rekla. Bila je zares le še senca nekdanje podobe svoje.

„Vsi se staramo,“ tolažim jo z navadno frazo.

„Kaj starost? Bolezen, duševno trpljenje! Ali Vam nisem dostikrat rekla, da me bodo moje čutnice spravile v grob? Pa ste mi trdili, da bo vse dobro, kadar prestopim neko žensko dobo. Ni mi bilo bolje, ne, še slabije.“

„Izjema!“

„Pojdite s svojimi izjemami! No, jaz Vam ne zamerim, tudi Vaši kolegi — in vprašala sem jih mnogo — niso mi znali pomagati. Mrtva bi že bila in pokopana, ko bi si sama ne bila izumila zdravila.“

„In kakšnega?“ vprašam radovedno.

„Ne povem, vsaj zdaj ne, morda po obedu, ako ostanete.“

Ostal sem.

Menila sva se o preteklih časih in sodila oba, da je zdaj vse bolj pusto in prozaično, kakor je bilo pred dvajsetimi leti. Še vinogradi da več ne rodé take zlahtne kapljice in ljudstvo, nesrečno ljudstvo, nekdam tako naivno veselo, išče v strupeni žgani pijači omame nadlogam svojim.

Solnce pa je jasno sijalo na vrt; mušice so letale po čistem zraku, rože so duhtele — a kaj mara solnce, kaj vsa priroda za človeško bedo? —

Po kosilu postane gospá Albina nemirna, na poprej bledem lici se prikažejo rudeče pege in spet izginávajo.

„Ali Vam je slabo?“

„Kmalu bo spet dobro,“ odgovorí mi in odide v drugo sobo.

Nisem dolgo čakal, da se spet vrne. Séde in reče zadovoljno: „Sem si že pomagala; glava, nervi, vse je spet v redu. In po čem? Kaj mislite?“

Predno odgovorim, potegne gospá Albina rokav na levi roki nad lakti. Videl sem vso kožo pikasto, kakor od igle na neštivilnih krajih prebodeno.

„Nesrečnica!“ rečem resno, „mari ne veste, da se ostrupite? Da se mórфина, kdor se ga navadi, teže odvadi, kakor pijanec alkohola?“

„Mene ne preplašite, gospod doktor! Kadar si ubrizgam morfin, čutim se zdravo in bolečine minejo. Kadar pa po polnem ozdravim, kar zdaj upam, opustim to zdravilo.“

Svaril sem in kazal na hude nasledke, pa se vé da zastonj. Ko sem se poslovil, spremi me do hišnih vrat in deje veselo: „Ako ne poprej, upam, da se vidiva spet čez leto in dan. In tačas bom zdrava, ne taka senca, kakor danes!“

Minilo je leto in dan in prejel sem mrtvaški list, kateremu se nisem čudil.

Gospa Albina je bila žrtva najmodernejše bolezni, morfinizma!

In nocoj, ko sem zagledal ta list, prešínili so me stari spomini, in kar se je dogodilo v dolgi vrsti let, videl sem v duhu v malo trenutkih. In zdelo se mi je, da je bila vse to le senčna igra na steni. Senca za senco izgine in konča jih — večni molk!

Bajke in povesti o Gorjancih.

Spisal Janez Trdina.

20. Zagovorniki.

Hudobec ali Škrat nam je že dobro znan. Usipal je na Podgorje brez števila nadlog in nesreč s svojo zvižajo in s svojimi zlobnimi sveti in ukazi. Kaznil je gotovo vsakega, ki se mu je uprl in mu odrekel pokorščino, prevaril pa je vselej tudi tistega, kdor ga je poslušal. Mnoge je preganjal dotle, dokler jih je po polnem ugonobil ali jih vsaj tako oškodil, da se niso mogli izkupati po več let iz stiske in uboštva. Kdor je bil prepameten ali prepošten, da mu ni bilo priti do živega, maščeval mu se je s tem, da ga je pred ljudmi oblatil in osmešil ter mu vzel dobri glas in veljavo. Podgorci so dolgo premišljevali, kako bi se pošasti odkrižali. Domislili so se, da treba prositi pomoči duhovščino, kateri je dana oblast in vednost, peklenske duhove zagovarjati in odganjati. Šli so najprej po svojega šentjarnejskega župnika*), ki jim prošnjo blagovoljno usliši. Ko ga zagleda Škrat, zagrohota mu se zaničljivo in veli: Ti me že ne boš prepodil. Kdor me hoče ustrahovati, mora biti brez greha in čist, kakor od krsta prinesen otrok. Ti pa sam dobro veš, da si posvetnjak in da ti vest ni lahka. Pojdi precej domov, če ne bom odkril župljanom vse grde oskrumbe tvoje duše. Župnik se je te pretnje ustrašil in pobegnil. Mesto njega pride pod Hudo Peč kapelan, ki je bil tako svet mož, da mu niso mogli niti sovražniki najmanjše napake očitati. Ali Škrat se ni zbal nič, zasmejal se mu je: Tudi ti se grozno motiš, ako misliš, da imaš kako moč do mene. Ne boš mi nikoli utajil, da si grešil. Ko si hodil v šolo, ukradel si sosedu jajce; tátu pa se jaz ne umaknem. Kapelan potrdi. Res je, kar govoriš, ali za greh sem se ostro pokoril; pokora pa človeku božjo milost zopet nakloni in ga očisti. Gospod je začel Hudobca zagovarjati. Peklenščak se je srdito rebril in branil ali se kmalu preveril, da bo omagal. Zagovor mu je kar sapo jemal in ga podrl, valjal in tresel, da je jel obupno javkati in kaplana prositi, naj bi ga izpustil. On mu je dovolil, da se je smel pobrati in pobegniti.

*) Župnik Rak je spadal gotovo med najbolj pobožne, blage in dobrotljive duhovnike na vsem Slovenskem. Božjo službo v romarski cerkvi sv. Miklavža je odpravil iz jako važnih razlogov in z najboljšim namenom. Praznoverno ljudstvo, ki ga ni razumelo, razglasilo ga je za božjega in svojega sovražnika, kar je nov dokaz, da vox populi ni vselej vox Dei. O Raku govoril bom bolj obširno v posebni bajki-

Ko se je dvignil v zrak, zabučal je strašen vihar in porušil mestoma cele gozde. V spomin imenujejo se ti kraji še zdaj polomi. Naha-jajo se na kranjski in hrvatski strani Gorjancev na vsem potu, koder je Hudobec bežal, jeden je na priliko v Tisovci. Škrat je utekel na Hrvatsko, kjer mu se pa menda ni dobro godilo, kajti je večkrat poskusil, da bi se vrnil v svoj stari brlog nad dolino Ponderjevko, v Hudo Peč. Ali pot tja mu se je zgradil in po polnem zaprl, ko je sezidal pobožni narod na Kukovi gori z vsemi milostimi obdarjeno cerkev sv. Miklavža. Ta svetnik je varoval Dolenjce toče, suše in vsake druge ujme, ki dohaja od hudiča in njegove svojati; živeli so mirno in srečno v svojih prisojnih gorinah in senčnatih dolinah. Škrat več sto let ni smel naši deželi nadleže delati, dokler mu ni prišla na pomoč človeška svojevoljnost in slepota. Šentjarnejski župnik Rak je dal s praznimi izgovori zakleniti cerkev sv. Miklavža in je romanje do nje prepovedal in odpravil. Zapuščena cerkev je izgubila svoje blagoslove in milosti, gora svojo varnost, vsa dolenjska stran pa svojo rodovitost in ugodnost. Pregnani Škrat je prilomastil slobodno v Hudo Peč nazaj in razsajal in divjal po Gorjancih in Podgorji še veliko, veliko huje nego pred ubegom. Iztresal je na deželo grozovite nevihte, ki so po vinogradih, njivah, vrtilih in travnikih vse v čisto stolkle in pokončale in dolenjskega kmeta tako razdejale, da je moral privaditi se beraški palici ali pa si iskati bornega zaslužka v hrvatskih gozdih, v kvakarskih planinah in celó v brezsrčni, daljni Ameriki. Hudobec slepari in zvoja ljudi naj-rajši po noči, po dnevu se prikazuje le v hostni samoti ali pa ob hudem vremenu. Menda najprej ga je zapazila preseška družina. Mrzla Draga se je zakadila, kakor bi se bil na obeh straneh hrib vnel. Kmalu so slišali zamolklo bobnenje in grmenje, potem pa je zatulil neznansk piš, ki je hotel vse preobrniti in raztrgati. Metal je s poslopij strehe, ruval in lomil najvišja in močnejša drevesa, podrl vsa žita, tudi taka, ki so rasla v zavetji. Veje, debele kakor roka, letale in frčale so po zraku sem ter tja kakor lahko perje. Grohotaje se, drevil se je z viharjem vred tudi Škrat. Noge so mu bile komaj pedanj nad zemljo, zato ga je vsa družina prav dobro videla: podoben je bil šibkemu, dvana-jstletnemu dečku. Človek se ga drugače ni ustrašil, samó oči je imel sovjé. Ali ta piš je bil prava šala in otročja igra proti strahotam, ka-tere je doživela dolenjska stran leta 1873. Govorilo in pisalo se je o njih dovolj v zborih in novinah. Med zaglušnim grmenjem in oslepilnim bliskanjem je padala suha, gosta toča, debela kakor kurja jajca, in vender jo je nosil vihar kakor pleve, da ni tolkla drevja in trtja le od zgoraj, ampak ga oklestila od vseh strani in olupila veje in debela.

Iz trgajočih se oblakov je lila poplava, ki je odplaknila s skalnih rebrij cele vinograde, da jim ni noben sled ostal in valila z gorá po štirideset centov težke plošče tako zlahkoma, kakor bi bile šiške. Ljudje so sploh mislili, da je napačil sodni dan. V tem meteži, vrtinci in boji vseh nebeških groz je prhal Hudobec sem ter tja, pokal s prsti, zvižgal in se smijal. Padel je vsak kozolec, katerega se je le količkej z nogo dotaknil, samó v novomeškem okraji podrl jih je več nego dve sto. Na isti način rušil je odre, na mnogih krajih tudi cela poslopja. Manjših nesreč, katere je naklonil Škrat po tej občí bedi posameznim ljudem, pa je toliko, da jih ni mogoče opisati. Vera v njegovo oblast se je tako globoko in čvrsto ukoreninila, da je noben pridigar in prerok ne izruje. Povedal bom bolj obširno samó jedno prigodbo te vrste in to zaradi tega, ker sem imel priliko, da sem izvir in povod vraže in strahu ogledal na svoje oči.

Med največje grehe šteje naš narod kletvino. Na Dolenjskem poznam jako lepo deklico, katero je pustil zaželjeni snubač samó za to, ker je zapazil, da rada kolne. Pred tridesetimi leti slúl je neki Francelj, krčmar tamo nekje med Ljubljano in Trstom, za najhujšega preklinjalca vse kranjske dežele. Ljudij ga je bilo tako groza, da nobeno družinče ni moglo ostati pri njem. Sploh so govorili in verjeli, da straši v njegovi hiši ne le po noči, ampak tudi po belem dnevu. Večkrat se je zmajala, kakor bi jo kdo od zdolaj vzdigoval ali pa je ropotalo pod streho, kakor bi se kaj podiralo; ko pa so šli gledat, niso našli ničesar, vsaka reč je stala in ležala mirno na svojem mestu. Tudi za veliko družih rotilcev sem slišal, da jih straši, kar je nekatere napotilo, da so se menda poboljšali. Pred šestnajstimi leti sem se seznanil v gorjanski krčmi „na Luži“ z voznikom Koruznikom, o katerem bi se lahko reklo, da je spadal med najprve preklinjače na vsem slavjanskem svetu. Krčmar Francelj je bil proti njemu pohlevno jagnje. V svoji nagli jezi je izdeloval s štirimi kletvami, Koruznik pa jih je imel brez števila, preklinjal je neprenehoma, tudi če je bil prijazen in dobre volje. Pravili so, da mu je na izpovedi duhoven rekel, naj sam pove, če ni kletvina prav neumen greh. Koruznik je vzdihnil ves skrušen in skesan: O, je, prekleta neumnost je — ali kaj, ko sem se hudiča tako navadil! — Mene je zanimal ta človek že za to, ker se je zvedela od njega marsikatera dobra ali redka slovenska beseda in oblika; rabil mi je za jezikoslovni nauk. Govoril je n. pr. pravilno: na mojo vero, na mojo dušo, ne pa: pri moji veri, pri moji duši, tako tudi: veriti se, dúšiti se, ne pa: pridušati se. Dostikrat se je čulo iz njegovih ust: hudič te vzal! jaz oslepél, če lažem i. t. d. Tak optativ sem našel prej le v Ravni Gori, Gerovu in drugih slovenskih vaséh na

Hrvatskem, ki so ga vzprejele brez dvojbe od svojih čakavskih sosedov. Kaj je „mila Jera“, „prismodihov Miha“, ne bom razlagal, ker je pomen dovolj znan. Na isti način je dal Koruznik mnogim drugim imenom nov pojem. Za figovec, figa-mož, iznašel je Figovčevega Franceta, za cagalec Cagalčevega Ceneta, Kranjec mu je bil Luskóv Janez, to je, Ajdov Janez, Beli Kranjec pa Čebularjev Feliks, ker se prideluje ob Kolpi dosti luka in časti ljudstvo med vsemi svetniki najbolj sv. Feliksa. Mesto: „Pil sem veliko vina“ dejal je rad: Metala sva se s Trtnikovim Martinom, in ko nam je hotel povedati, da se je od preobilne pijače pobjljuval, naznanil nam je nečedno prigodbo z besedami: Sinoči mi je prišel v vas kozlarjev Kurent! Narodni pregovor: „Stebra kranjske dežele sta močnik in ričet“ zasukal je po svoje: Kranjsko deželo držita dva junaka: Močnikov Andrej in Ričetov Jarnej. Za kletve je bil Koruznik živ slovar petih jezikov: slovenskega, hrvatskega, nemškega, talijanskega in celó francoskega razven malenkostij, katere je po drugod pobral. Od Čehov je dobil samó: zatracani kljukec (!), dveh naučili so ga cigani: Benk te tule (vrag te vzemi!) in: sap te tulah (gad te piči!), štirih Madžarji: išten-Boltežar, herdi-kato, masama-renteži in masama-lelketi. Že ti vzgledi kažejo, kako slabo si je zapomnil tuje besede; nekatere je tako popačil, da so bile pristnim prav malo podobne, še druge je nekako poslovenil. Nemški tajfel se je omehčal v njegovih ustih večkrat v tajbelj; mesto verflucht je dejal vselej frfluft in od tod se ga je prijel pridevek frfluftar. Ljudje so mu pravo ime malo poznali, rekli so mu sploh le Ferfluftar, kar ga je gotovo bolje označevalo nego Koruznik. Iz narodnega bajeslovja je rabil najrajši: škrt, škrat, šratelj, hudobec, netèk in nétek, malik, maliček, klek. Kadar se je pomenkoval z otroki, blebetal je v jednomer: Ti klek ti, ti malik ti, ti netèk ti i. t. d. Mora se mu priznati, da se je v takem društvu težkih kletv skrbno ogibal. V jezi je zabrusil dostikrat kakemu tovarišu ali Vlahu: Ti dif ti. Od kraja sem mislil, da je ta dif slavjanski div. Ker je pa psoval s to besedo samó tiste, katerim je očital kako tatvino, uvidel sem lahko, da njegov dif ne more biti nič družega nego pogorenjčeni, nemški Dieb! Po nemško je preklinjal navadno konje in pse; če se je hudo utogotil, pa se vé da tudi ljudi. Kadar je bil le nekoliko nejevoljen, privezoval je rad po hrvatsko. Najbolj so mu se priljubile tiste grde in podle kletve, ki so po moji misli največ zakrivile, da govori naš kmet o vrlem hrvatskem narodu po gostem tako zabavljivo in celó zaničljivo. Vpričo gospóde je hotel Ferfluftar pokazati, da zna talijansko. S psovkami je bil tako bogato založen v tem jeziku, da so mu se rojeni Talijani čudili. Figura mu ni bila samó

poraka, kakor drugim, ampak tudi bruta, fotuda, maladeta i t. d. Več nego dvajset imen, kar jaz vem, pripravil je h „korpo“ (korpo di Dio, di Bako, del oštia i t. d.), med njimi je bilo brez Madone pet svetnikov (korpo di san Marko, s. Antonio, s. Ambrozio, s. Ženajo in s. Elmo). Kadar je koga sladko hvalil ali pa se bahal, zabelil je govor vselej s francoskimi ocvirki: sakr-ble, sakr-di, sakr-dje, sakr-kri, sakrišen, trom de di in trom de dje. Ali dobodi čast, komur gre čast! Koruznik si je zaslužil spričevalo, da ni le drugih posnemal in zajemal zmerom iz tujih virov, ampak da je vzrastel marsikak krepak vzklik, vzdihljaj in priimek povsem samobitno v njegovi iznajdeni, na vse prekanjeni glavici, n. pr.: škramaburda, čurdapinka, šiš-brdavs, sakratenciafurbament i t. d. Kdor se odlikuje s toliko jezikoslovno obilnostjo, moral je hoditi v dobro šolo in se v njej pridno učiti in vaditi. Ferfluftar je imel res dovolj prilike v svoji stroki napredovati in se izuriti za pravega strokovnjaka in zvedenca. V vojaški službi je živel po več let na Talijanskem in Ogerskem. Dolgo je bil sluga ali kakor pravijo vojaki, prefátina (Privatdiener!) nekega častnika zlahtnega stanu, pri katerem se je nalezl mnogih nemških in vseh francoskih kletev. Dobivši odpustnico, pomagal je delati koroško in karlovško-reško železnico, podirati hrvatske gozde in utrjevati Pulj. Iz Istre se je preselil v Ljubljano in prekladal dve leti tovore, pozneje je prišel na Gorjance vozit oglje za graško tovarno. Na Luži sva se vsak teden najmenj po jedenkrat videla in se mnogo pomenila. Hudoben ni bil nič, tem bolj pa odkrit, povedal je na vsa usta vse, kar je mislil in vsakemu, kar mu je šlo. S svojimi surovimi ali rezkimi šalami in smešnicami je znal udobrovoljiti vsakega voznika in Vlaha. V takem društvu se je dostikrat zastonj napil. Učinek njegovega razgrajanja in preklinjanja v toliko različnih jezikih je bil velikansk. Človeku se je zdelo, kakor da čuje najstrašnejšo nevihto z vršočimi oblaki, gromom, bliskom, strelami, točo in ploho. Ker mu se je kletvina podala, poslušali so ga radi tudi mnogi zastavni in pametni ljudje ali to se vé, da so zmajavali z glavo in si mislili: Tebe bo vzel hudič, če še nikogar ni. Koruznik se je rodil in odgojil med trdimi Dolenjci, zato je verjel tudi on v copernice in vsako vražo. Prav čudno mi se je torej videlo, da ga ni še nikoli strašilo, ali bil sem čvrsto preverjen, da ne bo utekel usodi, ki take ljudi povsod zalezuje. Ko sem se po daljšem presledku zopet na Luži oglasil in vprašal krčmarja, kaj je novega v Gorjancih, namuznil mi se je nekako skrivnostno in rekel: Tukaj imamo zdaj novico, ki se more čudež imenovati. Ferfluftar se nam je tako korenito poboljšal, da mu ne pride nobena kletva več iz ust. V petek je peljal po novi cesti oglje. Dru-

gače je zdrav kakor riba, ta dan pa ga je obhajala slabost, večkrat mu se je zavrtilo v glavi in pred očmi so se mu delale megle. Pred njim je skakljaj majhen deček v rudeči kapici, plašil konja, smijal se in kričal neprenehoma: Frflufar, dobro jutro! danes boš moj, ho ho ho, moj, moj, moj! On se ga ni nič zbal; ker so ga vlaški pastirji zmerom radi dražili, mislil je, da je tudi ta fant kak ovčar, pa niti rudeča kapa ni na Vlahu nič tako čudnega, da bi mogel človeka zaradi nje obiti kak sum. Koruznik je po svoji navadi se ve da preklinjal, vihtil bič in gonil paglavca s ceste. Skrbelo pa ga je to, da sta konja tako nerada vlekla in se neprenehoma vzpenjala in postajala. Drugekrati izpodbudila ja je njegova kletvina vselej v dir, ta pot pa se nista zanjo nič zmenila. Počasno se je pomikal voz naprej, kar mu se rsk! zadnja préma nagne in začne pogrezovati. Koruznik pogleda: pod vozom je zijala jama, iz nje se je valil grd, črn dim. On požene konja z bičem in z najhujšimi kletvami, ki mu na misel pridejo ali zaman, ne gagna se ne za korak. Zopet pogleda pod voz: jama se je razširila v silno brezno, iz njega pa se je vzdigovala črna glava peklenskega Škrata z velikanskimi, čudno zavitimi rogovi in pomaljala proti njemu svoj dolgi, grapasti jezik. Iz prepadine pa je puhtel strašen smrad, kakor po žveplu in smolj. Koruznika prevzame neznanska groza, on se zruši na kolena in zakliče: Križani Vzveličar in z mečem sedem žalosti prebodena Mati božja, usmilita se uboge moje duše! Te svete besede so Škrata zagovorile in Koruznika rešile. Strašilo je izginilo, kakor bi trenil, konja sta potegnila voz sama iz jame in ga vlekla dalje brez težave in neprilike. Koruznik je na vsem potu molil in Boga hvalil; še pred krémo sem ga videl odkritega. Od takrat govori vse prav pametno in modro; kaka nedolžna šala mu še kdaj uide ali psovanje in kletvino je opustil. Sploh pa je postal jako molčeč, hrupne družčine se ogiblje. — Kar mi je pravil krčmar, potrdil mi je nekoliko dnij pozneje Koruznik sam. Pomenkovala sva se dobro uro in res ni ne jedenkrat zaklel. Priljubljenih besed ni po polnem zatrl ali jih je po vzgledu drugih pobožnih Slovencev tako ohromil in izpremenil, da so izgubile grešnost in razžaljivost. S tem si je svoje resnično poboljšanje omogočil in olajšal. Mesto hudič dejal je zdaj hudnik, hudiman, mesto sakrment — sakrmiš i. t. d. Celó strela in pošast sta se mu zdeli pregrdi, prekrojil ji je v streho, pošaldo in — po šestnajst! Pol leta po izpreobrnenji je pustil vožnjo in se oženil pri belokranjski vdovi, s katero je dobil precěj trdno kmetijo in lep vinograd pod Radovico. Sosedje ga hvalijo, da je v vseh rečeh prav moški in da se v pridnosti in varčnosti noben vaščan ne more kósati ž njim. Précej tisti dan,

ko mi je povedal luški krčmar zanimljivo novico, šel sem po novi cesti iskat kraja, kjer je Koruznika tako blagodatno strašilo. Pot gre precëj daleč po suhem svetu, ki nima ne kaplje vode, dalje proti Sv. Jederti pa bruha iz zemlje studenec pri studenci, kar vso prirodo znatno izpremeni. Ob cesti sem zapazil več tistih okroglih jamic, kakeršnih se vidi dovolj po vsej dolenski krajini. Naredila jih je podzemeljska voda, izpodkopavši tla, ki so se polagoma posedla. Narod ima za nje mnogo imen na pr.: posesti, vdrtine, kotlje, kotanje, kotli, dolinke, rupe. Po njivah in travnikih delajo te jame sem ter tja precëj kvara, ker posel zadržujejo in jemljo nekatere tudi veliko prostora, ki je za polje kdaj po polnem izgubljen. V večjih dolinkah, katerim je voda dno prejedla, prikazali so se mestoma stanovitni studenci, sreča za vse obližje, ki se zovó biči. Na tak način so postali brez dvojbe vsaj deloma tudi tisti okrogli, na več krajih jako obširni in sila globoki doli, prepadi, ponori in brezna, ki se nahajajo po dolenskih hribih in planotah. Če pride na mesto, katero je voda že precëj podvrpala, kako težje breme, mora se, to se ve, zemlja pod njim utrgati in vdreti. Ta prikazen, ki ni sama po sebi nič čudna, pospešuje itak praznoverje, ker jej Dolenjci uzrok premalo poznajo. Pri Novem Mestu je grajski hlapec oral, kar mu začne konj v zemljo lesti; kmalu mu se je videla iz tal samó glava. Hlapcu so stopili vlasje po koncu, bil je preverjen, da mu misli konja škrat ugrabiti. Vpil in klical je na vse grlo ljudi, z njihovo pomočjo izlekel je sivca zopet iz jame. To je bilo v soboto. Précej drugo jutro je šel na izpoved, kajti je trdno veroval, da preži škrat za to nanj, ker se že več let ni izpovedal. Prej je bil velik pijanec, zdaj pa cele štiri tedne ni vina pokusil in tudi za druge reči je bil nekaj časa nekoliko bolj pameten. Pozneje je zabredel v stare grehe ali izpovedi ni nobeno leto več zanemaril. Jednak uzrok je imel tudi Koruznikov strah. Ko sem prikorakal tja, kjer mu se je voz pogrezoval, jama še ni bila nazaj zasuta. Bila je gotovo poldrug seženj globoka. Na sredi jej je štrlela, kakor steber, črna, zgoraj okrogla skala, ob njej in čez njo raztezale so se čudno rogovilaste in kljukaste korenine bližnjih dreves. Ne Hudobec, nego te korenine so kazale meglenim očem Koruznikovim velike roge in „grapasti“ jezik. Dim, ki ga je videl, bil je brez dvojbe gosti prah, ki se je vzdigoval iz rušeče se prhke in suhe zemlje, katere že skoraj dva meseca ni bil ovlažil noben dež. Smrad po žveplu in smoli pa mu je puhtel iz slabe vesti. Tudi ta pot je tedaj vraža veliko več koristila nego škodila; brez nje bi bil ostal Koruznik najbrž do denašnjega dne divjak in izgubljenec.

(Dalje prihodnjič.)

Pisma iz Zagreba.

Piše Jos. Staré.

VIII.

Kako različnega pomena je mala beseda „mesto!“ Ložu in Ljubljani, Višnji Gori in Dunaju pravimo, da so mesta, in vendar ti vsak otrok vé, če tudi se še ni učil zemljepisa, da je vse kaj drugega Lož in Višnja Gora ali pa Dunaj. Utegnil bi kdo reči: mesto je mesto, samó da je jedno večje, a drugo manjše; ali niti to ne velja, kajti kdor se je le količkaj ogledal po svetu, vé, da ima vsako mesto nekaj posebnega, po čemer se loči od drugega, ki ima ravno toliko prebivalcev in je morebiti tudi sicer jako podobno prvemu. Stari Kranjec je vprašal sina, ki se je ravno s pota povrnil, kako ljudje drugod živé. Sin, ali ni vedel, ali se mu ni dalo govoriti, odreže se kratko: „Kakor pri nas.“ To je radovednega moža ujezilo in ostro mu zavrne: „Kaj boš to meni pravil, saj je že med Ljubljano in Kranjem razloček; v Ljubljani pekó okrogle zemlje, v Kranji pa podolgaste.“ In tako je. Ta priprosta prilika o zemljah nam dobro kaže, da med bližnjimi kraji sicer ni velikega razločka, ali razloček je le. Gotovo se je med „Zvonovimi“ čitatelji tudi že našel, ki bi nas bil rad povprašal, kako se v Zagrebu živi. Na to je težko v kratko odgovoriti.

Potujé po našem cesarstvu je prišel omikan Talijan v Zagreb, in ko si je hitro vse ogledal, rekel je: „Vidi se, Zagreb hoče kaj več biti. Že zdaj ni več navadno provincijalno mestece, a kakor vsa znamenja kažejo, sojeno mu je prvo mesto v kulturnem razvoju južnih Slovenov.“ Tako je pred polu letom sodil nepristransk tujec, in ni se motil. Zagreb šteje blizu trideset tisoč duš, ali po tem, kakor se v njem živí, rekel bi človek, da jih ima več. Še je za zdaj nekako prevelika mera, po kateri se v Zagrebu živí; vsakdo bi rad bil več, nego je. Marsikdo je že zaradi tega grajal Zagrebčane, ali sam ni bil zaradi tega nič boljši, nego drugi. Kadar se nadopolni mladenič razvija, vse mu je pretesno, njegov duh sili vedno dalje, nikjer nima pokoja; a da vidiš velikanske osnove, ki se vsak dan nove rájajo v mladi njegovi glavi, rekel bi: zdaj, zdaj bo človeštvu napočila nova zlata doba. Sam mladenič večkrat izgreši pot, po kateri mu je hoditi, in kakor bi bil res že óni imenitni in veljavni mož, ki mu je v plemeniti domišljiji smoter vsega njegovega hrepenenja, živí po gosposki in nepremišljeno trosi krvavo zasluženo imetje skrbnega svojega roditelja. Ali boš mari takšnega mla-

deniča obsodil? Ne boš! Razburjeni valovi se bodo polegli, nemirni mladenič postane trezen mož, osnove in izkustvo mladih let pa mu bodo ostale in dobre došle, kadar se bode trudil zase, za rod in za domovino svojo. Takšen mladenič ti je sedanji Zagreb, v katerem vse kipí, vse žíví in hoče dalje. A zakaj bi ne, saj je Zagreb srce, ki budí in oživlja ves narod hrvatski, narod, ki je ravno nastopil lepa mlada leta nove kulturne dobe svoje. V Zagrebu je človeku, kakor v veseli mladi družbi, in to je tisti njegov čar, ki ga v novejšem času tolikanj povzdiguje.

Kadar stopiš z zagrebskega kolodvora, vidiš, kakor v velikih mestih, dolgo vrsto lepih kočij, vse po dva konja. Varčen si, a baš se ti niti ne mudi, pa bi rajši peš stopal proti mestu; ali vse hití v pripravnih vozovih in celó priprost kmetič v beli opravi se potisne v steklen omnibus, pa se niti ti ne moreš odtegniti splošni šegi. Že stari Rimljani so rekali: „Romae romano vivito more,“ a ti si misliš „v Zagrebu po zagrebski“ ter oddrdaš z dvema konjema, kakor največji gospod. Komaj si stopil na zagrebska tla in že je tudi tebe prevzel tisti duh, ki hrepeni po večjem, višjem. Spretni kočijaž je zaokrenil naravnost v Ilico, dolgo ulico, ki se kakor glavna žila vleče po sredi vsega mesta od kolodvora do Jelačićevega trga, in v kateri ves božji dan od zore do mraka kar mrgoli ljudij vseh vrst, kakeršnih koli Zagreb premore. Naj gre človek po opravilu od doma, ali naj gré na sprehod, hoté ali ne hoté skoraj da jo mora zaviti tudi v Ilico. Tu je res, kakor v kakem večjem mestu. V velikih, zvečer razsvetljenih oknih so razstavili prodajalci vse, kar si gosposko-olikano in pomehkuženo srce more poželeti; tvoje oči obtiče zdaj tu, zdaj tam, in budé ti poželenje za stvarmi, katerih prej nikdar nisi pogrešal, ali delj ko jih gledaš, bolj te mikajo, dokler ne uvidiš, da to in ono „krvavo“ trebaš. Pa tudi drugi ljudje so obstali pred oknom, hvalijo to, občudujejo ono in nobena beseda ne uide razdraženemu tvojemu ušesu, ki išče potrdila storjenemu sklepu. Sel si za drugimi in bolj globoko si segel v listnico, nego ti je bilo treba.

Ko si zopet stopil na ulice, jel si bolj na tanko opazovati šetajoči svet. Skoraj sama gospôda, moški in ženske, mladi in stari, a vsi so lepo in ukusno, rekel bi, praznično opravljeni. Veselega obraza stopajo počasi drug za drugim, kakor v kaki procesiji, in nobenemu se ne vidi, da bi ga trle skrbi, ali da bi ga žulilo delo.

Konec Ilice se je razširila ulica v prostoren trg, a sredi trga na visokem stalu od kamena iz vseh hrvatskih krajev stoji velika bronasta podoba slavnega bana Jelačića na konji. Nobeden napis ne razjasnuje

krasnega spomenika, samó letno številko „1848“ vidiš na ploči, ali ta številka ti več pripoveduje, nego debela knjiga. Okoli nemega spomenika pa je zopet vse živo; nepregledna množica belih žen tiče se druga druge in ponuja meščanom raznega živeža na pródaj. Tu se vse dopoludné in tudi še popoludné prodaja in kupuje in še le proti večeru se trg do dobrega izprazni. Ali ko je že zadnji tobakar zaprl svojo štacuno, razsvetljeno je na južni strani Jelačićevega trga še vse, a za pôtnim steklom visokih oken premikajo se črne sence sem ter tja, kakor v starogrškem hadu. To so ti imenitne zagrebške kavarne, ki bi po sijajni opravi, dobri postrežbi in velikem številu časopisov bile na čast vsakemu vélikemu mestu. Od ranega jutra do pozne noči nisi v teh prostorih nikdar brez družčine, a čez dan večkrat ne veš, kam bi sédel. Ne morem ti povedati, koliko se v teh kavarnah posrka kave, ali gotovo več, nego bi človek mislil, kajti sama „Velika kavana“ plača po šest tisoč goldinarjev najemščine na leto. A če me vprašaš, kdo zahaja v kavarne, odgovoril ti bom: vsak, kdor utegne, ne izvzimiš niti jednega stanú, akoprem so vojščaki, uradniki in dijaki najnavadnejši gostje. Če imaš v Zagrebu znancev, pa ne veš, kje kdo stanuje, pojdi v kavarno, in če se nekoliko ur tam pomudiš, našel boš skoraj gotovo vse stare prijatelje, in pridobil si boš tudi novih. Ilica in Jelačićev trg sta torej tista živahna dela mesta, ki Zagrebu res podaja neko véliko-mestno lice. Le-sem se steka vsakdanje življenje, le-sem so se druga do druge stisnile prodajalnice trgovcev in obrtnikov, a vsak sleherni dan pelje se tod mimo do tri tisoč voz in kočij. Tem bolj mrtvo je po ostalih ulicah, kjer večkrat niti za belega dné ne srečaš človeka, a če greš v gornje mesto, zdi se ti celó, kakor bi bil čisto kje drugje.

Že prvi dan si se mogel prepričati, da Zagrebčanje visoko cenijo lepo zunanjo obliko, kar očem in srcu dobro dé, marsikoga pa zape-ljuje na neizmerno potrato. Pa saj drugače niti ni mogoče. Narodni razvoj je obudil hrepenenje po splošnem kulturnem napredku, in plod tega vsestranskega prizadevanja je sedanji Zagreb, kjer vse dalje hrepení in bi tako rekoč vsakdo rad bil velik gospod ter vsaka hiša hotela biti palača. Stanovanja v novem Zagrebu so tako pripravna in celó sijajna, da malokje takisto; in kdor v svoji hiši nima po sobah parketov, a v kuhinjo napeljane vode, skoraj da že ne bo več dobil gostáčev. Pa to še ni vse. Staro pohištvo ne velja in treba je zameniti z novim, ki se bode ujemalo z vsem, kar o tem govoré in pišejo veljavni naši umetniki in teoretiki. To bi bilo vse pravo in lepo, ko ne bi zadnji hotel biti raven prvemu. Tako n. pr. marsikdo samó zato ne hodi v gledališče, ker si ne more plačati „lože“. Nekdaj, ko so se ljudje ločili

po stanovih, bilo je se vé da drugače, kajti vsakemu stánu je bil prostor tako rekoč že določen. Ko je pred štiridesetimi leti domoljubni podjetnik zidal sedanje zagrebško gledališče, dovolila mu je tedanja vlada zidanje le pod tem pogojem, da bode „lože“ v prvem nadstropji oddajal samó plemenitni gospódi. Ni čudo torej, če danes uradnik, ki še pomni, kako so nekđaj kmetje njegovemu očetu delali tlako, neče s svojo gospó sedeti v „parterru“, med tem ko se v ložah med velikaši šopiri tudi kaka nališpana soproga bogatega obrtníka. Mlajši zarod pa se ob to nikakor ne spotika, marveč njemu je to veselo znamenje nove dobe, ki čem dalje tem brže briše razloček med stanovi. Človek je človek, in v tem ga med nami ni razločka. To spoznanje je obrodilo že mnogo lepega sadu, in nič ne dé, ako je sem ter tjà tudi malo ljuljike pogrnalo; saj ga ni polja brez ljuljike. Ravno zavest, da smo si vsi jednaki, pa je uzrok, da ljudje danes sploh radi potratno živé; a v tem hrepenenji Zagrebčanje prav nič ne zaostajajo za prebivalci vélikih mest.

Rekel boš, Zagrebčanje se gotovo radi razveseljujejo. Se vé, da se; ali kdo se ne?

Zagreb ni veliko mesto, in vender šteje nad petdeset raznih društev. Toda čudno! Med toliko društvu je ni ne jedne čitalnice ali kazine, kjer bi se ljudje redno shajali, da bi se ondu med seboj bliže spoznavali in se skupaj razveseljevali; in akoprem se takšno društvo v Zagrebu sploh pogreša, ni ga mogoče oživiti, odkar je zaspala stara „ilirská“ Dvorana. Za glasbeno-deklamatorne besede in za plesu skrbé v Zagrebu štiri pevske družbe, glasbeni závod, strelišče, hrvatski Sokol, in v svojih krogih tudi druga društva, ki jih tu ne moremo vseh naštevati; ali nobeno teh društev ne more napravljati na leto po več nego 4—6 zabavnih shodov, in to je vse premalo, da bi se udje med seboj sprijaznili in bi se pozdignilo pravo društveno življenje. Pred pustom ne pogrešáš malih in vélikih plesov za razne dobre namene, ali tu si ljudje še bolj tuji ostajejo, nego na društvenih zabavah, izvzimši mladino, ki je povsodi ista in jej društveni „obziri“ nikjer ne morejo kaliti veselja, katero iz mladega srca prihaja že samó po sebi. Pa vkljub temu se mladi ljudje vsako leto za predpust zberó v ožji krog ali „koterijo“ ter napravijo po nekoliko plesov za boljše znance; vender ta družbica je le začasna in se razide brž ko nastopi resni postni čas.

Malokateri narod je tako gostoljuben, kakor hrvatski, in tudi Zagrebčanje so v tem pravi Hrvatje; zato ni čudo, da se vsak tujec tako hitro udomači in se le nerad loči od prijaznega mesta in še bolj prijaznih ljudij. Ali na javnih mestih je občevanje že bolj napeto, pogovor se ravna bolj po glavi, nego po srci, in ni ga več ónega zaupa-

nja, ki je nekdanj ilirske domoljube vezalo drugemu z drugim. Razmere so se izpremenile, narod si je med tem pridobil le preveč bridkega izkustva, a Zagreb je postal večji ter kaže tudi v društvenem življenju neko prehodno stanje. Da bi se „društvenost“ povzdignila, trdijo mnogi, treba raznim društvom preskrbeti pripravni in večji prostorov, in kmalu potem je glasbeni zavod v novi svoji hiši odprl prav lepo dvorano za koncerte, na strelišči so dozivali novo veliko dvorano za ples, in ravno dodelano je tudi prostorno sokolišče, ki je ob enem prav pripravno mesto za zabave Sokolu, pevskega Kolu in drugim društvom. Toda pravi namen se le ni dosegel s temi dvoranami, ki so prav ukusno opravljene, a zadnji dve električno razsvetljeni; Zagreb še zmerom pogrša društva, v katerem bi se shajala med seboj in bliže seznanjala hrvatska narodna inteligencija.

Mislil si boš, saj ga v Zagrebu menda ni več narodnega vprašanja, da bi se morala poudarjati potreba tacega društva. Nekoliko resnice je v tem, v javnosti gospoduje povsodi jezik hrvatski, kakor treba; ali v Zagrebu je mnogo tujcev, zlasti med obrtniki in trgovci, in mnogo vojaštva, in ker vsi iščejo zabave v hrvatskih društvih, kaže se na plesih in drugih javnih zabavah le prepogostoma neki kozmopolitizem, ki kali čisto hrvatstvo. Pa še nekaj. V napredujoči naši dobi se ljudje ne ločijo več po krvi, kakor nekdanj, zmerom pa se še ločijo po svojem opraviču ali bolje rečeno po tem, s čimer se kdo navadno peča. Čisto razumljivo je, da se uradnik najrajši družijo z uradnikom, duhovnik z duhovnikom, književnik s književnikom, trgovec s trgovcem, obrtnik z obrtnikom in kmet s kmetom. Toda še je neko znamenje, ki pa veže ljudi raznih stanov, a to je omika. Kakor treba, da se ljudje raznih stanov in razne omike časih shajajo, ravno tako je tudi koristno, da bolj omikani in oglašeni ljudje vsacega naroda stopijo med seboj v kako ožjo zvezo, kajti splošna omika se bo po tej poti le še bolj povzdignila in plodovi take zaveze se bodo pokazali prej ali slej po vsem narodu. Dan danes se ljudje kaj radi ponašajo z omiko, dasi jo večkrat krivo razumevajo; nekaterim je nekaj čisto notranjega, kar se ne more videti, drugim pa nekaj zgolj zunanjega. Ne jedno, ne drugo ne velja, ampak zjediniti se mora oboje v lep sklad ali „harmonijo“ in imeli bomo vzor omikanega človeka.

Na tujem, zlasti na Nemškem, imajo še zmerom čudne misli o Hrvatih in o hrvatski deželi, in čudno jim zvenijo po ušesih, ako jim jameš govoriti o hrvatski kulturi; če jih pa usoda zanese v Zagreb, kar obstrme in gledajo, je li res ali ne, da so na Hrvatskem. Tu se najbolje vidi, koliko v svetu tudi zunanost velja, akoprem se ne dá tajiti,

da je preveliko skrb za njo uzrok škodljivi lahkomnosti in površnosti, bodi si pri posameznem človeku, bodi si pri celih družbah in narodih.

Lepa lastnost vsacega Zagrebčana je, da je ponosen na svoje mesto; ali še le novejši razvoj hrvatsva je ta ponos obudil in ga tudi opravičil. Zanimanje za kulturni napredek hrvatskega naroda je v Zagrebu precěj splošno, in se po malem opazuje celó pri ljudeh, katerim pojem o kulturi ali omiki ni jasen. Mlade deklice se iz šole gredé menijo o gledališči in sodijo o zmožnostih igralcev; na Preradovičevem grobu smo čuli, kako je mlad rokodelec svoji tovarišici navdušeno govoril o hrvatskem umetniku Rendići; a priprost težak je pred vseučiliščem drugemu ponosno razlagal, da so v Zagrebu zdaj tako velike šole, da jih niti na Dunaji ni večjih. Take prikazni sicer niso, Bog vé kaj, pričajo pa nam le, da se širi narodni ponos, ki bi ga morali gojiti, ne pa podirati z obupnim premišljevanjem o svoji prihodnosti. Ni vse črno, kar se ne blišči, in marsikak preteč oblak se je že razkadil, predno je pokončal up in trud pridnega poljedelca. Radi priznavamo, da šovinistično bahanje mnogo škoduje; ali ravno tako ne velja, če male narode merimo z mero vélikih. Kakor bi človek moral obupati, ako bi vedno le grenkosti življenja imel pred očmi, tako bi tudi narod izgubil vsako zaupanje v samega sebe, ko bi mu vedno le kazali njegovo slabo stran. Nadjamo se, da nas pazljivi čitatelj po vsem tem ne bode krivo razumel, in da bo naša poročila vsekdar sodil po razmerah malih narodov; tudi nam ne bode zameril, da mu rajši kažemo svetle strani, nego temne, saj dobro vé, da je le-téh itak povsodi preveč.

Pripovedujé o zagrebškemu življenji, izgrešili smo pravo pot ter malo zašli; pa nič ne dé, če smo se nekoliko ogledali tudi na drugo stran, našla se bode že zopet prilika, da se povrnemo, kamor smo se bili namenili.

S a n j e.

Sinoči v sanjah sem
Na prsih ti slonéla,
In ustna tvoja so
Na mojih mi goréla.

Pritiskal k srcu si
Žareča moja lica,
In božala ljubo
Jih tvoja je desnica.

Z laskavo-nežnim si
Imenom me nazival,
In rajsko-sladki čut
Mi v dušo si ulival.

Zavrísnila glasno
In strastno te objela,
Ljubezen v srci mi
Do vrha je vzkipeła! —

Izginila mi je
 Ob zori zlata sreča,
 In solza móči zdaj
 Mi lica še žareča.

Ne véš, da v sanjah sem
 Na prsih ti slonéla,
 Ne véš, da ustna ti
 Na mojih so goréla;

Da pila čute sem,
 Sreberno-čiste, sládke, —
 Oj, da minule so
 Te sládke — sanje kratke!

Sava.

Narodne stvari.

IV.

Divje žene ali Krivjopete.

V beneških Slovencih zapisal Ivan Trinko.

Kakor ostali Slovenci, tako so si tudi beneški obdržali marsiktero vražo in prazno vero. Odtod pa izvirajo brezštevilne razprave in bajke, in ko bi si človek na glavo vzel, zapisovati vse, kar zna naše ljudstvo v dolgih zimskih večerih po toplih izbah pripovedovati, napisal bi precěj debelo knjigo ter zabeležil marsikaj zanimivega. Da si ljudstvo rado s pripovedovanjem krati čas, to je obče znano. Gradiva ima mnogo in mnogovrstnega, starega in novega, domačega in tujega. Pri nas na Beneškem, kjer smo bolj v dotiki z laškim elementom nego z bratskim, vrnilo se je že dokaj laških med slovenske pravljice. A vendar je še mnogo čisto slovenskega blaga, in marsikaj imamo skupnega z ostalimi Slovenci, tako da se večkrat čitajo v slovenskih knjigah in listih pravljice zapisane na Kranjskem, Štajerskem itd., ki se pripovedujejo z malimi izpremembami tudi na Beneškem; n. pr. o divjem možu, o védomcih, o škrateljnu, o pesjanih in dr. — Ali na Beneškem se je ohranila tudi vera na neka bitja, o katerih ne vem, ali se kaj pripoveduje drugod; namreč vera na „Divje babe“, ali kakor jih drugače zovejo „Krivjopete“. Te žene, bivajoče po gorskih jamah in duplinah, imele so dolge po plečih razvozlane lase, roki nazaj obrnjeni in tudi nogi tako, da so imele prste od zadaj, spredaj pa pete, odtod ime jim „Krivjopete“. Prikazovale so se čez noč in plašile človeka. Vendar jih je bilo videti tudi po dné, posebno kadar se je pripravljala kaka nevilhta. Postavljale so se po skalinah na vzvišene prostore in

odtod opazovale delujoče ljudi. Ker so poznale naravne moči in skrivnosti, prerokovale so kmetu slabo vreme, svarile ga pred nevarnostjo in ga marsikaj učile, a vselej so se za svoje dobre svete same lepo plačale. Tako n. pr. se pravi, da nekega lepega poletnega dné, ko se je bila bogata pšenica že dobro zazorila in nobeden ni pričakoval hude ure, izšle so Krivjopete iz svojih duplin in jele vpiti: Spravite svoje blago; nevihta se s točo bliža! — V tem pa, ko je vsak, kdor je mogel, šel na polje, pobrale so hudobnice in odnesle iz nevarovanih hiš vse otroke, ki so jim v roke prišli. Gostile so se namreč s človeškim mesom, ako so ga dobile, in posebno mala deca je bila pred njimi vselej v opasnosti. Kradle so jih, kjer se je dalo in jih nosile v svoje brloge. Redile so jih pridno z orehi, z lešniki in dr., ter že dobro rejene in opitane so jih hlastno pojedale. A tudi odraslim so nastavljalje pasti in jih lovile vánje. S kakim so se sprijaznile in ga niso usmrtilé, a poučevale so ga v marsičem in razodele mu skrivnosti, vender ne brezplačno. Moral jim je opravljati hišna dela, za drva jim skrbeti in dr., ali pa se odkupiti s kakim detetom. Ako pa je med ljudi raznesel njih skrivnosti, strahovito so se maščevale nad njim in upepelile njega z družino in s pohištvom vred.

Tako so bile Krivjopete; a sedaj jih ni več, ker so jih baje duhovni pregnali. Jame, v katerih so bivale, kažejo se tu in tam še sedaj, in še danes se mladina boji in ogiblje takih jam. Jedno sem si hotel pregledati in se prepričati, ali bi se morda v njej kaj našlo, kar bi vero na Krivjopete podpiralo; ali ni bilo posebnosti. Vhod v jamo je podoben tesnim vratom, znotraj pa se prostor razširja, kakor kaka izba. Pravijo, da se v njej nahajajo kosti, katere imajo za ostanke krvavih pojedin, a zaslediti nisem mogel ničesa.

Na praznoverje o divjih babah osnovane pripovedujejo se mnoge pravljice. Žal, da se jih malo spominam! Evo jih nekoliko:

1. Krivjopete so ukradenega dečka v svoji jami redile. Ko se jim je zdel že precéj tolst, so nekega dne odhajajoče mlajše naročile najstarejši, ki je bila za kuharico, naj jim dečka priredi za večerjo. V jami pa je bil velikansk zaboj, kateri je imel nenavadno težak pokrov s pribitim, spodaj podolgič ostrim nožem. V tem zaboji so Krivjopete hranile mimo družih rečij tudi orehe in lešnike za pitanje otrok. Kadar je hotela kuharica otroka opraviti, odprla mu je zaboj in mu rekla vzeti si po navadi orehov; ko se je pa nesrečnež zaboju čez kraj sklonil, spustila je starka nánj silen pokrov in ga tako presekala. Ali kadar je mislila tudi s tem dečkom tako storiti in mu je velela orehov si vzeti, on ni hotel, proseč je, naj mu jih sama dá; in ker ga ni mogla spraviti na to, da bi se sam po-

služil, misleča ga na drug način usmrtiti odpre skrinjo in seže vánjo po orehe. V tem pa prekanjeni deček hitro skoči k njej in spusti nánjo smrtonosni pokrov. Potem pa vesel in rešen zbeži na svoj dom.

2. Dva mlada pastirja sta bila vsled svoje nemarnosti izgubila na paši krave. Iskala sta jih do mraka brez vspeha, slednjič sta vender zaslišala mukanje pri nekem gozdu. Ko sta jo vesela na óno stran pobrala, mukanje je donelo že v gozdu; a pastirja za njim. Sledéča svojo živino prišla sta daleč v gozd in pala v roke dvema Krivjopetama, kateri sta posnemali mukanje izgubljenih krav, da bi pastirja zmotili in vplenili.

3. Neka deklica, gredoča k studencu po vode, naletela je na Krivjopeto, in deklice ni bilo več nazaj.

4. Precëj debel starček je hodil svojo pot, ko se mu pridruži zvita Krivjopeta. Pripoveduje mu, v kako lepi palači prebiva, kako čudne reči hrani v njej in marsikaj družega, a tako lepo in sladko, da bedak, omamljen od divnega pripovedovanja na njeno povabilo gré za njó ogledovat si čudne palače. Ko dospeta do neke dupline, Krivjopeta zgrabi starca in ga vánjo potisne, vesela, da si je pridobila tako tolst plen.

5. Neki krojač, ki je bil Krivjopetam v pest prišel, zadobil je prostost z obljubo, da jim mora brž dovesti petero, to je polovico svojih otrok. Vračajočemu se na dom zagrozile so se, da mu bodo vseh desetero otrok pokončale zraven pa še njega in pohištvo, ako ne dopolni takoj svoje obljube. Neverni krojač oproščen, ne zmenivši se niti za dano besedo, niti za preteče maščevanje, sinov ni dovël; a prej nego je minulo štiri in dvajset ur, uničil je strašen požar njega in sinove s pohištvom vred.

6. Mlada Krivjopeta se je zagledala v zalega mladeniča, in ker tudi ona se mu ni videla napačna, vzela sta se in skupaj živela več let. Ko je nastal nekega dné prepir med njima, zadrhl se je mož na ženo, pitajoč jo s Krivjopeto. Na to žena pobere svoje otroke in zbeži, da ni bilo več o njej ni duha ni sluha. Pravijo pa, da je od jeze otroke pojedla.

7. Neki mož, ki je moral že od mladih nog služiti divjim babam, pozelel je pogledat, kaj in kako je doma. Dovolile so mu z obljubo, da se mora v kratkem povrniti. Ker jim je dobro opravljal vsa dela, dale so mu v plačilo, da nese domačim polno vročo dragocenostij, z opominom, da ne sme pogledati, kakove so, dokler ne pride na dom. Na poti je pa radovednost premagala nestrpljivega možička. Pogledal je v vrečo, a ker se ni držal opomina, izpremenil se mu je dragoceni zaklad v oglje.

8. Že več let je služil pri Krivjopetah neki mož. Ko ni mogel več premagovati želje po izgubljenem domu, da bi mogel uiti, izmislil si je zvijačo. Nekega dné, ko je drvaril, kakor po navadi pod varstvom Krivjopete, da bi ga ta za njim bežéča zopet ne ujela, reče jej, ko je ravno razbijal neko deblo, naj dene, ker ni imel s čem zakliniti, roki v napravljeno razpoklino, da bi mogel iz nje laže vzeti sekiro. Krivjopeta, ne sluteča hudega, storila mu je po volji. Ko je pa drvar sekiro izvedel, zaprla se je razpoklina in Krivjopeti roki ujela in jo tako priklenila k deblu. Mož pa rogajoč se vpijoči od bola je srečno odnesel pete.

Beseda o ženstvu.

Spisala Franja Robídvčeva.

Ali je dovolj, da je lepa?"

„Dovolj,“ rekla je neka mati, ko se je v obiteljskem svétu sukala govorica ob vzgoji hčérini. „Dovolj, da je lepa,“ pravi še tudi mnoga druga rodíca, ako premišlja svoje hčere bodočnost — kar jej je dolžnost — in katera mati ne misli, da je nje dete najlepše?

„Ali je lepa?“ tako svet najprej vprašuje, kadar se vrtí pogovor o kateri le nekoliko imenitnejši ženski. Lepota je često usoda ženska, mnogikrat nesrečna, ako ni združena z njo vzgoja duhá in srca!

Lepota slepi, očara, duh prevladuje, veže. Duh, spojen s srčno dobroto, pridobiva si zmago v vrstah svojcev, zató je njegova zmaga stanovita in ima veliko ceno.

Jeden najblažjih rodoljubov slovenskih, iskren prijatelj naši mladini, ki ga je mnogo preneglo vzela neizprosljiva smrt, zapel je hčeram našega naroda:

„Delaj, moli hčérka moja,
Tudi pój veselo vmes,
Da rosí le sreča tvoja,
Domovine čast z nebes!“

Čujejo se dan danes po gostem tožbé, da moški mnogo in brez pravice zahtevajo od deklet, predno se jim vidi vredna kakšna ubožica, vésti jo pred oltar. Pripetí se potem časih res, da se takšni strogi izbirači nekako opekó, kakor velí prislovica: „Kdor malega ne čestí, večjega vreden ni“, in istina je, kdor ne spoštuje malih duševnih darov,

ta ni vreden lepega bogatega dekleta. Ako ti pozneje v zakonu ne godejo angeljci, molči, udari skesan na prsi in rêci: kriv sem sam! —

Kako li je to, da moŹje, visoko izobraŹeni in plemenitega srca, tako redko nahajajo sebe vrednih soprog? Ali je res Źtevilo izobraŹenih, dobrih in blagih Evinih hčera toli majhno?

Idealistom, ki nam riŹejo Źenske vzore, malokdaj se samim posreči, da bi našli takŹen vzor! Za tega delj ga tudi tako visoko čislaho — kajti le to, kar je nam slabotnim smrtnikom nedoseŹno, ima za nas najviŹjo in stalno ceno. Mnogikater duhovit moŹ si je Źe izbral soprogo, ki ga niti ne umeje, niti ne ceni, kakor mu pristoji. Da so resnično in korenito učenemu in izobraŹenemu moŹkemu v srce zoperne vse tiste gizdave, v sé brezumno zaljubljene tako nazivane „učene Źenske“, temu se ni čuditi; takŹne usmiljenja potrebne stvarce nimajo srca, s katerim jedino se je moči pametnemu moŹu prikupiti za vselej. Vsaka Źenska, ako hočeŹ biti odkritosrčna, rêci, da čutiŹ in moraŹ čutiti: v obče je moŹ le moŹ in jaz sem — slaba! Tudi PreŹiren je dejal: „Źenska povzdigaj svoj pogled k viŹku do moŹá!“ O ŹenŹčakah ne govorim, niti ne o slaboumnih ter láskavih Źiriteljnih često smeŹnih in nepraktičnih nazorov in nasvétov John St. Millovih o Źenski emancipaciji.

Da Źenska moŹkega spoŹtuje, poznati jej je vrednost njegovo.

Ako se kósa Źenska z moŹkim na duŹevnem polji, goditi se more to le v kvaru in na troŹke nje Źenstvenosti. Moči je Źenski sicer pobirati stopinje za moŹem na svetli solčni poti duŹevni, a stopati njemu vŹtric jej ni dano, niti je to nje pravi poziv.

Mnogi moŹ si Źeli povzdigujoče, Źivljenje naslahajoče Źenske ljubezni za voljo samega sebe, ne vedóč uprav, kaj je ta „sam“. Nehoté mi prihajajo tú na um Heinejeve besede, ki je nekje pisal, da je bila Leda izvestno prava gos, ker se jej je bilo mogoče zaljubiti v — labúda!

Nemcem Heine sploh nič kaj ne godi, ker je kazal in jim očitah vse pregrehe ter jih, dasi duhovito, vender neusmiljeno bičah. Toda on je poznal licemerstvo ljudij, katero ga je sovražilo in preganjalo, in čitatelj, poznajoč svet, umel bode njegove pesni — sad strupene satire in globoke srčne toŹnosti! Kdor vroče ljubi, tudi ognjeno sovraŹi, kdor visoko spoŹtuje, globoko zaničuje, kadar se mu vzdignejo od očíj temnice in se mu odkrije Źivljenje v vsej svoji bedi, nagoti in praznoti. Gorjé bedaku, verujočemu v resnico, blagost in ljubezen! —

KakŹna svojstva imej moŹ, ki hoče biti ljubljen zavoljo samega sebe?

Poleg tega, da je ukus različen, tudi sicer nobeden pameten mož ne bode zahteval, naj ga ljubi ženska zaradi lepote: takšna ljubezen ni stanovita. Takisto je z ljubeznijo, ako se oklepa samó slovečega imena: takšna ljubezen ima v podstavo golo ničemernost. Lepota in bogastvo sta begóča, ali plemenito srce in krepka duša se ne izpremenita v vrteži in víhri življenja.

O Preširnu se pripoveduje, kako zeló je bil vesel in srečen iz prva, kadar še ni vedelo njegovo dekle, da je — pesnik, toda pozneje se je često pritoževal, da ga — ne umeje! Vedela je potem že, da je pesnik, toda znala ni, da je nenavaden človek. Naj jej je bilo móči le slutiti veliki duh Preširnov in do dobra spoznati plemenito srce njegovo, bila bi mu lahko ne samó ljubica, nego tudi zvesta in srčna prijateljica, njemu in sebi v srečo. Čislala ga je instinktivno, ali da ga je poznala, umela njegov pesniški poziv in vedela ga prav ceniti, vérovala bi bila vánj ter mu prihranila marsikatero nemirno uro že tako nepokojnega življenja njegovega. Morebiti bi potem tudi nikdar ne bil prišel tisti temni, obupa polni hip, katerega spomin plava tožni sénci jednak nad poslednjimi dnevi blazega, nesrečnega možá! — In vender je bila óna ženska presrčno dobra, požrtvalna — žal! časih brez potrebe — bila je nesebična, mlada in zala, préprosta, ljubeznivo préprosta, sploh bitje, kakeršno je moškim stvarjeno prav po srci, če tudi še nobeno takšnih bitij resnično in dolgo ni osrečevalo katerega izmed njih.

Žena ljúbi možá zvestó in resnično, kolikor le more ljubiti ženska, óna si pridobódi njegovo zaupanje, bodi najboljša prijateljica njegova, spoštúj ga, kakor hči očeta, in skrbi zánj po máterino: s tem načinom zvršuje po Bógu in prirodi jej odločeni nálog ter je móžu blagoslov in tudi on nje najvišja sreča.

Ženska, da more izpolnovati dolžnosti pravega svojega poziva, zató jej treba resnične izobraženosti duhá in srca.

Česa zahtevajo pesniki od žensk, katere nam rišejo v svojih vzorih?

„Das Schönste, das ich kenn' und wähle,
Ist in der schönen Form die schön're Seele“,

poje Schiller, in Preširen, izgubivši „véro“ v izvoljenko svojo ter videč jo v vsej prejšnji lepoti brez „glórije“, ki jo daje „véra“, in brez katere mu óna ne bode nikdar več, kar mu je bila, naj živi „vekomaj“, pravi jej napósled:

„Pred bógstvo ti, zdaj — lepa stvar“.

Bolje ni mogoče osvetliti razločka med lépo in blago žensko.

Lepota brez srčne plemenitosti je cvetíca brez duhá. Duševna plemenitost prestvarja tudi nelep obraz, da je prijazen in ljub, milota

in srčna dobrota očarata vsakega, pridnost in skromnost, ljubezen in vernost so najlepša dota, ako tudi nevesta ne prinese ženinu v hišo ni zlata ni srebra.

Kaj je ljubezen?

Lehko vprašanje, težak odgovor!

Ljubezen je človeškemu življenju solnce. Najpustejši, najsamotnejši kót, ako ga doseže svetloba solnčna — précej je prijaznejši in prijetnejši, celó ječa ni več tako tožno-samotna, kadar posije solnce vánjo! Tako je ljubezen: kjer svet obsoja, skuša ljubezen opravičevati, pogrešek zmanjševati, in če jej tega storiti ni móci, odpušča. Kjer ni milote, ni ljubezni, a česa ne stori ona? Kjer vse omahuje, vse beží, ljubezen ostaja. Ljubezen je potrpežljivost, ljubezen zaupa, kajti véruje, nje vera je neomajljiva, ljubezen je vztrajna in nikdar se ne loči upanja. Kakor pred solncem ginévajo nočne temine, tako bežé pred ljubeznijo vse dvojbe!

Toplo solnce vzbuja cvetje in cvetice in gorki dih ljubezni probudí vzpomlad človeškega srca, katere najlepše cvetje so vzvišena blaga čustva.

Solnce zóri cvetje, da se izpreminja v sad, in ljubezen je izvršila že mnogo velikih dejanj: pravi se, da ljubezen dela čudesa! Ljubezen spremlja človeka od zibeli do groba: gorjé njemu, ki ne ljubi nikogar in komur tudi nasprotno ne bije nobeno srce! Gorjé ti, zemlja, ako bi ugasnila solnčna luč!

Ljubezen je krepkejša od smrti, človeka ne ostavi niti pri grobu: ljubezen véruje in upa, da se zopet vidimo. Ljubezen je podarila človeku nesmrtnost, ljubezen je več od solnca.

Vender bodi si ljubezen še tako idealna sama ob sebi, navzlic temu ima nekako prozaično stran: kadar koga ljubimo, kako radi skrbimo za njegove potrebščine, za njegovo srečo! Urojeno je zlasti ženski, da sladí z veseljem življenje njim, ki so se prikupili nje srcu. Čim gorkeje ljubi, tem rajša sluša svojega srca glas, tem izumljivejša ti je ženska v postrežljivosti in negovanji ljubljencev svojih in najslajše plačilo jej je njenega ljubčeka nasmeh zadovoljnosti, bodi si ljubček oče, soprog ali dete. Razumna ženska se ne bode nikoli pritoževala, da mora delati, veselo vrši svoje opravke po svojih močeh in po svojem razmerji. Presrečna pa je ženska, kateri se ni treba boriti za „vsakdanji kruh“ od jutra do večera in časih na troške zdravja svojega!

Ako hoče, da se ženska preživí v sili sama, učiti se jej je, privajati si znanosti in spretnosti, kolikor največ se dá doseči. Koliko pribije izobražen človek, koliko premaga, kar neizobraženega potare in

uniči, kadar ob čolnič življenja njegovega búhajo razdraženi valovi nezgode ali strasti!

Resnično izobrazena ženska lahko in rada pogreša marsikatero nepotrebno prijetnost, nova obleka jej ni vprašanje največje važnosti, dela se ne boji niti ne stidi. Izobraženost in delo storita jo resnejšo, samostojnejšo. Nikoli se ne bode takšna ženska v svoji poštenosti zavezala z možem, ki ga ne ljubi, samó zaradi tega, da bi bila „pre-skrbena“, saj tako bi prevarila sámó sebe in njega za srečo vsega življenja.

Resnicoljubje poznajo mnoge ženske jedva po imenu in vender je resnica mati nravnosti, laž nenravnost sámá v sebi. Mati, ljúbi resnico, predno porodiš dete! Videla sem že otroke, katerim je bilo legati se tako rekoč urojeno.

Laž v ustih lepe ženske bi se dala primerjati strupenemu modrásu, ki ti zasiče iz cvetočega rózinega grmíča — kdo bi se hitro ne umeknil takšnim rožam? —

Kako srečna in zavidanja vredna je ženska, ki ima svoje dete! Takšna ženska vé, čemú žíví, saj njeno je bitje, katero ljubi: pozná li kdo čistejšo, večjo, svetejšo dolžnost od máterinske? Njej v oblast je izročena bodočnost jednega rodú in časih še več. Zakaj li umeje primerno malo žen vzvišeni, težki in vender tako idealni nálog svoj, ki sta jim ga odločila priroda in družba, zatorej Bog sam? Kaj je najduhovitejša pisateljica, ako jo stavimo vzpóred bodi si tudi préprosti kmetíci, ki je porodila narodu imenitnega možá? Kako velika, kako vzvišena je ženska, ki je voljna trpeti rajša siročíno in bedo, nego bi videla storiti soproga svojega dejanje, kakeršno bi le kólikaj omadežalo njegov značaj, oskrunilo njegovo čast!

Žena bodi svečenica, váruhinja idealizmu!

Učila naj bi se takisto ženska, da žrtvuje nične želje, kakor tudi soproga in sina, domovini v prospéh, potem se povzdigne naš narod in si pridobode veljavo in čast med drugimi narodi.

Naj bi se namesto v obilih nepotrebnih stvaréh poučevale vsaj časih ženske v tem: kako naj jim rabita um in srce na korist domovini, človeštvu!

Človek je res srečen le tačas, ako izpolnuje dolžnosti, ako po moči osrečuje brate svoje, kajti potem ne žíví na svetu zamán. Vsak misleč mož hrepení po takšnem smotru; zakaj li ne bi tudi ženstvo?

Najboljša žena je najslavnejša žena!

Novejši pisatelji ruski.

Piše K. Štrekelj.

II.

Iván Sergêjevič Turgénev.

(Dalje.)

Glejmo si vsaj nekoliko teh ljudij! Tu stopajo pred nami, kakor pošasti, kakor izgubljeni, brez smotra, mehanično! Podobni so skriti cvetici v gozdu, katere nobeden ne zapazi in katere nobenemu ni mar. Neznane so jim celó želje in potrebe, in napósled izginejo tako tiho, lahko, mehanično, kakor so prej tiho prenašali breme življenja. „Vsak človek ima vsaj, bodi si kak položaj v društvu“, pravi Turgenev o Stěpuški v obrazu „Malinova voda“, — „bodi si kake zveze; vsakemu dvorovemu daje se, če že ne plača, vsaj tako imenovano ‚otvesno‘ (hrana). Stěpuška pa ni dobival prav nikake podpore, z nikomur ni bil v rodu in nihče ni znal o njegovem bitji. Ta človek tudi minulosti ni imel, o njem niso govorili; še pri reviziji duš komaj da se je štel . . . Celó o praznikih, v katere dni se sploh skazuje milost in se pogostuje s kruhom in soljo, z ajdovimi pogačami in zelenim vinom, po starinskem ruskem običaji — celó te dni Stěpuška ni hodil k razstavljenim mizam in sodom, ni se klanjal, ne pristopal k gospodovi roki, ni izpikal duškom kozarca pred gospodnjimi očmi in na gosposko zdravje, kozarca napolnjenega s tolsto roko oskrbnikovo; — k večjemu če kaka dobra duša mimogredé dá revežu ostali košček pogače . . .“ In take postave, tako rekoč ubite, ki so prav za prav že nehale živeti, dasi se jim še pretaka po žilah kri, pri Turgenevu niso osamljene. Komu si bolj podoben, nego li Stěpuški, ti bosonogi, strgani in zmršeni moj Suček, ti emeritirani kočijaž, kuhar, ‚kofišenk‘, ‚ahter‘ lovskih psov, nadzornik na konji, čevljar in napósled ribič! In v čem se ti razločuješ od teh, Kasjan s Krasne Meče, kateremu so nadeli nelepi priimek Bolha? Lenobo paseš ravno tako, kakor óna dva, brez smotra pohajkuješ po gozdu, samo da si ti še nekak modrijan na deželi ter kuhaš v svojih možganih raznovrstne filozofične nezmisli! Tudi ti starček iz Ananjeva, ki stražiš grah, dasi slabo vidiš in skoraj nič ne slišiš, spadaš v to galerijo malostnih, ubogih, nepotrebnih ljudij!

In Jermolaj, ta prototip ruskega človeka? Tudi on spada k tem zanemarjenim, zavrženim, dasi je ohranil v sebi mnogo posebnostij. „Jermolaj je bil prečudnega značaja: brezskrbén, kakor ptica, dovolj

zgovoren, raztresen in na videž neokreten; silno rad se je opijal, obstanka na jednom mestu ni mu bilo; hodé se je zapletal z nogama in premetaval se z boka na bok — toda opletavajoč in premetujoč se ubiral je po šestdeset vrst na dan . . . Prenočeval je na močvirji, na drevji, na strehah, pod mostovi, sedeval je ne samó jedenkrat zaprt pod streho, v kletéh, v sušilnah; izgubljal je puško, psa, najpotrebnejšo obleko; bil je tepen silno in dolgo — a čez nekoliko časa se je vračal vender domóv, oblečen, s puško, s psom.“ — Dalje imamo tu tega Petra Petroviča Karataeva, po polnem propalega človeka, kateri stavi svojo nesrečo s citati iz „Hamleta“ v nekak klasični svit. In kak je zopet ta lenuh Andrijuša v črtici „Tatjana Borisovna in njen netják!“ Ker se je klatil nekaj časa po atelierjih peterburških, ima sam sebe za umetnika, dasi ni za nobeno rabo in se vsem le zadeva. — V študiji „Hamlet ščigrovskega okraja“ slika nam Turgenev človeka, kateri se brani biti Rus, dasi tudi se ne more uživeti v zapadno kulturo; uklenen je med civilizacijo in barbarstvo; druge moči nima, nego dvojiti o vsem. Podoben je izpiti jajčji lupini! „Moj sosed prične me zanimati. — Hm . . . o čem? No, glejte, o čem: jaz sem prepričan, da me imate za šutca. — O prosim, zamrmram iznenadejan. — Za stepnjaka, za ničevdedca . . . Če pritrđite . . . — Jaz nimam časti poznati vas, zavrnem jaz. Iz česa morete to sklepati? — Iz česa? Iz jednega samega zvoka vašega glasú: vi mi odgovarjate tako brezskrbno . . . Ali jaz nisem nikakor to, kar vi mislite . . . — Dovolite . . . — Ne, ne, vi dovolite. Prvič govorim francoski ne slabeje od vas in nemški celó bolje od vas; drugič sem tri leta preživel za mejo (na tujem): samó v Berlinu sem bil osem mesecev. Preučil sem Hegela, milostivi gospod, Goetheja znam na pamet; razven tega sem bil dolgo časa zaljubljen v hčer nekega germanskega profesorja, oženil pa sem se doma, z nadušno gospico, plešasto ali jako zanimivo osebnostjo. Po tem takem sem jaz jagoda vaše vrste; jaz nisem stepnjak, kakor vi mislite . . . Jaz sem v refleksijo kar zagrizen in neposrednega ni na meni ničesar.“ Kako realno je zopet slikan potuhneni Sofron v „Burmistru“; ta človeška pijavka uničuje vse, kar se mu približa, slepari gospodarja in kmete in s tatvino množi svoje imetje. — Jeden največjih originalov pa je Lukerija v obrazu „Živi ostanki“ (Živija móšči).

Bila je to nekđaj prekrasna deklica, ali zavoljo jednega prestopka posušila se je do kostij. Zdaj je za vsako delo nesposobna; čudne misli jej rojé po glavi tam v samotni hišici. Odkar je bila pred sedmimi leti pala, leži na hrbtu. Glava jej je izpita, jednolična, nos oster, kakor noževa réz, ustna zvita. Samó zobje in beli njeni lasje se blestijo.

Suhe roké ležé jej na odeji, mali temnorjavi prsti premikajo se počasi sem ter tjà. Nekdaj je bila brstna, sloka, lepa in vesela, vedno je pela in plesala. Kar pa je pala, začrnela je vsa, izgubila je vse moči in ne more ni hoditi, ni jesti, ni piti. Žgali so jej hrbet z žarečim železom, devali jo v razdrobljen led, ali zastonj. In kako veselo, udano pripoveduje svoje življenje! Zdi se, kakor bi v bralci niti ne skušala vzbuditi usmiljenja. Njen ljubček jo je zapustil in vzel drugo. „Hvala Bogu,“ pravi Lukerija, „on je v svojem zakonu jako srečen.“ To obnašanje njegovo zdi se jej naravno in pravo. Hvaležna je ljudem, ki zanjo skrbé, posebno mladi deklici, ki jej donáša cvetic; ona se ne dolgočasi, ne toži. Pravi, da je mnogo bolj nesrečnih od nje, slepci in glušci; ona pa vidi izvrstno in sliši vse, celó krta pod zemljo; ona takoj zavonjá daleč kje na polji cvetočo ajdo ali duh cvetočih lip v vrtu. V njenem življenji je to že velika dogodba, ako pride k njej skozi vrata kokoš, vrabec, metulj. S posebnim veseljem se spomina, da jo je bil nekđaj zajec obiskal. Lukerija pripoveduje svoje čudovite sanje o Jezusu, ki jej je prihajal naproti, in o neki ženski, — smrti. Ta je šla mimo nje in jej je jako potožila, da je še ne more vzeti s seboj. Pesnik občuduje njeno potrpežljivost, ali ona ga zavrne, da na njej ni ničesar občudovati. Ne, devica, katera je vzela velik meč ter šla proti Agarjanom ter jih vse prognala za morje in je potem rekla: „Sedaj me sežgite, kajti taka je bila moja obljuba, da umrem ognjene smrti za narod svoj!“ — ta devica je občudovanja vredna. Odhajajočega pesnika prosi, naj bi založil pri svoji materi dobro besedo za ondašnje bedne kmete, „da bi jim vsaj nekoliko obroka odtrgala. Zemlje imajo po malem, ugodnosti ni . . . Oni bodo Boga za vas prosili . . . Meni pa ni ničesar treba — z vsem sem zadovoljna.“ —

Turgenev rad primerja dve osebi jedne in iste vrste; s tem doseže, da njiin značaj bolj določno nariše. Takih obrazov imamo v „Čertophanovu in Nedopjuskinu“ pa v „Dveh posestnikih“. Prva črtica nam kaže, da tudi gospodarji niso nič boljši od robov in hlapcev. Čertophanov je nagel, samosvoj in besen, Nedopjuskin pa nesamostojen in slab; sprijaznila sta se zovoljo nekega velikodušnega dejanja do dobra in jako sta si hvaležna. Ali besnost in divjost Čertophanova poruši vse okrog njega in celó njega samega; Nedopjuskin pa izgubi svojega prijatelja, zapusti ga ljubica, ukradejo mu najljubšega konja; napósled se pijači uda in ves zanemarjen umrje. Iz črtice „Dva posestnika“ dá se najboljšé razvideti, kake so bile razmere med gospodarji in robovi. Mardarij Apolonič Stegunov misli, da svoje služabnike ljubi ravno zovoljo tega, ker jih daje pridno pretepati, kaznjeneec pa hvali pravičnost

svojega gospodarja. Ne moremo kaj, da ne bi podali v prelogi tega mesta!

„V tem se je zrak po polnem umiril. Samó izredka je valovito popihljal veterček, ovijal se okoli hiše ter donašal našemu sluhu zvok enakomernih in često ponavljajočih se udarov, razlegajočih se pri konjskih hlevih. Mardarij Apolonič je ravno hotel pristaviti polno čašo ustnom in že je razširil nozdri, — brez česar, kakor znano, noben Rus prave korenine ne pije svojega čaja, — kar vam postane, pomigne z glavo, napravi jeden požir, zopet postavi čašico na mizo in z najdobrodušnejšim nasmehom posnema zvok udarov in ponavlja: čuki, čuki, čuk! čuki-čuk! čuki-čuk! — Kaj je to? vprašam strmé. — A tam kaznujejo na moje povelje malopridnika . . . bufetnika Vasjo, ali ga poznate? — Kak Vasja? — Tisti, ki streže pri mizi, tisti z velikimi podlasci. — Najhujša nejevolja bi se ne mogla protiviti jasnemu, krotkemu pogledu Mardarija Apoloniča. — Kaj vam je, mladi gospod? Kaj vam je? vpraša kimaje z glavo. Ali sem zlodej, da me tako gledate? Kdor ljubi, ta kaznuje, to pač sami veste . . . Čez četrto ure se poslovim od Mardarija Apoloniča. Ko se peljem skozi vas, zagledam bufetnika Vasjo. Šel je po cesti in je grizel orehe. Vozniku ukažem ustaviti ter ga pokličem. — No, bratec, danes so te kaznovali? vprašam ga. — Od kod to veste? odgovori Vasja. — Tvoj gospod mi je pravil. — Gospod sam? — Zakaj te je dal preteptsti? — Ker sem zaslužil, batjuška, ker sem zaslužil. Za malenkosti se pri nas nikdar ne kaznuje; tega ni pri nas nikoli. Naš gospod ni tak . . . takega gospoda ne najdete v vsej guberniji! — Naprej! ukažem vozniku. To je torej naša stara ljuba Rusija! mislil sem, ko sem se vračal.“

Žene Turgenjev sploh ne kaže v „Lovčevih zapiskih“ v veseli luči; ona ni jednakopravna družica z možem, ampak bolj robinja njegova, in to jo prisili k alternativni, ali podvreči se možu v strogi pokornosti, kar vidimo v obrazih „Moj sosed Radilov“ in „Jermolaj in mlinarica“, ali pa otegniti se samovoljno oblasti njegovi, kar storita Čertophanova ljubica Maša in Birjukova žena.

Žalostne so postave, katere so do sedaj stopale pred našimi očmi. Le redkokedaj posije kak žarek veselja v to temoto, katera nam krči srce in stiska oprsje; ali vendar pesnik ni obupal o narodu svojem, o njegovi nadarjenosti. Dasi je v tem narodu toliko peg, prepričan je vendar, da se te površne pege bodo dale pregnati, da je jedro narodovo zdravo in nepokvarjeno in da ne more začeti kaliti le vsled bednega zatiranja in zanemarjanja; molčé terja Turgenjev svobode, in vendar to molčanje zaleže več, nego dolgotrajno besedovanje. Kako zanimiv, pri-

jeten je n. pr. jednodvorec Ovsenikov, ta čvrsti stavec, ki se je z zaupanjem na svojo moč in z delom osvobodil. Mož ni ravno „laudator temporis acti“, v katerem vidi surovost s silo, pa tudi bodočnost ga ne vara, v kateri je vse negotovo, v kateri se le poskušnja vrsti za poskušnjo. „Trudim se postopati pravično in po zakonu — in dobro je, slava Bogu! Mladi gospodje pa ne ljubijo prejšnjih naprav: jaz jih hvalim. Čas je pa, da se že kaj napreduje. Samó to je gorje, da mlada gospôda jako modruje. S kmetom postopajo, kakor s cunjasto púnico: vrte, vrte, polomijo in vržejo stráni. In oskrbnik, robujoči človek, ali pa upravitelj iz nemških domačinov, zopet spravi kmeta na beraško palico. Da bi že vsaj eden izmed teh mladih gospodov primer podal, pokazal, kako je gospodariti! . . . Kaj bode vender iz tega? Saj pač ne bodem umrl, da ne bi videl novih naprav? Kakšne razmere so to? — Staro je izmrlo, a mlado ne narasta.“ — Ali poglejmo Horja v prvem obrazu „Hor in Kalinič!“ Ta mož, ki je z vztrajnim delom in s prebrisanostjo svojo prišel do imetja, ki je tako dobro poznal svoj položaj, komu ne ugaja? Kak razložek je med njim in prijateljem njegovim, dobrodušnim Kaliničem, kateri po polnem zanemarja svoje polje!

(Dalje prihodnjič.)

Josip Gódina-Vrdélski †.

(Konec.)

Sad njegovega neumornega delovanja so ti-le večji in manjši slovenski spisi:

I. Leta 1852. sestavi in pošlje v déžél na troške tedanjega „Slavjanskega društva“ v Trstu nek „koledarček“ za 1853. l. Pomagala sta mu pri tem delu Wittmann in vojaški uradnik Kuk (Tolminec).

II. Leta 1853. spiše knjižico: „Njegovo veličanstvo Franc Jožef v veliki smrtni nevarnosti“.

III. „Nekaj o stanji in potrebah našega slovstva“. „Slov. Glasnik“ 1863. l. str. 24.

IV. Za primorske Slovence je on prvi ustanovil v Trstu 1866. l. list: „Ilirskega Primorjana“, pozneje pa „Tržaškega Ljudomila“. Ker sta oba lista kmalu prenehala, začne izdajati:

V. Mesečni časnik „Pod Lipo“, 1869. l. v sešitkih. Nekateri sestavki so se mu zdeli toli važni, da jih dá 1882. l. ponatisniti pod naslovom:

„Povzetek nékih bolj važnih členkov iz nékedanjega mésečnega časnika „Pod Lip o“ z geslom: „znanstvo je bogastvo“. Dal napraviti po želji razodeti od mnogih Slovencev — Josip Gódina-Vrdélski leta 1882.“ — V Trstu, založnik je pisatelj, 1882. — Tiskarna Franc Huala (mala 8 ima 195 strani).

VI. Opis in zgodovina Trsta in njegove okolice z uverstitvijo kratkega geografičnega in zgodovinskega pregleda starih in sedanjih Slavjanov, kakor še tudi kratke omembe njihove osode in omike. Po domače spisal, na svetlo dal in založil Josip Gódina Vrdélski, c. k. finančni komisar prvega razreda, rojen v tržaški okolici. S 7. lesorezi. V Trstu leta 1872, 8°, 484 strani. — Ta knjiga, „pomnožena in popravljena“, pride kmalu v drugem izdanju na svetlo ter se razdeli med njegove rojake brezplačno, kakor je pokojnik ukazal.

VII. Kratak pregled vesoljnega svéta sploh, in posebno naše zemlje. Spisal in na svetlo dal Josip Gódina-Vrdélski, prostemu ljudstvu v poduk. Z obrisom obe dveh polovic zemljiške krogelje. V Trstu 1872, 8, 48 strani.

VIII. Izvirek premožnosti ali pravi pomoček za nje pravo in ustanovitev med ljudstvom. Spisal in na svetlo dal Josip Gódina-Vrdélski v Trstu leta 1873. Tisk Peternelli-jev in Morterra v Trstu — mala 8, 108 strani. Založnik je pisatelj.

IX. Kratak razgovor o bolj važnih dosadanjih iznajdbah in posebno o strojih ali mašinah, železnicah in telegrafiji kot obrodkih čudodelne moči — človeškega duha. Spisal in na svetlo dal za slovensko ljudstvo Josip Gódina-Vrdélski leta 1876 v tržaški okolici. Z dvéma narisoma. V Trstu tisk avstrijskega Lloydja 1876, 8, 83 strani. —

Zadnji knjigi, ki je zagledala beli dan stoprav po njega smrti, a tiskani zadnje dni meseca decembra 1879. l., je naslov:

X. Čitanka namenjena za poduk, znanje in kratak čas posebno bolj mladim Slovincem in Slovenkam. Napravil in na svetlo dal Josip Gódina-Vrdélski leta 1882. mala 8, 180 strani. Tisk Sinovi K. Amati v Trstu. —

XI. Živenje Josipa Gódine Vrdélskega. Opisal on sam leta 1879. — s pristavkom raznih stranskih rečij za razdelitev mej domačince po njegovi smrti. S podobo zgoraj imenovanega. V Trstu. Tisk sinov K. Amati. 1879. Josip Gódina izdatelj. —

V tej v mali 8, 184 strani obsezajoči knjigi nahaja se sicer marsikako slovstveno zrno, a vender bi človek želel, da bi ne bila nikdar prišla med svet, ker „Et documenta damus, qua simus origine nati.“ Mož ima v obče mnogo zaslug v probujenju tržaške okolice, a imel bi jih še

mного več, da ne bi bil pisal toli mršavega jezika, ki ljudstvo odvrča od čitanja in mu kvari dober ukus. Vsa njegova dela pričajo, da se on ni nikdar priučil do dobrega slovenski slovnici; in njega zlog jasno kaže, kako ga je bilo prevzelo svojstvo jezika nemškega.

Koliko truda in težave je prizadevala lepa domača pisava, to kaže dovolj vse naše slovstvo, a Godina se ni hotel pridružiti večini, nego si je izvolil samotno pot, po kateri ni šel nihče za njim.

In vender! mir bodi pošteni duši, ki je prominula v 29. dan meseca januarija 1884. leta v isti hiši, kjer je zagledala beli dan! —

Gr. Jeréb.

Književna poročila.

VII.

Lovčevi zapiski.

Spisal J. S. Turgenjev. Preložil Fr. Jos. Remec. Prvi del. Založila in na svetlo dala Matica Slovenska. V Ljubljani 1882 (1883). 8° VIII + 125=133 strani.

Med vsemi ruskimi pisatelji se je prikupil do sedaj našim prelagateljem še najbolj Turgenjev. Dr. Maksimilijan Samec je prvi podal na pokušnjo jeden najboljših umotvorov njegovih v l. 1870. „Dim“ ima v slovenskem lici mnogo oskodnostij, katere moremo prelagatelju odpuščati, nekaj ker je on prvi poskusil poslovenjati Turgenjeva, nekaj pa zató, ker je napominana preloga bila mladostno delo njegovo. Menj že mu smemo prizanašati na prelogi „Pomladanskih valov“, katere nikakor ne moremo imenovati srečne. Za Samcem hodi v novejšem času Málovrh. Preložil je nekaj manjših novel („Fausta“), povést „Rudin“ in roman „Nov“. Prevodi njegovi, posebno „Nov“, jako so neuglajeni in vihrácasti in na premnogh mestih se zdí paznemu čitatelju, dase ta gospod prelagatelj ruskega originala nekako — bojí, ali kako naj rečem. Bolje, dasi nikakor še ne dovršeno preloga v listku „Slovenskega Naroda“ neki J. P. Podal nam je dosedaj „Asjo“, „Prvo ljubezen“, in „Klaro Miličevo“. Nekaj malega so poslovenili še I. Naglič („Ura“), A. Hudovernik („Pesem zmagonosne ljubezni“, nekoliko iz „Pesmi v prozi“) in Gorénjec-Podgoričan (Iz „lovčevih zapiskov“).

Tem se je pridružil prerano umrši Fr. Remec. Primerjaje neke prejšnje njegove prevode s poslednjim njegovim delom, „lovčevimi zapiski“, vidi se, kako je prelagatelj od dné do dné napredoval. „Lovčeve zapiske“ smemo imenovati že precéj srečno prelogo, ali do dovršenosti jej še ne dostaje nekaj stopinj. Najprej pa je dokaj pohvaliti Remca, da je zajemal neposredno iz ruskega originala — to se razvidi iz premnogh mest in rusizmov — in

da ni zahajal v gostí k nemškim in hrvatskim prevodom. Jezik njegov je do nekih malih nedostatnostij pravilen in lep; že s tem si čitatelja kolikor toliko pridobi in sprijazni. Tudi stava besed je precēj ugodna, dasi bi si jo mi časih želeli nekoliko drugačno, tako n. pr. kar na 9. str.: „kdor je imel priliko, prepeljavati se iz Bolhovskega v Žizdrinski okraj“; boljše bi bilo: „kdor j. i. pr., prepeljovati se iz Bolhovskega okraja v Žizdrinski“, ker bi v zemljepisu malo zveden čitatelj utegnil misliti, da je kje na Ruskem kako mesto „Bolhovsko“. Sicer pa bo najbolje, da si knjigo ogledamo na nekaterih straneh; vso tukaj pretresti, potrebovalo bi preveč prostora in časa.

Začnimo n. pr. s „Horjem in Kaliničem“. 9³ (prva štev. pomeni stran, druga na desni zgoraj pa vrsto): ‚visokopleč‘: ruski ‚sutulovatyj‘ je ‚čokāt‘ — 9⁹: degtom: ako vzprejmemo tujko, bodi si tudi iz slovanščine, izpremeniti jo je po svojstvu našega jezika, pisati je zatorej ‚dektom‘ ali boljše ‚dehtom‘ (po analogiji z ‚nohtom‘). — 9¹²: e pred r^{om} v ‚izpreobernenega‘ je pisatelju ušel, kakor uhaja še mnogim pisateljem. — 9¹⁹: ‚v gostje‘, po polnem napačno, piše naj se po starodavnem ‚v gostí‘, ali vsaj ‚v goste‘; gostje je imenovalnik. — 9³¹: ‚dobivši odkaz od roke in domú‘: ni treba vsake ruske participijalne konstrukcije v slovenščini ponavljati, posebno tam ne, kjer je nevarno, da čitatelj stvari ne bi razumel; lepše bi se bilo torej reko: ‚in ko so mu odrekli roko in dom‘. — 10⁴: ‚Mahimova‘: tisk. napaka: ‚Nahimova‘. — 10⁸: ‚uvèl je kuhinjo, skrivnost, katere pravila so po mislih njegovega kuharja se izpolnovala, ako se je...‘ To je netačno in po nepotrebnem razblinjeno; r. ‚kuhnju, tajna kotoroj, po ponjatijam ego povara, sostajala v polnom izmènenii...‘ slov.: ‚katere skrivnost je po mnenji kuharja njegovega bila ta, da se je...‘ — 10¹⁴: ‚povabil me je‘; ne le prelagatelj, ampak tudi pripovedniki naši so v novejšem času po polnem zabili starega pravila, da je v slovenščini ‚tempus historicum‘ présent in ne perfekt; posebno je paziti prelagateljem iz ruščine na to, ker ruščina pripoveduje v perfektu; torej ‚povabi me‘. Remec je v tem oziru brez števila grehov naredil, in to vso prelogo jako kazí in škodi živemu in čvrstemu pripovedovanju. — 10²⁹: ‚prijatelj‘; ruščina ima ‚brat‘ in ‚bratéc‘; po Primorskem se vsakemu dragemu nam možu, časih celó ženski, pravi brátec (posebno po Krasu); mislim torej, da bi dobro bilo v prelogah iz ruščine za ‚brat‘ in ‚bratéc‘ v prijaznem nagovoru rabiti ‚brátec‘. — 11³: ‚Šest fantov — mladih velikanov‘; netačno, r. ‚šestí molodyh velikanov‘. — 11⁷: ‚Potop‘: ‚Potap‘. — 11²⁰: ‚na jeden oko (sic!) slep starček‘: ruščina ima, krivoj starik‘, kar je slovenski: kriv (= hrom) starček. — 11³⁶: ‚dovoljajte mi, da se naselim‘: prav: ‚dovolite mi‘, kakor ima tudi ruščina: ‚pozzvolite mné‘. —

Poglejmo zdaj na sredo knjige: „Bêžin log“ str. 72¹: ‚log‘: r. lug, lugá razlaga Dalí, Tolkovij slovari živago velikoruskago jazyka, 2. izd. s. v. lug: ‚travnaja zemlja, pokos, pastbišče; póznja, pážití, melkotravnaja (z drobno, malo travo) ravnina.“ Preložiti je torej bilo: ‚Bêžina loka‘ (Bêžin travnik), ker ‚log‘ pomeni v slovenščini ‚nemus‘. — 72²: ‚nahajamo‘: r. slučajutsja: ‚kateri nastopajo‘. — 72³: ‚zarija‘: ‚zarja‘ se mora pisati in ne po nepotrebi vrivati povsod i, kar je nekaterim pravo veselje. — 72⁶: ‚burjo‘; ruska ‚búrja‘ (cf. Dalí s. v.) je: ‚silnyj vëter s grozj i doždem“, torej naša ‚nevihta ali huda ura“. — 72¹¹: ‚kakor vzleté‘, nepravilen particip: vzletevši. Durativni glagoli postanejo perfektivni, ako se prefiksujejo; perfektivni pa nimajo sedanjikovih participijev. — 72¹³: ‚zlato-sivih‘: r. ‚zolotistosërih‘; ‚zlotist‘ (cf. Dalí s. v. zoloto) je: ‚pohožij na zoloto, zolotago vida, s zolotym otlivom“, torej slovenski ‚zlatast‘. — 72¹⁸: ‚prepojeni so na vse skozi s svetlobo‘: r. ‚oni vsë naskvoz proniknuty svëtom‘ je: ‚napojeni so vsi skozi in skozi s svetlobo‘; ‚vsë‘ je dopolnjujoč predikat (ergänzendes Pr.) in je zatorej v soglasji s subjektom: oblaci. — 72¹⁹: ‚bledolisasta‘: ruski ‚lilovyj‘ ne pomeni lisast, ampak ‚svëtlofoletnoj, sirenevoj; (sireni je lipovka ali španjski bezeg, Flieder, Syringa vulgaris) směsi cvëtov rozovago i golubago“, torej ‚lilast‘, ako obdržimo tujko, nemški ‚lila-farben‘. Morda je pisatelj tako tudi pisal, in je le tiskar iz ‚lilast‘ napravil ‚lisast‘. — 72²⁴: ‚zahajočemu‘: tiskovna n.: ‚zahajajočemu‘. — 72²⁶: ‚potemnevšo zemljo‘. Glagoli, kateri pomenijo: začeti, biti, postáti (inchoativni), imajo v slovenščini II. part. praet., torej ‚potemnëlo‘, dasi v ruščini ‚potemnevšu‘. — 72²⁸: ‚večerna zvezda‘ je ‚večernica‘. — 72³¹: ‚vihri vrtinci‘: ‚okrogli vrtinci‘. — 72³⁷: ‚našel in nastreljal sem jih‘: r. ‚nastreljal dovoljno mnogo diči‘: nastreljal sem divjačine precëj obilo. — 73⁹: ‚gosti trepetličnik‘: gost tr., ker ni določen. — 73⁹: ‚mirna vlaga‘: ‚nepodvižnaja syrost‘ = teška mokrota. — 73²⁹: ‚kazalosí prelaga pisatelj na več mestih sè „zdelo se mi je, zdelo se vam je“; personalnega pronomina ni kar nič treba. — 73³²: ‚v spred‘: ‚vpered‘ = naprej, pred sebe. — 73⁴⁴: ‚vtretjič‘: tretjič. — 73⁴⁶: ‚štirinozih‘: štirinogih. (i = n). 74³: ‚bilo mi je vestno pred njo‘ r. ‚mnë stalo sovëstno pered nej‘: ‚sram me je bilo pred njo‘. — 74⁵: ‚kotlína‘: r. ‚loščina = razdolí, dolinka‘: (cf. Dalí s. v. losk); jaz bi rekel naravnost ‚dolina“, kakor se po Krasu, kjer je takih dolin brez števila, imenujejo take kotlu podobne globeli; saj je naše ime za to formacijo v terënu celo od Nemcev vsprejeto: Dolinen. Vrhu tega je še pomisliti, da se v jednom stavku čudno glasi: ‚Kotlina je imela podobo pravilnega kotla“. — 74¹⁷: ‚na udačo‘: aufs Gerathewol = kamor se je namerilo. — 74³⁵: ‚kupičili‘: ‚kopičili‘; glagolu je podstava kopica iz kópa + ikja; kljubu kúp (cumulus) pisati se mora: kopa: besedi si nista tako sorodni,

kakor bi se na prvi pogled videlo; prim. še ruski *копительсја* = kopičiti se. — 74⁴³: „oprijemal“: „prijel“, ker se ni samó za jedno vejo držal. — 75³: „imevši“: napačen particip, ker je glagol trpežen. — 75⁷: „zvečer“: r. „pred večerom“: na večer. Stavek je nekoliko preveč zvit. — 75²³: za „urivaje se na hip“ izpuščeno je „druga za drugo“, r. „v svojo óčeredi“. — 75²³: „dosegale so do samih ogenjčkov“: boljše gen. ali akusativ: „dosezale so samih ogenjčkov“. — 75²⁵: „sestavljala se je iz temè okolo nas konjska glava“, r. „iz nadvinuvšejsja tímy vnezapno vystavljalasí lošadinaja golova“: „iz obdajajoče nas teme pojavljala se je (prikazovala se je) nenadoma konjska glava“. — 75²⁶: „rujava“: rjava. — 75³¹: „v dolzih motnih podobah“: „motnih“ je odveč, ker r. „smutno“ je izraženo z „nerazložno“. — 75³⁶: „k večjemu če izredka v bližni reki“: „samó izredka ploskne“; „liši“ je „samo“. — 75³⁸: „ogenjčka sta potreskávala“. To je rusizem, ki ga slovenski bralec ne bo razumel. Dalí sam s. v. potreskivati nima primérne razlage, ki bi veljala za to mesto v Turgénevu, samo v vzgledu: „izba s morozu potreskivae“ je nekaj jedncega. Pod besedo tréskatísja ili tresnuti pa se razlaga tako: davati ščeli, ščelitísja, — kar odgovarja našemu „pókati, pócati“; prim. na Krasu: wóyú píca. — Preložiti gre torej: Jédina ogenjčka sta tiho (tihoníko“ stoji v ruščini) pokala. — 75³⁹: „ta dva psa“ boljše: tista dva psa, ker „tot“ v ruščini pomeni po največ „ille“. — 76³: lica; rusko „licé, licó“ je ves „obraz, obličje“, sploh „prednjaja časti golovy čelovéka“ (Dalí s. v. lice). — 76¹⁶: „samó srajco“, r. „iz prostoj zamašnoj rubahi“. „Zamáh = zamaška = póskoní = poskónie“ imenuje se prav za prav moška neplodna konoplja, v kateri je vlakno krepkejše in gostejše, nego v semenski konoplji; zato treba tudi več časa, da se predivo iz njega naredi; v drugem pomenu pa je „zamaška“ sploh slabejše predivo, nekako naš „hodnik“, torej: „samo hodnično srajco“. — 76²¹: „muvostrih“: tiskovna napaka: mu v ostrih. — 76²³: „krog stanu“. Ne vérujem, da bo to slovenski bralec kar tako razumel. Ruski „stan“ pomenja: „vse tělo bez golovy i členov“, torej to, kar se pri Slovencih sploh „truplo“, na Krasu pa „život“ (život) imenuje. — 76³¹: „za kar“: čemur. — 76³⁴: „pod uglovaťu rogožu“, tako ima naš original; Remec prelaga „pod ličnato štorjo“: pod ogláto štorjo. — 76³⁵: „svetlor(u)javo“: s tem je sicer ruski: „rusuju“ dobro preloženo, ali mi bi želeli, da se adj. rus, a, o tudi pri nas ohrani, ker ga tako pozna narodna pesen. „Rusa glava“ je glava kostanjastih las (kaffeebraun). —

Oglejmo si prevod na konci knjige v „Birjuku“. 127¹: „na begovih drožkah“; to bo Slovencu neumljivo; ako ni prelagatelj vedel stvarí prevesti, bil bi naj vsaj pod vrsto povedal, kaj je to. „Bégovija drožki“ so male in lahke drožke brez vzmetíj ali poskokov (Springfeder). — 127²:

„kobila moja“: prelagatelj je izpustil „dobroja rysistaja“, torej: moja debela in nagla kobila. — 127⁹: „lepetale“ je rusizem; slovenski je „šepetale“. 128³: „za dno drožek“: „za podušku drožek“ ima ruščina. „Poduška“ je po Dalji (s. v. poduška): „podgolovje, mēšok, nabityj puhom, perijami, šerštiju solomoy podgolovu ili dlja sidēnija, dlja podložki nabitoe čēm libo i pokrytoe sidēnie styla, kresel, divana“; torej „blazinica na sedeži“ (Sitzpolster). — 128¹¹: „sredi dvora“: „sredi obširnega dvora“ je tačno po originalu. — 128¹⁹: „deklica je gledala“, original ima „gljanula“, torej prav: deklica me pogleda in gre. — 128²⁷: „srce mi je zamrlo“, netačno, bolje: „milo se mi je storilo pri srci.“ — 128³⁸: „mokre srajce“, izvornik: „mokroj zamašnoj rubaški“; glej opomnjo k str. 76¹⁶. — 129²³: „z necim meščanom“, ruski: „s prohožim mēščaninom“; torej: „z mimo prišedšim meščanom“ . . .

Ali — claudite iam rivos! Dovolj stranij smo pregledali. Ne hotel bi, da bi zaradi najdenih napak imel kdo prelogo za slabšo, nego je v resnici; tega, kar se je pisatelju posrečilo in je lepo podal, nisem hotel omenjati. Posebno v dijalogih je veliko menj napak, nego v opisih. Ako bo kedaj treba knjigo še jedenkrat natisniti, mora se, se vé da, ves prevod še dobro in natanko pregledati in popraviti, da se vseh napak otrese in približa dovršenosti. Vender menimo, da bodo slovenski bralci tudi v tej nedovršeni obliki te veličastne studije in povesti Turgenevlje z veseljem in slastjo prebirali.

Na Dunaji, januarija meseca 1884.

K. Štrekelj.

Slovenski glasnik.

Slovenska književnost. Na svetlo je prišla knjiga: Josipa Jurčiča „Zbrani spisi.“ Založil in na svetlo dal „odbor za Jurčičev spomenik“, uredil Fr. Levec, II. zvezek: Pripovedni spisi. Natisnila „Narodna Tiskarna“ v Ljubljani 1884, mala 8ka, 296 str. Cena 70 kr. Ta zvezek obseza Jurčičeve spise iz 1863. in 1864. leta, in sicer: 1. „Jurij Kozjak“, slovenski janičar. Povest iz petnajstega stoletja domače zgodovine. (Na svetlo dala „družba sv. Mohorja“, 1864). — 2. „Spomini na deda“. Pravlјice in povesti iz slovenskega naroda. („Novice“, 1863). — 3. „Jesensko noč mej slovenskimi polharji.“ Črtice iz življenja našega naroda. („Slovenski Glasnik“, 1864). — 4. Spomini starega Slovenca“ ali črtice iz mojega življenja. Spisal Andrej Pajk, bivši avstrijski in francoski vojščak, bojni ujetnik na Francoskem in Ruskem ob Napoleonovem času. („Slovenske večernice“, 1865). — V teh spisih se nam mladi Jurčič, takrat še gimnazijalni dijak, kaže še le začetnika, a vender že izvršnega pripovedovalca. Po presledku blizu poldruega leta prihaja II. zvezek Jurčičevih zbranih spisov za I. zvezkom na dan. Da se je tako zakasnil, iskati je uzroka v tem, da odbor za Jurčičev spomenik za I. zvezek ni stržil toliko, da bi bil mogel s skupilom založiti II. zvezek;

kajti „Desetega brata“ se je do zdaj prodalo samo okoli 400 izvodov. Preverjeni smo, da je temu slabemu razpečavanju vzrok nekoliko visoka cena I. zvezka, nekoliko zanemarjeno knjigotrštvo slovensko. Vender se ne dá tajiti, da tudi slovensko razumnostvo ni izpolnilo svoje dolžnosti in zahvalnosti proti prvemu svojemu pripovednemu pisatelju Josipu Jurčiču. Nadejamo se, da zavedni slovenski národ vsaj pri II. in pri naslednjih zvezkih popravi, kar je zamudil pri prvem, in da omogoči z obilnim naročevanjem, izdavatí še na dalje Jurčičeve zbrane spise. V ta namen se je cena nadaljnim posamičnim zvezkom znižala na 70 kr. ter uvedlo se je tudi naročevanje po poštnih nakaznicah, na katero se vabijo s tem pozivom vsi Slovenci. Ukretni smo tudi to leto izdati še III., IV. in V. zvezek, nadejoči se potrebne podpore od slovenskega čitateljstva. Odslej stoji: I. zvezek, nevezan po 1 gld., v platno elegantno vezan 1 gld. 50 kr., II. zvezek nevezan po 70 kr., v platno elegantno vezan 1 gld. 20 kr. Ako se pa tudi oddaje vsak posamičen zvezek, vender se priporoča pošiljati naročnino za več zvezkov skupaj. Naročnina znaša za I., II. in III. nevezani zvezek 2 gld. 40 kr. Za vse tri elegantno vezane zvezke 4 gld. Naročnina za zvezek I., II., III., IV. in V. stoji 3 gld. 50 kr., za elegantno vezanih prvih pet zvezkov 6 gld. Naročnina se pošilja pod naslovom: dr. Jos. Starè v Ljubljani, Marije Terezije cesta 5. Naročniki prejemaó knjige franco. — Opozarjamo tudi na Bonačev in Giontinijev inserat v današnjem listu.

Nemški šulverein. Ljubljenim Slovencem spisal v pouk in svarilo Desterniški. Ponatis iz „Slov. Gospodarja“. Cena 5 kr. Založilo Slovensko društvo, natisnil J. Leon v Mariboru 1884, 8, 23 str. Tako se imenuje zbirka izvrstno pisanih uvodnih člankov, katere smo brez zadržka čitali v „Slovenskem Gospodarju“, a kakor čujemo, knjižico samo je zaseglo c. kr. pravdníštvo v Celji.

Fizika v nižjih solah. Metodična razprava. Spisal Fr. Hauptman. Ponatis iz „Popotnika“. Založil M. Nerat, tisk J. Leona, Maribor 1884, velika 8, 26 str. Cena 15 kr. Vsebina: Uvod. I. Zgodovinski razvoj. II. Metoda. 1. Opazovanje; 2. Zakon; 3. Delujoča sila; 4. Uporabljevanje. III. O izbiranju gradiva. IV. O obliki pouka z ozirom na učenca. V. O obliki pouka z ozirom na učitelja. 1. O prašalno-razvijalni obliki; 2. O poskuševanju; 3. O gojitvi učnega jezika. VI. O fizikalnih aparatih. To je prekrasno darilce, katero je obče priznani strokovnjak in pisatelj naš g. Fr. Hauptman, profesor na c. kr. učiteljski v Gradci, poklonil učiteljem slovenskim. V vsakem oziru izvrstno metodično razpravo živo priporočamo učiteljem našim in sploh vsem, ki imajo z našim šolstvom kaj opraviti.

Ribičev sin. Pravljica. Za slovenski národ prosto predelal F. St. Poleg narodne pripovedke, zapisane v „Sloveniji“ leta 1848. po Lovru Pintarji. Natisnil M. Šeber v Postojni, založil in prodaje Janez Giontini v Ljubljani 1884, 8, 36 str. Cena? — „Ribičev sin“ je 1. zvezek „Domače čitalnice“, katero je začel izdavatí za povzdigo naših šolskih in priprostemu narodu namenjenih knjig prezaslužni knjigar Janez Giontini. Preverjeni smo, da bode tudi „Ribičev sin“ med mladino in priprostim narodom našel mnogo bralcev.

Zgodovina fará ljubljanske škofije. Izdaje A. Koblar. Prvi zvezek: Zgodovina sorške in preške fare (Ponatis iz „Laih. Diöcesanblatta“). Natisnila „Narodna Tiskarna“ v Ljubljani 1884, 8, 131 str. Cena 30 kr., po pošti 35 kr. Knjiga se dobiva pri g. pisatelji in založniku Antonu Koblarji, škofijskem arhivarji v Ljubljani. Danes samo opozarjamo naročnike svoje na to imenitno, jako

prijetno pisano ter vestno in pregledno sestavljeno knjigo, s katero se sme po vsej pravici dičiti književnost naša; o priliki izpregovorimo kaj več o njej.

Časnikarstvo in naši časniki. Spisal * * * Stat nominis umbra. Ponatisnjeni listki iz „Slovenskega Naroda“. Založil Ivan Železnikar. Natisnila „Národna Tiskarna“ v Ljubljani 1884, 16, 294 str. Cena 70 kr. Knjiga je porodila v Slovencih že toliko zasluženega in nezasluženega hrupa in pretiranega besedovanja, da nam ni treba še posebej govoriti o njej, zlasti ne, ker je večinoma politično-polemične vsebine.

Nova šolska knjiga. V založbi O. Bamberga v Ljubljani je prišla te dni na svetlo nova slovenska knjiga za naše srednje šole, namreč: „Aritmetika za nižje gimnazije. Spisal Fr. dr. vitez Močnik. Po dvajsetem natisu poslovenil J. Celestina, v Ski, 146 str., II. del. Cena broš. 90 kr., v platno vezana 1 gold. 20 kr.“ Knjiga se odlikuje po svojem lepem zlogu in pravilnem jeziku, po svojem razločnem tisku in prijetni vnanji obliki. Posebno v zadnjem oziru slovenski prevod daleč preseza nemški original. Ker ima knjiga vsa svojstva, katera zakoni zahtevajo od šolske knjige, nikakor ne dvojimo, da se bode takoj odobrila ter uvedla v naše srednje šole, kjer se aritmetika poučuje v slovenskem jeziku. V isti založbi je te dni izšla istega pisatelja „Geometrija za nižje gimnazije, II. del.“ — In tako sta nam v kratkem neumorni gospod prof. Jos. Celestina in podjetni gospod založnik Bamberg oskrbela vse matematične knjige, kojih potrebujemo za nižje razrede slovenskih srednjih šol.

Kdo je mojster in kdo — skaza. Odgovor „Slovenčevemu“ podlistkarju. Založil Fr. Wiesthaler. Tisk „Narodne Tiskarne“ v Ljubljani 1884, 8, 8 str.

V „Ljublj. Zvona“ 2. zvezku t. l. je g. prof. Fr. Wiesthaler ocenil Mar-novega „Jezičnika“ XXI. letnik ter se o tej priliki uprl — in vsak prijatelj resnice in pravice mu bode hvaležen za to! — krepko uprl tistim gospodom, ki, govoreči o protestantovskih pisateljih naših, v svojih književno-zgodovinskih spisih njih pisateljevanja ne sodijo objektivno z zgodovinskega in jezikoslovnega, ampak s subjektivnega verskega stališča ter tako le preradi očitne in splošno priznane literarne zasluge Trubarjeve, Kreljeve, Bohoričeve in Dalmatinove prikrajšujejo zaradi njih krivoverskih grehov. Ker g. prof. Wiesthaler svoje ocene ni podpisal, ampak samo s šifro Fr. V. zaznamoval, mislil je najbrž „Jezičnikov zvest čitatelj“, da ima nekega drugega prepohlevnega možá pred seboj; zato se je oblastno razkoračil ter v 35. št. „Slovenčevi“ začel udrihati po njem. Veliko je bilo tedaj strmenje in čudenje v oblasti ljubljanskega „Slovenca“, ko je napadeni ocenjevatelj v posebni prilogi k „Slov. Narodu“ (št. 57.) odgovoril „Jezičnikovemu zvestemu čitatelju“, in ko so gospodje videli, da nimajo možica od slame pred seboj, ampak istinitega — prof. Wiesthalerja! Nekdo izmed „Slovenčevih“ vojščakov se mu je prišel celó opravičevati: „Ne zamerite, odgovor se je tiskal zoper mojo voljo. Tudi bi bil drugačen, ako bi bili vedeli, da ste Vi oceno pisali; toda mislili smo, da jo je pisal X. ali celó Y.“ — Ali ni to karakteristično? In res je „Jezičnikovega zvestega čitatelja“ odgovor v „Slovenci“ 63. št. ves drugačen, t. j. vsaj dostojen; nekoliko ugovorov Wiesthalerjevih naravnost priznava in potrjuje. Uredništvo „Slovenčevu“ mu je sicer dodalo neslano opazko, a pomisli naj, da, kdor pride na nasprotnika s cepcem, naj nikar ne pričakuje, da ga bode napadeni božal z gladkimi rokavicami. — Ker „Slovenec“ obeta, da bode prečestiti g. prof. Marn v letošnjem „Jezičniku“ še sam izpregovoril o tej stvari ter pojasnil vse, v čemer so ga napačno umeli drugi, imela bodeta g. prof. Wiesthaler, kakor tudi „samo po vnanji obliki najlepši leposlovní in znanstveni list“ slovenski še dovolj prilike, da ali brani svoje stališče, ali pa da dobro poučena

spoznata svoje napake. Za danes z ozirom na g. X^a v 13, in g. „Jezičnikovega zvestega čitatelja“ v 35. št. „Slovenčevič“ in z ozirom na nekatera druga „znamenja“ na nebesu slovenskem samo še dve tri besede. Napadali in grdili ste Preširna, češ, da je moralni — propalica; uničevali ste Levstika ter dosegli, da so bile njegove že tiskane „Pesmi“ celih najst let „prostovoljno“ pod ključem; zabraniti ste hoteli tisek Jenkovih poezij, s panteistom ste pitali Stritarja, zagánjali se v Gregorčiča. In ko ni izdala ničesa niti govornjena, niti tiskana, niti slovenska, niti latinska beseda, poklicali ste na pomoč ogenj ter sežgali ste literarno ostalino Preširnovo in Rodoljuba Ledinskega! A kaj ste dosegli? To, da Slovenec ravno te pesnike česti za največje narodne svetinje svoje! Naravno! Kaj pa mu hočete dati v roke, ako uničíte te velikane našega pesništva? Kdo naj ga povzdiguje, kdo navdušuje, ako mu iztrgate iz rok cvet poezije slovenske? Vso čast in hvalo našim Umekom in Koseskim, našim Svitoslavom in Radoslavom, a oprostite, našega Preširna in Stritarja, našega Levstika in Gregorčiča mu taki pesniki vender ne morejo, ne smejo nadomestovati! In, hvala Bogu, razumni in razsódni národ naš vas ne sluša in v tem oziru hodi pravi svoj pot! — In zdaj ste se iz istega namena, toda mislim, da z isto srečo lotili protestantovskih pisateljev naših! Politične zgodovine nimamo, in kolikor je imamo, je ne znamo. Kaj naj pa povzdiguje in za narodnost našo in jezik slovenski navdušuje mládega, zavednega Slovenca, ako ne zanimiva kulturna in literarna zgodovina naša? Gosta tema in nevednost je pred tri sto leti ležala na tlačnem narodu našem; nihče ni spoštoval jezika njegovega, nihče pisal besede njegove. In v tej splošni bedi in samoti začnó pisati zaničevano in spsovano besedo domačo čestiti može ter s svojimi knjigami položé osnovni kamen književnosti naši. Kdo bi jih hvaležen ne čestil, kdo bi se jih s spoštovanjem ne spominal? Koga naj bi njihov veličastni vzgled ne bodril v sedanjih časih? Celó slovenski Janzenisti, kakor imenuje Preširen svoje literarne nasprotnike, celó ti, tako gorki Preširnu, ohranili so v svojem srci hvaležnost in spoštovanje do pričetnikov slovenskega slovstva, kajti če tudi slovenskemu narodu oni niso bili blagovestniki, bili so mu vender veliki dobrotniki. „Primus Truber, unser literarischer Columbus!“ vzklikuje celó Metelko (Lehrgebäude, Vorrede XIX.) In celó temu zdaj že ugovarjate? Kako naj se zove tako početje, patriotično ali — herostratično?

Slovensko-nemški slovar. G. prof. M. Pleteršnik je na podstavi do zdaj nabranega gradiva uredil črke A, B, C, Č, in D.

„Slovenska biblioteka“. Ljubljanski tiskar in knjigar Otomar Bamberg v kratkem začne izdavatí „Slovensko biblioteko“, katera bode v prozi in poeziji objavljala izvirne spise obče priznanih in priljubljenih pisateljev slovenskih. Začeti misli g. Bamberg „Slovensko biblioteko“ s Preširnóm, katerega mu v ta namen uredi g. Fr. Levstik, mož, ki mi je temu poslu kos, kakor nihče drug v Slovenih. Potem pridejo na vrsto pesni Simona Gregorčiča, od katerega je g. Bamberg že kupil pravico, da sme ponatisniti I., zdaj razprodani zvezek njegovih „Poezij“; a g. Gregorčič je obljubil v kratkem za tisek prirediti tudi II. zvezek. Želeli bi, da bi se g. Bambergu posrečilo tudi druge priljubljene pesnike in pisatelje pridobiti za svojo „Slovensko biblioteko“ in da bi mu n. pr. Levstik, Stritar, Valjavec, Erjavec, dr. Mencinger, Cegnar i. dr. izročili svoje po raznovrstnih knjigah in časopisih raztresene leposlovne spise. „Slovenska biblioteka“ bi bila slovenskemu narodu potem res to, kar mu je nameravalo biti „Klasje z domačega polja“ in dobili bi svoje klasike v roke v dostojni in kritični obliki, kajti g. Bamberg hoče to zbirko v tipografičnem oziru kar najlepše odičiti.

JOVAN VESEL KOSESKI,

c. k. finančni višji svetovalec v pokoji i. t. d., i. t. d.

je danes ob 4 $\frac{1}{2}$. uri popoldne v 85. letu po kratki, a težki bolezni, previden s sv. zakramenti za umirajoče, v Gospodu zaspal.

Podpisani žalujoči naznanjajo to tožno vest v svojem in v imeni tudi drugih sorodnikov vsem prijateljem in znancem.

Pogreb druzega pokojnega bode v petek, 28. t. m. ob 5. uri zvečer izpred hiše št. 6, Via Ghega.

Trst, 26. marcija 1884.

Julija Kugy, Marija Tschurtschenthaler, Justina Neuhofer, Ivana Panfilli, Matilda Escher, hčere; Viktor Vesel, Viljem Vesel, sinova; Jos. Tschurtschenthaler, Anton Panfilli, korvetni poveljnik, Dr. Theodor Escher, zetje.

Porojen je bil Koseski dné 12. septembra 1798. v Kosezah, v fari moravški in političnem okraji kamniškem na Gorenjskem. Srednje šole je obiskoval v Celji in v Ljubljani, pravoslovje je študiral na Dunaji in v Gradci; potem je stopil v službo pri kameralnem uradu v Ljubljani, od koder je pozneje prišel v Gorico, Tolmin in Trst, kjer je zadnja leta c. kr. višji finančni svetovalec živel v pokoji. Učakal je redko starost 85ih let.

V mladosti svoji je občeval z Vodnikom, nekoliko tudi s Preširnom, a vendar se je udal pozneje nemškemu pesništvu, katero mu je prevzelo vso dušo, in ko so se združili vsi pesniki slovenski pred dobrimi petdesetimi leti okoli „Kranjske Čebeline“, Koseskega ne nahajamo med njimi.

Še le 1844. leta se oglašuje s svojo „Slovenijo“, za katero objavi hitro nekoliko izvernih poezij in dolgo vrsto lepih, največ iz Schillerja preloženih balad; a po šestletnem prepevanju zaradi nevarne obolelosti zdajci utihne.

Nenavadna, hobneča retorika, do tedaj neznana spretnost v stihotvorstvu, posebno v šestomeru, in zvzišene domoljubne ideje v izvernih njegovih poezijah so po bliskovito razvnele srca Slovincem ter navdušile jih za novega pesnika. Nihče takrat ni vprašal za to, da Koseski v svojih pesnih poveljuje zgodovinske neresnice, da svojevoljno kvari jezik slovenski ter zavija po hrvaški, kadar mu ne ugaja domač izraz. Baš poslednja lastnost ga je močno priljubila nekaterim Slovincem, da so ga slavili za „slovanskega“ pesnika, ko jim je bil Preširen, naš dični Preširen, zaradi svoje pristne in priproste slovenščine samo „gorenjsko-kranjski“ slavček! „Novice“, proti Preširnu nikdar pravične, so neprestano hvalo pele Koseskemu, katera so se oklenili vsi, katerim ni prijatelj in „moralično pokvarjeni“ Preširen. Koseski je v teh časih močno vplival na razvoj slovenskega pesništva, a še močnejše na razvoj slovenske politične in domorodne zavednosti in njegove zasluge v tem oziru vse čase ostanejo nesmrtné. A da so ga nekateri postavili celo na vrhunec slovenskega Parnasa, temu se ne bomo čudili. „Wahre Kenner der Dicht-

kunst“, pravi nemški kritik, „sind zu allen Zeiten und bei allen Völkern so selten, wie wahre Dichter selbst gewesen.“

In nebesa so nam poslala pravih pesnikov in pravih poznavateljev poezije! Vrhu tega so se Slovenci zadnja leta učili, mnogo učili svoji zgodovini in svojemu jeziku. Ustanovitila se je v tem slovenska književna slovenščina, ustanovitila tudi slovenska prozodija, katera na tanko določa skrajne meje jezikovne vsakemu pesniku in pisatelju našemu.

Ko se je tedaj l. 1868. Koseski spet oglašil s svojim „Mazepo“ ter pozneje izdal svoja „Razne dela pesniške in igrokazne (1870)“, jako jako se je skrčilo poprej toliko število njegovih navdušenih čestilcev. Njegove zbrane pesni in pretirana njih hvala so vzbudile glasen upor in ostro kritiko. „Noviška“, Cigaletova in Wieshtalerjeva hvala, kakor Stritarjeva, Levstikova, Rutarjeva in Žvabova graja, posebno pa živi vzgledi večnolepih poezij drugih pesnikov slovenskih, dali so Slovincem priložnost pravično soditi Koseskega: hvaliti na njem, kar je hvale, a grajati, kar je graje vrednega. In ako tudi dan danes Koseski ne stoji več na vrhuncu slovenskega Parnasa, vendar slovenski narod na veke v svojem srci ohrani hvaležen spomin vsem mnogovrstnim in praviim zaslugam njegovim!

Dva nova časopisa slovenska sta začela izhajati te dni. Prvi je „Kmetovalca“. Glasilo c. kr. kmetijske družbe vojvodstva kranjskega. Ureduje Gustav Pirca, tajnik družbe. Izhaja 1. in 15. dan vsakega meseca. Udje c. kr. kmetijske družbe dobivajo list brezplačno, a neudje plačujejo s poštnino vred po 2 gl. na leto. „Kmetovalec“, ki ima biti gospodarsko-poučen list vsem slovenskim kmetovalcem, prinašal bode vsakovrstne gospodarske članke, izrekoma o vsem, kar more pospeševati umno kmetovanje sploh, živinorejo, rastlinorejo, sadje- in vinorejo, pa tudi o obrtnijstvu, izrekoma še o onih obrtnijah, katere so v ozki zvezi s kmetijstvom, nadalje vsa družbena naznanila, gospodarske skušnje in novice, tržne cene i. t. d. Uredništvo „Kmetovalca“ bode radovoljno odgovarjalo in razmotravalo vprašanja zadevajoča vse kmetijske stroke, katera bodo stavile čast. podružnice, družbeniki in naročniki lista do uredništva. — Jako spretno uređovani list je pravo za pravo ponatis gospodarskih člankov iz „Novice“, ki tudi odslej ostanejo glasilo družbe, in osnoval se je za tega delj, da se ustreže tistim članom kmetijske družbe, katerim sedanja osnova „Novice“ ni ugajala. Zatorej svetujemo tistim gospodarjem našim, ki si poleg „Kmetovalca“ ne morejo naročati kakega večjega političnega lista slovenskega, da si tudi odslej namestu „Kmetovalca“ naročajo rajši „Novice“, ki za ude kmetijske družbe stoje samó po 3 gl. 60 kr. na leto; kajti v njih najdejo vse, kar prinaša „Kmetovalec“ in vrhu tega še mnogo drugih domačih in političnih novic. — Drug nov časopis je „Slovenski Vinorejca“, list za sadje- in vinorejstvo in kletarstvo. Izhajati je začel 1. aprila v Mariboru. Pisal bode o omenjenih gospodarskih strokah, bojeval se proti ponarejalcem vina (ki so le fabrikantje, a ne vinorejci) in proti žganju, oziral se pa tudi na hmelnjarstvo, vinorejce pa bode seznanjeval z vinsko kupčijo, vinsko ceno, kupci itd. Cena listu je 3 gl. na leto. Kdor pošlje denarjev za deset naročnikov, dobo list zastoj. Naročnina se pošilja upravništvu „Slovenskega Vinorejca“ v Mariboru v Tegethofovi ulici št. 17.

Zanimive nemške knjige. Ravno kar je prišla na svetlo razprava: „Die slovenischen protestantischen Gesangsbücher des XVI. Jahrhunderts. Von Dr. Th. Elze, evangelischem Pfarrer in Venedig, 1884, 8, 59 str.“ — G. Elze v tej knjižici razpravlja početke novoslovenskega umetnega pesništva in kakor vsi spisi Elzejevi, odlikuje se tudi ta s posebno temeljitostjo in bogatim zgodovinskim

znanjem. — „Čakavisch-kroatische Studien von D. Nemanic. Erste Studie. Accentlehre (I. Fortsetzung). Wien 1884, 8, 70 str.“ — Ta razprava je natisnena v poročilih filološko-zgodovinskega razreda dunajske cesarske akademije znanostij in učeni rojak naš razpravlja v njej naglas v čakavsko-hrvatskih subst. gen. neutr. et. fem. — „Ljubljanski Zvon“ je v 11. št. lanskega leta opozoril svoje čitatelje na prezanimivo knjigo „die Anfänge des Handels u. der Industrie in Oesterreich“, katero je spisal prof. dr. Fr. Martin Mayer v Gradci in katera poseza tudi v kulturno zgodovino naših slovenskih pokrajin. Zadnje mesece je pa ta kaj učeni in ravno tako prijetno kakor vestno in temeljito pišoči zgodovinar spet na svetlo dal dve knjigi, ki sta v ozki dotiki z zgodovino Kranjske in drugih slovenskih dežel. Prva knjiga je: „Der innerösterreichische Bauernkrieg des Jahres 1515. Nach ältern und neuen Quellen dargestellt von Fr. Martin Mayer, Wien 1883, 8, 82 str.“ Predmet tej razpravi je grozoviti kmetijski upor l. 1515., ki se je razširil čez Štajersko, Koroško in Kranjsko in o katerem je prof. Mayer našel mnogo novih, do zdaj še nikjer porabljenih virov po deželnih arhivih v Gradci, Celovci in Ljubljani. — Druga še imenitnejša knjiga istega pisatelja je: „Die östlichen Alpenländer im Investiturstreite. Innsbruck, Wagner 1883, 8, 251 str.“ Cena 2 gld. 40 kr. Tudi v tej prelepi knjigi vsak strokovnjak in vsak prijatelj naše domovine najde na izobilje deloma čisto novih zanimivih podatkov o politični, cerkveni in kulturni zgodovini naši v srednjem veku. Za tega delj obe knjigi svojim rojakom živo priporočamo in o priklji hočemo o njih spregovoriti še kako besedo.

Čehi o Slovencih. G. Lego je v „Zlati Prahi“ priobčil prav zanimivo razpravo o slovenski književnosti v zadnjih letih; v „Slovanskem Sborniku“, 1884, zvezku 4. pa g. dr. Edmund Kaizl opisuje svoje potovanje po soški dolini, ter seznanja svoje rojake z lepimi goriškimi kraji in njih vrlimi prebivalci.

„Podpiralna zaloga slovenskih vseučilišnikov v Gradci“ razpošljila o svojem delovanju in stanju tretje poročilo, iz katerega zvédamo, da ima glavnica 4600 gld. imetja v pisnih denarne vrednosti in 67 gld. 65 kr. v gotovini. Dohodkov je imela 1883. leta 446 gld. 89 kr. in stroškov 270 gld. 30 kr. Prošenj za podporo se je vložilo 59 in podpiranih je bilo 12 slovenskih vseučilišnikov in to 5 modroslovcev in 7 pravnikov. Največjega dobrotnika zalogi se je do zdaj skazal g. Josip Gorup, veletržec na Reki; podaril jej je velikodušno papirno rento v nom. vrednosti 1000 gld. A da more zaloga svojo nalogo vspešno zvrševati, za to gre največja hvala blagemu vseučiliškemu profesorju gospodu dru. Gregorju Kreku, kajti ta izvrstni narodnjak in prijatelj mladine že vodi, odkar se je zaloga ustanovila, kot predsednik odbor po najboljši poti in marsikrat doseže pri svojih znancih in drugih veljavnih osebah to, kar bi se drugemu težko kedaj posrečilo. Med dobrotniki zaloge čitamo malo številce Slovencev; naj bi naši imoviti rodoljubi pomislili, kako plemenit namen ima ta zaloga in naj bi se je dejansko spominali vsaj tisti izmed njih, ki so nekdam sami skušali gorje ubogega vseučiliškega dijaka, a se jim zdaj dobro godi.

Hrvatska književnost. Zadnjemu našemu poročilu o novih hrvatskih časopisih nam je dodati, da od novega leta izhajata dva nova leposlovna lista in sicer „Dan“ po trikrat na mesec v Oseku in „Iskra“ v Zadru, med tem ko je „Nada“ v Spletu jenjala. Hrvatskih leposlovnih listov je torej zdaj ravno sedem, a to je gotovo preveč, kajti drobne in slabe se materialne in duševne moči ob jednem, a to gotovo ni dobro. Lože se dá opravičiti večje število lokalnih listov, ki bolj zanimajo, nego splošni. Zadnjič omenjeni „Hrvatski narod“ ni mogel oži-

viti, zato ker lastnik g. Francelj ni dobil spretnega urednika, sam pa zaradi bolehnosti ni mogel prevzeti uradništva. Zato pa imamo omeniti dva druga krajna lista, „Narod“ po dvakrat na teden v Spletu, a „Kvarner“ po dvakrat na mesec v Bakru. Znamenje časa je, da so si hrvatski tiskarji v Zagrebu utemeljili svoje glasilo „Tipografija“, ki jo izdaja zagrebško tipografsko društvo po jedenkrat na mesec in so jo tudi slovenski tiskarji razglasili za svoj organ. Tu naj povemo še to, da se je „Slavonska pčela“ v Oseku izpremenila v „Hrvatsko pčelo“ in tako je prav. — Razven omenjenih koledarjev za letošnje leto sta prišla še dva na svetlo: „Žepni koledar za katolički kler“ v Zagrebu in „Bunjevačko-šokačka Danica“ v Subotici. — „Hrvatska biblioteka“ pomnožila se je za dva nova zvezka, v 15. zvezku so „Črtice iz hrvatskega života“ od J. Draženičevića, a v 16. zvezku Feuilletov „Roman siromašna mladiča“ (nadaljevanje) v prevodu od G. Grubera. — V Oseku je izdal mladi pisatelj Pajo Žetič svoj prvi roman „Žarko i Jelka“, a Kauk Robert v Vukovaru „Milico“, pripovedko iz ljudskega življenja. — V Zagrebu je L. J. pohrvatil in izdal francoski roman „Gospodin Lecoq“ od Gaboriana Emila; Milan Grlović je spisal zanimivo črtico, „Zimski dan u toplicah“; a V. Marik je izdal I. zvezek (od šestih nameravanih) „Izabranih narodnih pripovedaka“, t. j. najboljih od raznih slovanskih narodov V I. zvezku sta dve slovenski. — Od neznanega pisatelja je prišla na svetlo komedija-alegorija „Za ruke hrvatske“. Hrvatska in Dalmacija sta dve deklici, kateri snubita Nemeč in Madjar, a dobi ji Hrvat. — Marija Jambrišakova je spisala razpravo „Viša naobrazba koristna ženi“, a pedagogijsko-književno društvo je izdalo obširno studijo, „o reviziji školskoga zakona“. — Na Sušaku je tiskana nova knjiga o „Poljodelstvu“ od P. pl. Tartaglie. — Dr. Lobmayer je spisal zopet novo higijeniško brošuro „Naši zubi“, v kateri prav zanimivo in razumljivo uči, kako si moramo varovati in ohraniti zobe. — Pravoslovnih del imamo danes oglasiti kar četrto: „Pomoćnika za javnu upravu“ od M. Vezića, „Pučkoga pravnik“ ili pravni katekizam za trgovce, obrtnike i. t. d. od Rušnova, „Pravorodbine glede odsvoja nekretnina po starom grmanskome i staroslovenskom pravu“ od dr. F. J. Spevca, in „Mjenbeni zakon“ od dr. F. Vrbanića. — Strokovnjake opozarjamo na publikacije hrvatskega statističnega ureda, od katerih so najnovije: „Miena žiteljstva god. 1878, 1879 i 1880“, „Popis žiteljstva u Hrvatskoj i Slavoniji god. 1880“ in „Rudarska produkcija u Hrvatskoj i Slavoniji od godine 1874. do god. 1881.“ Znanstvena literatura se je zadnje četvrt leta pomnožila za nekoliko prav lepih del. Dr. J. Kršnjavi je izdal „O blike graditeljstva u starom vieku“; a dr. G. Pilar veliko delo „Fosilna flora Susedska“, ki je plod mnogoletnega truda učenega g. profesorja. Akademija znanosti je dala na svetlo 5. zvezek t. j. 1. zvezek II. dela svojega „Rječnika“, v katerem se razlagajo besede od „četa“ do „dali“. Začetek tega zvezka je uredil še ranjki Daničić, nadaljeval ga je prof. M. Valjavec, a dovršil sedanji urednik prof. Budmani. Od starih hrvatskih pisateljev je izdala akademija XIV. zvezek, v katerem je 3. del Palmotićevega spisov, ki jih je uredil akademik prof. Pavić. LXVIII. knjiga akad. časopisa „Rad-a“ ima to-le vsebino: „Prinos k naglasu u (novoslovenskom jeziku“ od prof. Valjavca; „Junije Palmotiće“ od prof. Pavića; „V. A. Maciejovski“ od dra. Račkega; Govor predsednika dra. Račkega v svečani seji akademikov dne 24. novembra 1883; letno poročilo tajnika dra. Matkovića; „O rudarstvu u Hrvatskoj“ od dra. G. Pilara. U XV. knjigi

„Starin“ pa čitamo to-le: „Poslanice dubrovačke na mletačku republiku“ od Ljubica, „Izveštaji Splječanina M. Karamana o Rusiji“ od Pierlinga, „Njekoliko priloga za poviest urote Petra Zrinskoga i Franje Frankopana“ od Lopašića, „Prilozi za poviest starih plemićkih porodica senjskih“ od Magdića, „Njekoliko južnih Slovena zapisanih od 1478—1520 u bratovštinu sv. Duha v Rimu“ od Črnčiča, „Izvodi za jugoslavensku poviest iz dnevnika Marina ml. Sanuda za 1526—1533“ od Račkega. — Novih šolskih knjig je prišlo na svetlo troje: „Zemljopis“ za više deklishe šole od J. Hoića, „Slike iz obće poviesti“ za više deklishe šole od J. Hoića, in Pokornyjev „Prirodopis“ za meščanske šole v prevodu od J. Jande. — Napósled naj prijateljem glasbe omenimo lepo transkripcijo slovenske pesni „Po jezeru“ in hrvatske „Sunce žarko“ za klavir od Stöhra v Varaždinu. —

Česka književnost. Turnovský, o katerem sem poročal v zadnjem zvezku „Ljubljanskega Zvona“, podal nam je pri Reinwärtu v Pragi nekoliko potopisnih črtic v knjigi: Putování po vlasti (potovanje po domovini), katero moremo z mirno vestjo uvrstiti med boljše potopise češke, kakor so jih napisali K. Neruda („Obrazi iz tujih dežel“), Jos. Wünsch („Po suhem in po morji“), Štolba („Za oceanom“), Adamek, Brabek. Tretji del Turnovskega knjige je najbolj obsiren in podroben; tu opisuje svoje izlete v Šumavo (Češki les) in piše naj o čemer koli: o kraji, prebivalcih, šegah in navadah..., v vsem se nam kaže praktičnega, pozornega in resničnega opazovalca, prijetnega pripovednika, dobrega prijatelja in občudovatelja prirodnih lepot. — XI. zvezek Nerudinih „Poetickih besed“ je prinesel pesen Svato-pluka Čecha, pevca „Adamitov“, „Evrope“, „Václava z Michalovic“, „Petrklíčev“, kateri se smatra za jednega prvih pisateljev čeških, ako sploh ne za prvega. V omenjeni pesni, nazvani „Lešetinský kovář“ (Lešetinski kovač), kaže nam pisatelj z dramatično živostjo srečno idilo dveh ljubečih src; iz lepih, dovršenih verzov zveni prijetni odmev čvrste narodne poezije češke, s čimer pesen premnogo pridobi. — Antonín Koukl je izdal v Jičínu pri Sehnalu zbirko humorističnih pesnij: „Pisně o mozolech“ (o kurjih očesih), ki hranijo v sebi mnogo zdravo zrno in čvrst dovtip pa humor, samó preveč jednolične se zdé, ako jih človek na jedenkrat prebere; treba je čitati jih le posamez. — „Ztracené voláné“ (izgubljen poklic), naziva se zbirka pesnij Bohdana Kaminského, mladega pesnika, ki je zdaj prvič stopil v javnost. Talenta ne more se mu odrekati, ali manjka mu, kar je pravemu pesniku najbolj potreba — življenja. — V narodnem gledališči v Pragi se z velikim vspehom predstavlja tragedija „Salomena“, katero je spisal mladi pisatelj Boh. Adámek v Hlinskem ter je bila obdarovana s prvim darilom, razpisanim od „Narodnega divadla“ za najboljšo dramo. Tekmovalo je pet in trideset pisateljev. Darila za dobre drame so bili sicer tudi Slovenci že razpisali, ali žal, da ga nimamo, ki bi jih le količkaj zaslužil! — „Počátkové duševního života lidského“ (začetki duševnega življenja človeškega), naziva se zanimiva knjiga Kaprasova. Pisatelj si je izbral jako težaven predmet za svoje obravnavanje: psihologijo otroško, ali reči se mora, da kaže mnogo vaje v psihogenetičnem opazovanju. — V Čehih se je krog omikanega občinstva v zadnjih letih takó razširil, da jim je mogoče že za vse vede izdajati strokovnjaške liste. Prirodoslovci imajo svoj „Vesmir“, matematiki svoj „Časopis českých matematiků“, filologi svoje „Listy filologické a paedagogické“ i. t. d. Prošlega leta so dobili tudi historiki svoj poseben list „Sborník historický“, kate-regala ureja vseučiliški profesor dr. Ant. Rezek. List prinaša samó izvirne in samostalne razprave najboljših čeških zgodovinarjev in sicer iz vseh strok zgodovinskih, tako iz politične, pravne in cerkovne, kakor iz kulturne zgodovine in historične

geografije. Med sodelavci nahajamo te le pisatelje: Dr. J. Kalousek, Rezek, Masaryk, Martin Kolář in drugi. Ferd. Menčík in Ferd. Fadra pišeta o „najnovejši historični literaturi, s posebnim ozirom na zemlje češke.“ List stane za vse leto 4 gold. in in pride na svetlo na 24—30 polah. — Čechy. — Pisatelji in umetniki češki namenili so se podati češkemu občinstvu podroben in lep opis dežele Češke. To delo, katero izhaja pri J. Ottu v Pragi, dospelo je sedaj že do 15. sešitka. Prvih 13 sešitkov in nekaj listov v 14. slika nam prelepo Šumavo (ali Češki les) z njenimi vrhovi, gozdi, vodami, mesti, gradovi, drugimi zanimivostimi in domače življenje v njej. V 14. sešitku se pričinja 2. oddelek, kateri podaja opis življenja in prirode nad Vltavo od njenih izvirov pa do Labe. Kakor Šumava, spada tudi Vltava med najlepše dele zemlje češke. — Popisi v tem delu so izvrstni in so iz peres najboljših čeških pisateljev; pa tudi podobe ne zaostajajo prav nič za tekstom. —t—

Poljska književnost. „Historija reformacyi v Polsce“ (zgodovina reformacije na Poljskem) zove se krasno delo, v katerem preiskuje Lubowicz, profesor varšavskega vseučilišča, zgodovino poljsko proti koncu 16. stoletja, večinoma po virih, dosedaj netiskanih.

„Z życia Polaków we Francyi.“ (Iz življenja Poljakov na Francoskem.) — Lubomir Gadon, mnogoletni tajnik „towarzystwa historyczno-literackiego“ in ob enem knjižničar znamenite biblijoteke poljske v Parizu, podaja nam v tej 169 strani obsezajoči knjigi zgodovino in vesti o življenju tistih Poljakov, ki so po vstanku l. 1831. na gostoljubnih francoskih tleh ustanovili si že omenjeno društvo (l. 1832.). Gaslo temu društvu je bilo „Dla Poljski!“ in delavnost njegova tako na političnem, kakor na literarnem polju je obrodila mnogo sadu. Zdaj šteje to ognjišče poljskih emigrantov sicer menj členov, nekaj zato, ker so starejši udje pomrli, nekaj pa zato, ker so se že povrnili v domovino. Ali v prejšnjih časih so zahajali v društvene prostore možje, kakor Mickiewicz, Słowacki, Krasiński, Kniaziewicz, Lelewel, Niemcewicz, Adam Czartoryski, Chopin, Bohdan Zaleski in mnogi drugi, katerih imena so Poljakom še vedno mila in nekakó sveta. Velike važnosti je torej Gadonova knjižnica ker hrani v sebi mnogo gradiva za kulturno, posebno pa za literarno zgodovino poljsko. Knjiga je izšla v zalogi biblijoteke poljske, ki ima okoli 42.000 zvezkov in vrhu tega še okoli 20.000 pol rokopisov, obsezajočih posebno posnetke iz londonskega State paper office in iz različnih arhivov in biblijotek francoskih. — Kaszubi. Kilkasłów o ich życiu i poezyi, napisal Wiktor Czajewski. Varš. 1883. — Mladi pisatelj razklada v tej mali brošuri živo in zanimivo tega odlomka poljskega zaroda tisočletno zgodovino, ob enem pa se posebno ozira na življenje, običaje in poezijo Kašubov, kateri žive ob baltiskem morji in so Poljakom najbližnji sorodniki. Oslanja se na dela Lorka, pastorja kašubskega, dra. Brylowskega, Prejsa in Cenove, kateri je tako rekoč vzbudil kašubsko literaturo. Na konci podaja nam tudi vsebino pesni, katero je v kašubskem jeziku napisal Jarasz Derdowski „O gospodu Czarlinskem, ki se je do Pucka peljal po mreži“. —r—

„Ljubljanski Zvon“

izhaja po 4 pole obsežen v veliki osmerki po jeden pot na mesec v zvezkih ter stoji: celo leto 4 gld. 60 kr., pol leta 2 gld. 30. četrť leta 1 gld. 15 kr.

Za vse neavstrijske dežele po 5 gld. 60 kr. na leto.

Posamični zvezki se oddajejo po 40 kr.

Založniki: dr. I. Tavčar in drugovi. — Za uredništvo odgovoren: Fr. Levec.

Uredništvo in upravništvo v Novih ulicah 5.

Tiska „Narodna Tiskarna“ v Ljubljani.

popisen glas iz svojega grla; gospodična Amalija pa skoraj omedli. Dvoje je ljubila na svetu: tega mačka in pa dolgo zjutranje spanje.

Tudi doktorju se hipoma raztopi srce, v rahlem usmiljenji vzklikne: „Uboga živalica!“ Skloni se in z roko pogladi Amorja, ki se je ječe stiskal k svoji gospodinji. Od tedaj je živel Bogomir Lesovėj v grozni nemilosti pri gospodični Amaliji.

„Trudna sem,“ pravi postarana devica na to, „nečem dalje igrati!“ Vstane ter se obrne proti doktorju Zimi:

„Ali bi ne hoteli z mano na vrt! Lep sprehod bi bil!“

„Sluga pokorni! Sluga pokorni!“

Združena v harmoniji src odrineta. Ali obnašanje priletne gospodične je kazalo po vsem, da je žaljena. —

V lopi se prične živ razgovor, ki ga je vodil v prvi vrsti notar Sodar. Tudi hišna gospa pové sedaj to, sedaj ono. Hvali dobro letino, da je bilo lani žito prav bogato in da je letos strašno obilo solate. Vpraša tudi, če Bogomir obdeluje vrt na Višavi, če pazi družini na prste, da mu preveč ne pokrade. Čudi se, da ne pride nikdar na Nižavo, in da more prebivati tako sam in zapuščen!

Bogomir je sedel črnolasi Meti na strani. Le-ta si skoraj ni upala povzdigniti obraza proti njemu. Malo je govorila. Ali v lice jej je bila prišla lahna rožna rudečica. Bogomiru pa se je dozdevalo, da se je časih takisto na skrivnem izpod svilnatih trepalnic obračalo njeno oko proti njemu. Kje je že videl nekda j ta črnolasi obraz, in kje je čul njen zveneči glas? A notar je govoril toliko, da Bogomir ni utegn il premišljevati. Mladi človek je govoril mnogo in dovtipno. Pri tem pa je imel navado, da je patetično vil in povzdigoval svoje roke, in da se je v prvi vrsti sam smijal slabim svojim dovtipom. Govoril je najbolj z gospodično Meto ter jej pravil slabo prikrite ljubeznivosti. Dekletu je gorelo lice. Pri oknu pa sloni Filip Tekstor. Besedice ne izpregovori, tako da nihče ne pazi nánj. Bil je kakor kip, mrtev in pozabljen. Ali ko mladi notar zopet napravi saltomortaličen poklon dekletovi lepoti, pristopi Filip hipoma k družbi.

„Gospod notar!“ reče osorno, „ne trudite se brez vspeha in ne slepárite dekleta!“

Molk in osupnenje nastaneta.

„Meta,“ nadaljuje Filip z mrtvim glasom, „ne bode imela toliko dote, kolikor si je Vi želite pri prihodnji soprogi svoji! Saj Vi gospod notar“ — in Filip se suhotno zasmije — „žensko lepoto, kakor svoje klijente, cenite le po — imetji. In prav delate!“ To reče in odide. Za njim pa vstane čuden položaj. Notar je bil planil kvišku in sedaj

Poziv slovenskim pisateljem.

Odbor „Matice Slovenske“ se do vseh rodoljubnih pisateljev slovenskih obrača z iskreno prošnjo, da bi čim prej, tem bolje tudi letos poslali primernih doneskov za Letopis.

Kakor lani, vzprejemali se bodo tudi letos v Letopis samo izvirni znanstveni in znanstveno-poučni spisi iz raznovrstnih strok človeškega znanja; vendar je želeti, da bi čestiti gospodje pisatelji svojim razpravam izbrali take predmete, ki ugajajo obče znanim književnim potrebam naroda slovenskega, ter zaradi svoje splošne zanimivosti prjajo večini Matičinih družabnikov.

Rokopisi naj se pošiljajo do konca junija t. l. ali naravnost uredniku Letopisa, g. prof. Fr. Levcu, ali pa prvosedstvu Matice Slovenske v Ljubljani.

Po pravilih določena nagrada v Letopis vzprejetim spisom se bode izplačala, kadar bode knjiga dotiskana.

V Ljubljani 19. marcija 1884.

Za odbor „Matice Slovenske!“

Grasselli,
prvosednik.

Prof. A. Senekovič,
odbornik.

Za Jurčičeve „Zbrane spise“ se dobivajo pri meni posebno krasne izvirne temno-rudeče platnice od najfinejšega platna z vtisneno zlato podobo Jurčičevo, izvod po 30 kr., z vezanjem vred po 50 kr.

Ljubljanske in vnanje gospode naročnike opozarjam, da se pri meni dobivata tudi I. in II. zvezek Jurčičevih „Zbranih spisov“, vezana v te izvirne platnice.

I. zvezek po 1 gld. 50 kr.,
II. zvezek po 1 gld. 20 kr.

Po pošti pošiljan vsak izvod 5 kr. več.

Naročila najprikladneje po poštnih nakaznicah prejema

Ivan Bonač,

knjigovez, Ljubljana, Poljanska cesta 10.

Jurčičeve „Zbrane spise“ prodaja tudi **Janez Giontini** v Ljubljani, I. zvezek elegantno v črno platno vezan po 1 gld. 40 kr., II. zvezek po 1 gld. 10 kr. — Po pošti vsak zvezek 5 kr. več.

„LJUBLJANSKI ZVON“

izhaja vsakega meseca 1. dan v zvezkih, po 4 pole velike osmerke obsežnih, ter stoji v Ljubljani na dom pošiljan ali po pošti prejeman:

Za celo leto	4 gld. 60 kr.
Za pol leta	2 „ 30 „
Za četrt leta	1 „ 15 „

Po vseh deželah zunaj Avstrije velja „Ljubljanski Zvon“ 5 gld. 60 kr. na leto.

Posamični zvezki se dobivajo po 40 kr.

Pri podpisnem upravništvu se dobivajo tudi te knjige:

1. „Ljubljanski Zvon“, II. tečaj (1882) nevezan po . . . . . 4 gld. — kr.
v Bonačeve platnice vezan po . . . . . 5 „ — „
2. „Ljubljanski Zvon“, III. tečaj (1883) nevezan po . . . . . 4 „ — „
v Bonačeve platnice vezan po . . . . . 5 „ — „
3. Rokovnjači. Historičen roman. Spisala Jos. Jurčič
in Janko Kersnik po . . . . . 50 kr.
4. Valentin Stanič. Spisal Paulus po . . . . . 25 kr.

Upravništvo „Ljubljanskega Zvona“,
Ljubljana, Nove ulice, 5.

